

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZECİLİK EĞİTİMİNDE YENİ EĞİLİMLER
TÜRKİYE'DE MÜZECİLİK
VE MESLEKİ EĞİTİM

YEŞİM KARTALER ÇINAR
05714006

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. HALE ÖZKASIM

İSTANBUL
2009

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZECİLİK EĞİTİMİNDE YENİ EĞİLİMLER
TÜRKİYE'DE MÜZECİLİK
VE MESLEKİ EĞİTİM

YEŞİM KARTALER ÇINAR
05714006

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :
Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Oybirliği / Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Hale ÖZKASIM	
Jüri Üyeleri	: Yrd. Doç. Dr. Kadriye T. AKMEHMET Prof. Tomur Atagök	

İSTANBUL
KASIM 2009

ÖZ

MÜZECİLİK EĞİTİMİNDE YENİ EĞİLİMLER TÜRKİYE’DE MÜZECİLİK VE MESLEKİ EĞİTİM

Yeşim Kartaler Çınar
Kasım, 2009

Toplumların tarih boyunca yaşadıkları politik, ekonomik ve sosyo-kültürel değişim süreçleri müzelerin toplumdaki rollerini ve işlevlerini değiştirmiştir. Müzeler örgütsel yapılarını bu işlevleri etkin bir biçimde gerçekleştirebilmek için yeniden biçimlendirmişlerdir. Müzelerdeki uzmanlık alanları da bu ihtiyaçlara cevap verecek biçimde çeşitlenmiş ve müzecilik bir meslek olarak giderek önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde, müze-toplum ilişkisinin yeni bir boyut kazanmasıyla iletişim ve yeni liberal ekonomi politikaları nedeniyle kaynakları etkin kullanma ve kaynak yaratma ihtiyaçlarına yönelik olarak, yönetim bilimleri de arkeoloji ve sanat tarihi gibi koleksiyon odaklı uzmanlık alanlarının yanı sıra müzenin başlıca uzmanlık alanları arasında yerini almıştır. Müzenin giderek kendine özgü bir metodolojisinin ve araştırma alanının oluşmasıyla müzebilim bağımsız bir akademik disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Müzelerde çalışabilmek için gerekli uzmanlaşmayı sağlayacak mesleki eğitim olanakları bu doğrultuda artmış, müzenin sürekli olarak kendini yenileyen doğası nedeniyle eğitimin meslek hayatı boyunca kesintisiz bir biçimde sürdürülmesi zorunluluk haline gelmiştir. Tüm bu farklı uzmanlık alanlarının bir dilbirliği içerisinde müzeyi bir bütün olarak algılayabilmeleri için yüksek lisans düzeyinde müzebilim eğitiminin mesleki eğitimdeki yeri ve önemi ise giderek önem kazanmıştır.

Bu tezin temel amacı, mesleki eğitimde müzebilimin yeri ve önemini ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak tez kapsamında müzeciliğin bir meslek olarak ve müzebilimin bir disiplin olarak kabulü ve gerekliliği vurgulanmış, müzecilikte mesleki eğitimin ve müzebilim eğitiminin önemini altı çizilmiştir. Çağdaş bir anlayışla mesleki ihtiyaçlara yanıt verecek müzebilim eğitim programlarının hazırlanmasına katkıda bulunmayı ve kaynak oluşturmayı hedefleyen tez kapsamında, müzelerin uzmanlık alanlarının çeşitlenmesine paralel olarak mesleki eğitim olanakları ve müzebilimsel açıdan tesis edilmiş olan yüksek lisans programlarının yapısı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler; Müze İşlevleri, Müzecilik, Mesleki Eğitim, Müzebilim, Müze Uzmanlığı

ABSTRACT

RECENT TENDENCIES IN MUSEUM STUDIES EDUCATION MUSEUM WORK AND PROFESSIONAL TRAINING IN TURKEY

Yeşim Kartaler Çınar
November, 2009

Throughout history political, economic and socio-cultural transformations in societies have caused the roles and functions of museums to change. Museums have reshaped their organizational structures in order to perform these functions effectively. Professional fields in museums have diversified parallel to these new needs and museum work has increasingly become an eminent profession. In contemporary museums, in addition to collections-related fields such as archaeology and art history, communications has become a major professional field due to the transformation of the relationship between museums and the society, and management has become one due to the neo-liberal economic policies that aimed at creating new resources and managing them effectively. As methodologies and research areas specific to museology have become more defined, museum studies has become an independent academic discipline. Parallel to these developments, opportunities for professional education necessary to acquire the specialization to work in the museums have increased and the constantly innovating nature of the museums has made it an imperative to continue this education throughout one's career. The importance of graduate museum studies programs providing a common language for all these different fields and overall perspectives on museums has increased.

The main objective of this thesis is to emphasize the importance of museology in professional education. With this aim, the need to recognize museum work as a profession and museology as an academic discipline is emphasized and the importance of professional education as well as education in museology is underlined. The thesis which aims to contribute to the preparation of museology programs that will meet the needs of the profession in a contemporary manner, examines the structure of the graduate programs based on museology and the professional education opportunities established in parallel with the process of diversification of museum specialist fields.

Keywords: Functions of Museums, Museology, Professional Training, Museum Studies, Museum Profession

ÖNSÖZ

Bu çalışmada amacım, mesleki eğitimin Türkiye müzeciliğinin gelişmesinde ne kadar önemli bir misyonu olduğunu vurgulamaktır. Kuşkusuz günümüzde müze çalışanlarının bugüne kadarki deneyimleri müzeler için vazgeçilmezdir. Ancak, bir müze çalışanının yalnızca müzede yetişebileceği anlayışından vazgeçildiği gün, müzeciliğimizin gerçek sıçrama noktasının başlangıcı olacaktır. Hayatımın en keyifli deneyimi olarak hatırlayacağım Yüksek Lisans eğitimi serüvenim, gerçekten sevdiğim bir işi yapma isteğiyle başladı. Bugün geldiğim noktada çok doğru bir karar verdiğimi söyleyebilirim. Müzecilik Yüksek Lisans Programı, akademik bir eğitim süreci olmanın ötesinde, hayatımı zenginleştirmiştir.

Bu konudaki eksikliği büyük bir öngörüyle fark ederek bundan 20 yıl önce Yüksek Lisans Programını kuran ve hâlâ büyük bir heyecanla bu programa katkı sağlayan Prof. Tomur Atagök'e; tez sürecinde büyük bir sabırla bana ufuk açıcı önerilerde bulunan danışmanım Doç. Dr. Hale Özkasım'a; eğitim hayatım boyunca ve tez aşamasında her ihtiyacım olduğunda aradığım, tüm dostluğu ve samimiyetiyle bana yardımcı olan Araş. Gör. Nevra Ertürk'e; benim için gerçek anlamda müzecilik deneyimi olan ve büyük bir motivasyonla çalıştığım Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Müzesi projesinin koordinatörü, hocam ve dostum Yrd. Doç. Dr. Kadriye Tezcan Akmehmet'e; derslerinden çok büyük keyif aldığım ve çok şey öğrendiğim, başta Zehra Erkün Oruçoğlu, Burçak Madran, Sedat Göksoy ve Mehmet Uğuryol olmak üzere tüm hocalarıma; Araş. Gör. Hanzade Uralman ve Cihan Çolak'a; bu eğitim sürecini daha da unutulmaz kılan, tanışmak ve birlikte iş yapmış olmaktan çok büyük mutluluk duyduğum sınıf arkadaşlarım, Afşin Altaylı, Mehmet Ağaoğulları, Gül Fatma Koz, İrem Ekener, Fulya Kardeş ve Neslihan Albayrak'a; ayaklı kütüphane Nihal Dinç'e; fıkralarıyla bizi gülümseten Feyzullah Özcan'a; araştırma ve çeviriler konusunda bana destek olan sevgili İdil Aydınöglü'ne; tez süresince metin ve okumalar konusunda desteğini esirgemeyen Selin Küçükkancabaş ve Elçin Gen'e dostluğundan her zaman büyük keyif duyduğum ve birlikte çalışma fırsatı bulabildiğim için kendimi çok şanslı hissettiğim sevgili Afşin Altaylı'ya; mesleki olarak gerçekten büyük bir deneyim kazanmamı sağlayan İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Kültürel Miras ve Müzeler projelerinde çalışmam fırsat veren, aynı zamanda kütüphanesindeki kitapları benimle paylaşarak tezime katkıda bulunan Suay Aksoy'a; hayallerimin peşinde koşmam için beni sürekli cesaretlendiren, eğitim hayatım boyunca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen sevgili eşim Nejat Çınar'a; bana duydukları sonsuz sevgi ve güvenle tezimi bitirmemde yardımcı olan annem, babam ve kızkardeşlerim Müşerref ve Gökçe'ye,

Ve destek olan diğer tüm dostlara teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, Kasım, 2009

Yeşim Kartaler

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	viii
1. GİRİŞ	1
2. MÜZE ve MÜZECİLİK	5
2.1. Müze: Tanım ve İşlevleri	5
2.2. Bir Meslek Olarak Müzecilik	11
3. MÜZECİLİKTE MESLEKİ EĞİTİM.....	21
3.1. Mesleki Eğitimin Gelişimi	21
3.2. Mesleki Eğitim Olanakları	23
3.2.1. Ön lisans, Lisans ve Lisansüstü düzeylerdeki Akademik Eğitim Programları	24
3.2.2. Hizmet İçi Eğitim	24
3.3.3. Diğer Eğitim Programları.....	25
4. MÜZEBİLİM ve MÜZEBİLİM EĞİTİMİ.....	26
4.1 Müzebilim: Tanımı ve Gelişimi	26
4.2. Müzebilim Eğitim ve Öğretim Programlarının Gelişimi	30
4.2.1. Müzebilim Kapsamındaki Yüksek Lisans Programları	37
4.2.1.1. Müzebilim Yüksek Lisans Programları Öğretim Programı İçeriği	38
4.2.1.2. Müzebilim Yüksek Lisans Programları Eğitim Yöntemleri.....	42
5. TÜRKİYE’DE MÜZECİLİK ve MESLEKİ EĞİTİM	44
5.1. Osmanlı İmparatorluğu’nda Müze ve Müzecilik	44
5.2. Cumhuriyet’ten Günümüze Müze ve Müzecilik	48
5.3. Türkiye’de Müzecilik Mesleğinin Gelişimi	51
5.4. Türkiye’de Mesleki Eğitim	60
5.4.1 Müzecilikle ilgili Programlar	61
5.4.2 Türkiye’de Hizmet İçi Eğitim Programları.....	64
5.4.3. Türkiye’de Müzebilim Yüksek Lisans Programları	66
6. SONUÇ	77
KAYNAKÇA	85
EKLER	95
Ek 1. Müze Uzmanlık Alanları Avrupa Genel Çerçevesi.....	95
Ek 2. ICOM Müze Profesyoneli Gelişimi Müfredat Kılavuzu	99
Ek 3. Müzebilim Yüksek Lisans Programları Ders İçerikleri.....	107
Ek 4. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müze Müdürlükleri Kadroları.....	117
Ek 5. Müzecilik Okulu “İzzediniye Okulu” Yönetmeliği	119
Ek 6. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği.....	121
Ek 7. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı’nın 2008 yılındaki Hizmet İçi Eğitim Programı.....	131
ÖZGEÇMİŞ.....	132

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1: Koleksiyon Odaklı Müze Örgütlenmeleri	15
Şekil 2: İşlevsel Müze Örgütlenmeleri	15
Şekil 3: İşlevsel Müze İlişkileri	19

KISALTMALAR

AAM	: American Associaton of Museums
ICCROM	: International Center for The Study of the Preservation and Restoration of Culturel Property
ICOFOM	: International Committee for Museology
ICOM	: International Council of Museum
ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites
ICTOP	: International Committee for the Training of Personnel
MA	: Museum Association
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1.GİRİŞ

Endüstri Devrimi'yle birlikte gelişen modernleşme sürecinde müzenin bir kurum olarak önem kazanması tesadüfi değildir. Müzeler, modern toplumların ihtiyaç duyduğu kurumlardan biri olarak, çoğu zaman kütüphaneler ve üniversitelerle birlikte bilginin toplanıp sınıflandırıldığı, erişimin sağlandığı ve toplumda dönüştürücü rolü olan önemli kurumlar olagelmiştir. Müzeler ilk kurumsal yapılanmalarına kavuştuklarında, toplama, koruma ve sergileme işlevlerini yerine getirebilecek şekilde kurgulanmış ve nesne merkezli etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Toplanan nesnelerin sınıflandırılması, kayıt altına alınması, belirli bir bütünsellik içerisinde sergilenmesi gibi uygulamaları gerçekleştiren kişiler, genellikle sanat tarihçisi, arkeolog, botanikçi, zoolog gibi belli bir konuya odaklanmış disiplinlerden gelen uzmanlardan oluşmaktadır.

20. yüzyıl boyunca toplumda yaşanan politik, ekonomik ve kültürel dönüşümlerden diğer kurumlar gibi müzeler de payını almış, hem kavramsal hem de örgütsel olarak yeniden yapılanmışlardır. Ulus-devletlerin oluşması sürecinde müzeler toplumların kültürel kimliğinin inşasında önemli bir kurum olarak kurgulanmış, ancak bu misyon, müzelerin toplumla arasında bir mesafe oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonunda müzeler kültürlerarası diyalogun geliştirilmesinde bir araç olarak benimsenmiş, toplum odaklı bir hareket alanına sahip olmuşlardır. 1980'lerden sonra hızla gelişen liberal ekonomi politikaları kültürün de sermayeye dönüştürülmesini gerekli kılmış, müzeler de bundan nasibini almıştır.

Bu süreçlerin müze kavramı üzerinde yarattığı önemli değişimlerden biri, müzeyi içinde bulunduğu topluma mesafeli bir kurum olarak gören durağan ve indirgemeci yaklaşımın yerini, değişimi algılayıp kendini sürekli yenileyen bir kurum olarak gören, esnek ve kapsayıcı yaklaşımın almasıdır. Bir kurum olarak müzenin içinde barındırdığı işlevlerin de bu sürece uygun bir biçimde farklılaşması, bu işlevlerin yerine getirilmesini sağlayacak örgütsel yapının ve işleyişin gerektirdiği uzmanlık alanlarının da çeşitlenmesine yol açmıştır.

Müzenin toplumsal kırılma noktalarına paralel olarak geçirdiği dönüşüm sürecinin en önemli yansıması ise, nesne merkezli yaklaşımdan vazgeçilip, insanı ve insan yaşamını odağına alan bir yaklaşımın benimsenmiş olmasıdır. Bu yaklaşım, müzeyi hem kavramsal olarak hem de buna sirayet eden uygulama süreçleri açısından kökten değiştirmiştir. Müzenin etkilenme ve etkileme alanlarının genişlemesiyle birlikte, müze uygulamaları yalnızca koleksiyon konusundaki uzmanlıklarla hayata geçirilemeyecek kadar çok yönlü ve karmaşık hale gelmiştir. Koleksiyon odaklı yaklaşımdan insan odaklı yaklaşıma, yani iletişime geçilmesine paralel olarak, müzelerin finansmanında da bir değişim gerçekleşmiş, kamu kaynaklarıyla finanse edilen müzeler kendi kaynaklarını yaratmaya yönelmiştir. Bu geniş yelpaze içinde müzeler, toplumda geniş bir etkileme alanına sahip olabilmek için farklı akademik disiplinlerin metodolojilerinden ve uzmanlık alanlarından faydalanmaktadır.

Müzenin farklı uzmanlık alanlarını bünyesinde barındırması, müzecilik mesleğinin tanımlanmasını ve standartlarının oluşturulmasını güçleştirmektedir. Bu alanda asgari standartların sağlanabilmesi, ancak müzebilim kapsamındaki mesleki eğitimle gerçekleştirilebilir.

Müzecilik alanında oluşturulan meslek birlikleri ve uluslararası kurumlar, müzenin toplumdaki rolünün önem kazanmasına koşut olarak, müze çalışanlarının uzmanlaşması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Müzecilik mesleğinin önem kazanmasıyla birlikte, müzebilim bağımsız bir disiplin haline gelmiş, kendine özgü eğitim yöntemini ve öğretim programını oluşturmuştur.

Günümüzde müze çalışanları için, uzmanlık alanlarına göre sahip oldukları diploma ve/veya deneyimin yanı sıra, esneklik, üretim hızı, bilgi birikiminin niteliği ve stratejik ortaklıklar geliştirme becerisi de vazgeçilmez nitelikler haline gelmiştir. Çalışanların bu beceri ve bilgileri kazanabilmelerinde, mesleki eğitim programları ve mesleki gelişim olanakları kilit öneme sahiptir.

Özellikle 1970'li yıllardan sonra müzebilim tüm dünyada bağımsız bir disiplin olarak kabul edilmiş, bu alandaki eğitim programlarının yüksek lisans seviyesinde oluşturulması gereği uluslararası toplantılarda özellikle vurgulanmıştır. Bu durumun arkasında, müzelerin toplumsal etkilenme alanlarının çok geniş olması ve tüm bunları bünyelerine dahil edebilecek bütünsel yaklaşımların geliştirilmesi ihtiyacı

yatmaktadır. Müzebilim, uzmanlaşma yolunda, müzenin karmaşık ve çok yönlü doğasının bir bütün olarak algılanmasını sağlayacak ilk adımlardan biridir.

“Müzecilik Eğitiminde Yeni Eğilimler, Türkiye’de Müzecilik ve Mesleki Eğitim” başlıklı bu tezin amacı müzebilim eğitiminin mesleki eğitimdeki yerini ve önemini ortaya koymaktır.

Bu tezin literatür araştırması kapsamında, tez konusuyla ilgili kitap, süreli yayın, makale, seminer ve konferans bildirileri gibi basılı ve elektronik kaynaklara başvurulmuştur. Müzebilim yüksek lisans öğretim programlarının analizi için üniversitelerin web sitelerinden yararlanılmıştır. Türkiye’deki müzebilim yüksek lisans programlarının incelendiği bölümde internet üzerinden yapılan taramanın yanı sıra, müzebilim programlarının yürütücü ya da koordinatörlerine e-posta yoluyla ulaşılmış ayrıca yüz yüze görüşme tekniği de kullanılmıştır.

Giriş bölümünden sonra gelen 2. bölüm’de, toplumsal değişimlerin etkisiyle müze tanım ve işlevlerinin değişmesi, müze uzmanlık alanlarının çeşitlenmesi ve müzeciliğin kendine özgü bir meslek dalı olarak ortaya çıkışı üzerinde durulmaktadır. Müzenin toplumsal sorumluluğu göz önüne alındığında, bu alandaki mesleki eğitimin önemi vurgulanmaktadır.

3. Bölüm’de, müzecilik mesleğinin gelişmesiyle birlikte uzmanlık alanlarının çeşitlenmesine paralel olarak önem kazanan mesleki eğitimin gelişim süreci ve olanakları ele alınmaktadır. Bu kapsamda müzebilim eğitimin uzmanlaşmadaki önemine vurgu yapılmaktadır.

4. bölümde Müzebilimin bağımsız bir disiplin olarak önem kazanması, kuramsal zemini ve müzebilim eğitim programları ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

5. bölümde ise, Türkiye’de müzeciliğin yapılanma süreci, müze uzmanlık alanları ve mesleki eğitim olanakları özellikle Türkiye’deki müzecilik anlayışı ve mesleki eğitimin bu anlayışı değiştirmedeki rolüne vurgu yapılarak ele alınmıştır.

Tezin 6. bölümü olan Sonuç bölümünde ise, müzecilik uygulamalarının geçirdiği dönüşümlere paralel olarak müzecilik mesleğinin ve mesleki eğitimin gelişim süreci özetlenmiş, müzebilim eğitiminin müze uzmanlığına katkıları değerlendirilerek Türkiye’de müzebilim eğitiminin müzeciliğin gelişmesine katkı sağlayacak şekilde ele alınabilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Müzeciliğin ve müzecilik mesleğinin gelişmesinde müzebilimin önemini vurgulayan ve konusunda ilk örneklerden biri olan bu çalışmanın, müzecilikte mesleki eğitim ve öğretim programı oluşturma çalışmalarına katkıda bulunması, temel oluşturması da umulmaktadır.

2. MÜZE ve MÜZECİLİK

Tarih boyunca müzelerin işlevleri sosyo-kültürel, ekonomik ve politik zemindeki değişim ve dönüşümlerden etkilenmiş ve bu değişim müzelerin toplum içindeki rollerinin yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Başlangıçta yalnızca bilim adamlarına ya da araştırmacılara açık olan koleksiyonların barındırdığı bilgilerin, zaman içinde farklı formlarda tercüme edilmesiyle birlikte, bu bilginin toplumun tüm kesimleri üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahip olduğu fark edilmiştir. Nesnenin ve barındırdığı bilginin insan üzerindeki bu dönüştürücü etkisi, müze işlevlerini, toplama ve korumanın ötesinde, anlamlandırma, yorumlama, anlatma gibi iletişim faaliyetlerine doğru taşımıştır. Bunun yanında, iletişim, yönetim, tarih, sosyoloji, antropoloji gibi yeni uzmanlıkların müzelerin çalışma alanlarına dahil edilmesiyle birlikte tüm bu disiplinleri müzenin amaçları doğrultusunda birleştirecek, müzenin bütünsel olarak kavranmasında etkin olabilecek bir bilim dalı ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Müzebilim günümüzde bu ihtiyaca cevap verebilecek, müzelerle ilgili doğrudan ya da dolaylı tüm faaliyetleri inceleyen bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir.

2.1. Müze: Tanım ve İşlevleri

Müze sözcüğü (eski Yunanca'da Museon), Zeus ile bellek tanrıçası olarak bilinen Mnemosyne'nin kızları ve ilham perileri olarak bilinen dokuz Mousa'nın yaşadığı ev anlamına gelir (Erhat, 2006, 208). Müze kelimesinin günümüzdeki anlamına en yakın biçimde vücut bulduğu mekân ise, MÖ 4. yüzyılda kurulan İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi'dir.

Büyük İskender, Mısır'ı fethettiği sırada kendi adını taşıyacak ve bu topraklarda Helen kültürünün merkezi haline gelecek bir kent kurmayı tasarlar ve bu kentte Mousa'lara bir kütüphane adanmasını ister. Bu nedenle İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi dokuz Mousa'ya adanmıştır (Artun, 2006, 11). İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi, Hint, Mezopotamya ve Helen medeniyetlerine ait birçok yazılı kaynağın toplandığı ve bu kaynakların zamanın filozofları tarafından kullanılabildiği, günümüz

müze kavramına yakın bir bellek merkezi olarak tanımlanabilir (Bloom, 2003, 307). İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi'nde, içinde bulunduğu kültüre ait yazılı kaynaklar toplanarak belli bir mekânda korunmuş, dönemin araştırmacıları ve bilim adamları olarak niteleyebileceğimiz filozoflara açılmış ve hatta kataloglanmıştır. Tüm bu nedenlerle İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi günümüz müzeciliğinin temel işlevlerini bünyesinde barındıran ilk örnek olarak kabul edilir.

İnsanlık, tarih boyunca hem kendisinin hem de doğanın ürettiği nadir nesnelere toplamış ve biriktirmiştir. Eski Yunan'da bu koleksiyonlar, tanrılara sunulan adaklardan oluşmuş ve tapınaklarda toplanmıştır. Ortaçağ'da ise bu işlevi kilise ve saraylar yerine getirmiştir. Ortaçağ koleksiyonlarının amacı ise Hıristiyanlığın gücünü, kilisenin egemenliğini göstermek, okuma yazma bilmeyen halka İncil'i resimleyerek öğretmektir (Artun, 2006, 30).

14 ile 17. yüzyıllar arasında Ortaçağ hazinelerinin yerini "nadire kabineleri" alır. Bu dönemde Yeni Dünya'nın keşfi ile birlikte Avrupa'ya akan görülmemiş doğa harikaları ve insan yapımı nesnelere koleksiyonları doldurur. 16. yüzyılda müze mekânı kavramına yakın iki yeni kelime kullanılmaya başlanmıştır. *Galeri* daha çok resim ve heykel koleksiyonlarının, *kabine* ise canlı/cansız, doğal/yapay her şeyin, kurutulmuş bitkilerden doldurulmuş kuşlara, kavanozda saklanan sürüngenlerden ceninlere kadar pek çok sıradışı nesnenin toplanıp sergilendiği mekânları tanımlamaktadır (Artun, 2006, 28). Bu mekânlardaki koleksiyonlar "Rönesans'ın hümanist kozmosundan Manyerist kaosa ve Barok dönemin ansiklopedik disiplinine kadar uzanan farklı zihniyetlerin değişik bileşimlerini temsil eder" (Artun, 2006, 30). Halka nadiren açılan bu mekânlar, dini liderlerin, prenslerin, asilzadelerin erişimine her zaman açık olmuştur. Müzelerin halka açılması 17. yüzyılın sonlarında gerçekleşmiştir. Bunun ilk örnekleri, 1671 yılında Basel'de açılan üniversite müzesi ile daha sonra Oxford bünyesinde yer alan Ashmolean Müzesi'dir (Alexander, Alexander, 2007, 5). 18. yüzyılın toplama faaliyetlerine damgasına vuran temel amaç ise, Aydınlanma'nın etkisiyle, hem evrenin hem de insanlığın temel yasalarını keşfetmeyi sağlayacak tabiat örneklerini ve insan ürünlerini bir araya getirmek ve bunları sergileyerek halkı eğitmektir.

"Eşitlik, Özgürlük, Kardeşlik" sloganıyla yola çıkan ve egemenliği hükümdardan halka geçirmeyi hedefleyen Fransız Devrimi, Fransa'daki politik yapıyı değiştirmekle kalmamış, zamanla tüm dünyayı etkileyecek siyasi, ekonomik ve

kültürel dönüşümlere de yol açmıştır. Bu önemli siyasal değişimle birlikte müzelerin halka açılma süreci ivme kazanmış, müzelerin ilgi/konu alanları ve bir müze işlevi olarak toplama etkinliği de radikal bir biçimde değişmiştir. Rönesans döneminde sahiplerinin kişisel ilgi alanlarına göre toplanan koleksiyonlar özel mülklerde sergilenmekteyken, uluslaşma sürecini ateşleyen Fransız Devrimi sonrasında, daha geniş bir kitlenin erişimine açılmıştır (Hooper-Greenhill, 1992, 167). Fransız Devrimi'yle birlikte müzeler ulus kimliğinin inşasında önemli bir araç olmuştur. Bu dönemin yaklaşımına göre, bireylerin parçası oldukları ulusla ortak bir gelecek tahayyül edebilmeleri için ortak bir geçmiş de kabul etmeleri gerekir.

Koleksiyonların kurumsallaşma sürecinin başlangıcında toplama etkinliği, çoğu zaman müzenin en önemli işlevi olarak görülmüştür. Bu dönemde müzeler, işleyişleri için gereken idari masrafları göz ardı ederek kaynaklarının büyük bir kısmını koleksiyon edinmeye ayırmışlardır. Hatta toplama etkinliğinin müzenin temel varlık nedeni, sergileme ve eğitim gibi işlevlerinse toplama tutkusunu rasyonelleştirme ve meşrulaştırma çabası olduğunu ileri süren görüşlere de bu dönemde rastlanır (Alexander, Alexander, 2007, 8).

Müzenin halka açılmasındaki amaç yalnızca aristokratların ve eğitimli asillerin değil, tüm halkın ortak mülkiyetinde olan kültürel değerlerin sınıf farkı olmadan paylaşılmasıdır. Fransız Devrimi sırasında Louvre Sarayı'nın halka açık bir müzeye dönüşmesine öncülük eden Jacques-Louis David'in bu durumu değerlendiren "Müze anlamsız lüks nesnelerin bir araya geldiği ve yalnızca merakı tatmin eden bir gösteriş odağı olmamalı, aynı zamanda insanlara etki eden bir okul olmalı" sözleri, bu süreçte müzelerin işlevlerinin ne denli değiştiğini göstermektedir (Andrew McCellan, 1994, 108). Müzelerin halka açılması her ne kadar bir demokratikleşme hareketinin ürünü olsa da, bu dönemde halkla tam olarak bütünleştikleri söylenemez. Sergilenen koleksiyonların yalnızca belirli bir sınıfın ilgisine ya da yaşam tarzına hitap etmesi, bu sınıfın dışında kalan kesimin kendini yabancı hissetmesine neden olmuştur. Sanatçı Gabriel Bouquier, ilk açıldıklarında müzelerin "valilerin lüks daireleri, saray fahişelerinin büyük şehvetli yatak odaları, kendini beğenmiş amatörlerin odaları"nı andırdığını söyler (Andrew McCellan, 1994, 108). Müzelerin halkın erişimine açılmasıyla birlikte koleksiyonların sergilenmesi öncelik kazanmış, toplama, koruma, ve araştırma işlevleri, sergileri geliştirmenin temel destekleyici unsurları haline gelmiştir. İlk sergiler, çok az bilgi içerecek şekilde, güzel sanatlara düşkün kişiler

(estet), koleksiyonerler, araştırmacılar, zanaatkârlar gibi entellektüel düzeyi yüksek ziyaretçiler için tasarlanmıştır. Koleksiyonlar önceleri estetik ya da teknik sınıflandırmalara göre kronolojik ya da üslupsal bir biçimde dizilmiş, ancak bu sunum halktan çok da ilgi görmemiştir. Alma Wittlin'e göre bu durum, ziyaretçilerin kendilerini "yabancı" gibi hissetmesinden kaynaklanmaktadır (Wittlin 1949'dan aktaran, Hein, 2006, 340). Bu nedenle 19. yüzyılda sanat, doğa tarihi ve ulusal müzelerin tümünde sergileme etkinliği değişmeye başlamıştır. Müzeler bu değişimle birlikte artık sadece koleksiyonlarını yan yana dizerek sergilemenin ötesinde, nesneyi tarihsel, bilimsel ya da sanatsal değerini anlatacak biçimde yorumlama, toplumu bilgilendirme ve mesaj verme misyonunu da edinmişlerdir. Böylece müzelerde araştırma, sergilemenin zeminini oluşturacak önemli bir işlev haline gelmiştir. Müze koleksiyonları üzerindeki araştırmalar sonucunda nesnelere doğru bir şekilde tanımlanıp kataloglanabilmiş, özellikle ulusal doğa tarihi müzelerinde, botanik bahçelerinde, akvaryumlarda ve hayvanat bahçelerinde yapılan bu sınıflandırma etkinliği bilimsel çalışmalara katkı sağlamıştır (Alexander, Alexander, 2007, 9).

Koleksiyonlara ilişkin önemli bir müze işlevi olan koruma etkinliği, koleksiyonların kişisel mekânlarda muhafaza edildiği dönemde geri planda kalmıştır. Belki de bu nedenle birçok tablo günümüze kadar varlığını sürdürememiştir. Korumaya ilişkin ilk etkinlikler, Antik Yunan'da tapınakların zift ve yağ ile korunması gibi basit yöntemlerle başlamış, 16. yüzyılda resimlerin temizlenmesi ve yeniden verniklenmesiyle devam etmiş, bir resmin orijinal duvarından ya da tuvalinden alınıp yeni bir yüzeye nakledilmesi ise ilk defa 1750'li yıllarda gerçekleştirilmiştir (Alexander, Alexander, 2007, 8). Yine de, müzelerde konservasyon çalışmalarının, teknik olarak müzelerin halka açılmasından sonra ilerlediği söylenebilir. Koleksiyonlar halka açıldığında hem hırsızlık veya eserlerle temas gibi risklere karşı, hem de 19. yüzyılda gerçekleşen Endüstri Devrimi'nin sonucu olan yoğun aydınlatma, merkezi ısıtma, hava kirliliği gibi koşullara karşı koruyucu önlemler alma gereği ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, nesnelere yerleştirilmesi, konservasyonu ve restorasyonu, doğru ışık kullanma, nem kontrolü gibi bilimsel çalışmalarını yürütmek üzere fizik ve kimya alanlarında eğitim görmüş uzmanlar istihdam edilmeye başlanmıştır (Alexander, Alexander, 2007, 8).

20. yüzyılın ortalarında uluslararası kuruluşların oluşturulması müzeciliğin gelişimi açısından önemli kırılma noktalarından biridir. Avrupa müzelerinin bina ve

koleksiyonlarının İkinci Dünya Savaşı sırasında ağır zarar görmesi, bu konuda uluslararası önlemler alınması gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu amaçla, koleksiyonları elde etme ve koruma gibi konularda faaliyet yürüten uluslararası kuruluşlar oluşturulmuş, müze kavramsal olarak yeniden tanımlanmış ve toplumda kültürlerarası diyalog sağlayabilecek bir kurum olduğu vurgulanmıştır.

Bu tarihten itibaren meslek birlikleri, müzelerin kavramsal şekillenmelerinde, mesleki standartların oluşturulup geliştirilmesinde etkili olmuşlardır. Özellikle UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) şemsiyesi altında 1946 yılında oluşturulan ICOM (Uluslararası Müzeler Komitesi) ve alt birimleri, çok daha yoğun bir kavramsal gelişim sürecini tetiklemişlerdir. Bu organizasyonlar, koleksiyonların elde edilmesi ve korunması başta olmak üzere müzenin tanım ve işlevlerine ait uluslararası standartların oluşturulması konusunda ilk adımları atmışlardır. ICOM, müze kavramının evrensel tanımını yapmış ve bu tanımları yıllar içerisinde geliştirmiştir. ICOM'un kurulduğu 1946 yılındaki ilk tanıtımında, müzelerin halka açık ve koleksiyon odaklı kurumlar olduğunun altı çizilmiştir. 1956 yılında ise "Müze, kültürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü, türlü biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın beğenisinin yükselmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla toplum yararına sürekli yönetilen bir kurumdur" şeklinde geliştirilmiş ve müzelerin kültür ve eğitim amaçlı kurumlar olduğuna vurgu yapılmıştır.¹

1950'lerden sonra müzelerin iletişim işlevi giderek önem kazanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında müzenin toplumsal rolünün vurgulanması, müzelerde başlayan değişim sürecinin 1970'lerin sonundan itibaren ivme kazanmasında önemli bir etken olmuştur. 1970'lerden sonra merkezi otoriter yapılanmalar yerine çoğulcu karar mekanizmaları ve modern hayatın temel dinamiklerini değiştiren farklı türde toplumsal örgütlenme modelleri oluşmuş, sivil toplum örgütlenmeleri ve ilgi grupları

¹ UNESCO da; 14 Aralık 1960 tarihli on birinci oturumunda yayımladığı bildiriyle amacını şöyle belirlemiştir: "Eğitim ve kültürün yaygınlaştırmasında canlandırıcı açılımlar sağlamak, ırk, cinsiyet, ekonomik veya toplumsal herhangi bir ayrım gözetmeksizin eğitimde fırsat eşitliği ilkesini desteklemek ve bilginin korunmasını, artırılmasını ve dağıtılmasını sağlamak üzere halklar arasında işbirliğinin oluşmasını sağlayarak karşılıklı anlayışın geliştirilmesi görevine katkıda bulunmak." (UNESCO, [23 Eylül 2009]) Ayrıca, müzelerin bu amaca ulaşmada önemli katkılar sağlayabileceğini vurgulamıştır. Söz konusu bildiri de müzelerin işleviyle ilgili uluslararası düzenlemeler getirilmiş, ekonomik ve sosyal statüye bakılmaksızın "herkesin kullanımına açık hale getirilmeleri için gereken tüm adımlar atılmalıdır" ifadesi kullanılmıştır. Aynı zamanda müze koleksiyonunun erişilebilirliğinin önemi vurgulanarak bilgi panosu ve etiket bilgilerinin eksiksiz ve sistematik olması, ziyaretçilerin bilgiye erişimini kolaylaştırmak açısından broşür, kılavuz kitapçıkları gibi yardımcı materyallerin yaygınlaştırılması gibi yeni standart uygulamalar önerilmiştir.

da çeşitlenmiştir. Toplum içerisindeki her kültürel katman kendi tarihinin belgelenmesini, kültürünün temsil edilmesini talep etmiş ve bu durum devletlerin kültür politikalarını etkilemiştir. Müzeler de, bu talep çeşitliliği karşısında kendi türlerini ve koleksiyonlarını çeşitlendirmenin yanı sıra, verdikleri hizmeti de ziyaretçinin ilgisi doğrultusunda geliştirmişlerdir. Müze ve galeriler, yukarıda belirtilen temel yaklaşımlar doğrultusunda daha fazla ziyaretçi çekebilmek amacıyla, faaliyetlerini farklı kültürlerden gelen insanların tümünü kapsayacak biçimde gerçekleştirmişlerdir. Temsiliyet, şeffaflık ve erişilebilirlik, işlevlerin tanımlanmasındaki temel unsurlar haline gelmiş, böylelikle müze, içinde yer aldığı toplumla ilişkisini yeniden tanımlamış ve topluma hizmet etme temel misyonunu benimsemiştir. Nesne odaklı müzecilik anlayışının yerini, ziyaretçi taleplerine göre yapılanan müzecilik anlayışı almıştır. Müzelerin toplumsal rollerinin farklılaşmasına örnek olarak; müzelerde farklı ırklardan gelen azınlıklara, mültecilere, köyden kente göç etmiş insanlara, engellilere, şehrin yoksul kesimlerine, belirli sınıfsal özelliklere göre ayrıştırılan ya da mağdur olan tüm gruplara ulaşmak için eğitim programları ve faaliyetler gerçekleştirilmesi verilebilir. Yani müzeler bir anlamda sosyal ve ekonomik problemlere duyarlı, bu problemlere çözüm üreten ve toplumu dönüştürücü etkiye sahip kurumlara dönüşmüştür. Örneğin, Ekomüze hareketi, yerel ya da bölgesel alanlardaki farklı kültürel toplulukların ekonomik gelişimleri ile kültürlerinin korunması arasında denge kurulmasını hedeflemiştir (Boylan, 2006, 417).

Kenneth Hudson (Hudson, 1998), UNESCO tarafından yayımlanan *Museum International* dergisinin 1998 tarihli “The Challenge of Tourism I” başlıklı sayısında, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemde gözlemlenen müzecilik değişimleri konusundaki bir yazısında şöyle demektedir:

“Geçmiş yarım yüzyılda, müzeleri en temelden ve derinden etkileyen değişiklik şimdi neredeyse evrensel olan, müzelerin içinde buldukları topluma hizmet etmek için varlıklarını sürdürdükleri kanaatidir. Eski tip müze, böyle bir yükümlülük ve gereklilik hissetmiyordu. O varlığını sürdürmekteydi, bir binası vardı, topluma sunulacak koleksiyonları ve bu koleksiyonları koruyup tasnif edecek personeli vardı. Mantıksal bir çerçeve içinde finanse edilmekteydi ve ziyaretçileri, her ne kadar sayısız olmasalar da, bu koleksiyonlara, kendilerinden önce oluşturulmuş ve zaten var olanı öğrenmek, bilmek ve ona hayran olmak amacıyla bakmaya gelirlerdi. Onlar işletmenin bir parçası değillerdi, zaten müzelerin en temel sorumluluğu bünyelerinde barındırdıkları koleksiyonlardı, ziyaretçileri değil.”

Müzeler için önemli diğer bir kırılma noktası ise 1980’lerde gerçekleşmiştir. 1979 ve 1981 yıllarında İngiltere’de Margaret Thatcher, Amerika Birleşik Devletleri’nde ise Ronald Reagan’ın iktidara gelmesiyle, 1970’lerde yaşanan ekonomik sıkıntılara

çözüm olarak iki ülkede de liberal ekonomi politikaları benimsenmiştir. Bu politikaların bir sonucu olarak kamu harcamalarının daraltılması tüm kurumlarda etkisini göstermiş, müzeler de bu değişimden payını almış, kendi kaynaklarını yaratmak zorunda kalmışlardır. Bu durum, müzelerin işlevlerinde, örgütsel yapıları ve kadrolarında köklü değişimlere neden olmuştur. Müzenin iletişim işlevinin, kaynak yaratma amacıyla da önem kazanması sonucu, “iletişim” de müze uzmanlık alanları içerisinde yerini almıştır.

1990’larda ise iletişim araçlarının gelişmesi, internet kullanımının hızla yaygınlaşması, küreselleşme sürecinin toplumun tüm mekanizmalarına nüfuz etmesine neden olmuştur. Kültürel alanda uluslararası işbirliklerinin önemi artmış, “kültür turizmi” kavramı hızla gelişmeye başlamış ve müzeler, kentler için tanıtım mecrası haline gelmiş, böylece müzenin etkilenme ve etkileme alanı daha da genişlemiştir. Bu durum müzelerin hem stratejilerini hem de uygulama süreçlerini etkilemiştir. Müzeler bu iletişim çağında hızla değişen toplumsal taleplere yanıt verebilecek daha esnek bir yapıya ve insan kaynağına ihtiyaç duymuşlardır.

Politik, ekonomik ve kültürel alandaki bu değişim süreçleri karşısında müze hem kavramsal olarak kendini yeniden tanımlamış, hem de örgütsel yapısını bu yeni bakış açısına göre değiştirmek zorunda kalmıştır. Müzeler, hem ziyaretçilerin hem de kendilerine kaynak sağlayacak sponsorların ilgisini çekebilmek için, genellikle kâr amaçlı işletmelerde kullanılan iletişim ve pazarlama gibi yöntemleri benimsemeye başlamışlardır. Bu süreçte müze uzmanlık alanlarının nesne odaklı disiplinlerin ötesine taşınmasında, ağırlıklı olarak halihazırdaki fonların verimli bir şekilde kullanılması ve ticari sponsorluklar bulunması gibi uygulamalar etkili olmuştur.

2.2. Bir Meslek Olarak Müzecilik

18. yüzyıl sonlarında müzelerde çalışanlar, fizikçi, zanaatkâr ya da din adamlarından farklı olarak, kuşaktan kuşağa aktarılan ortak bir mesleki geçmişe sahip değildi. Bir müzede çalışmaya başlama süreci birbirinden farklı şekilde gelişebilmekteydi. Hevesli amatörler, koleksiyonerler ya da müzelerin kuruluşuna katkıda bulunanlar, çoğu zaman onursal küratör ya da yönetici kadrosunun üyeleri konumuna gelmekteydiler. Diğer yandan teknisyen ya da zanaatkârlar, işe çırak olarak başlayıp organizasyon içerisinde zamanla yükselmekteydiler. Ayrıca akrabalık ilişkileri ya da dönemin koşullarına göre iyi bir eğitilden geçmiş olmaları nedeniyle müzede işe

alınmış çalışanlar da vardı. İşe alınma sürecindeki bu farklılıklar ve birleştirici bir formasyonun bulunmaması nedeniyle, küratör, koruma görevlisi ve müdür gibi birbirinden farklı iş deneyimine sahip kişiler için ortak bir meslek bilinci oluşturmak oldukça zordu (Teather, 1990, 300).

19. yüzyılda koleksiyonların giderek müzelere dönüştüğü dönemde, müzelerde yalnızca sanat tarihi ya da arkeoloji gibi konu odaklı disiplinlerden gelen uzmanlar çalışmaktaydı. Müzeler kurumsallaşmaya başladığında faaliyetlerini nesne merkezli bir biçimde gerçekleştiriyorlardı ve küratörler müzelerin en temel uzmanlarıydı. Müzenin topluma açılmasıyla birlikte, tek bir uzmanlık alanına yönelik bilgi birikimi ve beceriler müze işlevleri için yetersiz kalmaya başladı. Uygulamada karşılaşılan problemlere ilişkin bilgi ve deneyimin paylaşılması ihtiyacı, müze çalışanlarının birbirleriyle iletişimini gerekli kıldı. Böylece müzelerde çalışabilmek için farklı niteliklere ve yetkinliklere ihtiyaç olduğu ortaya çıktı.

Müzeciliğin giderek bir meslek ve uzmanlık alanı olarak tanımlanması konusunda ilk adımlar, İngiltere’de kurulan Müzeler Birliği (Museum Association-MA) tarafından atılmıştır. İlk müze uzmanlık alanlarından biri olan küratörlük eğitime ilişkin tartışmalar, MA’nın kurulduğu 1889 yılına kadar uzanır (Hooper-Greenhill, [3 Eylül 2007]).

Birlik, küratörlük eğitime ilişkin tartışmalarda yer almanın yanı sıra, müze koleksiyonlarıyla ilgili olarak sergi malzemelerinin üretilmesi, replikaların hazırlanması, nesnelerin sınıflandırılması ve korunması konusunda standartlar geliştirmeye yönelik çalışmalar da yürütmüştür. Geliştirilen bu standartlar, müzede yürütülen birçok faaliyetin ayrıntılı olarak tanımlanmasını sağladığından, bu faaliyetleri yürütecek uzmanların, uzmanlık tanımlarının günümüze kadar şekillenmesinde de etkili olmuştur. MA, düzenlediği bilimsel toplantılar, eğitim programları ve yayınlar aracılığıyla hem konu alanlarının (amaç, hedef, yöntem, etik, yasal düzenleme gibi noktaları da içerecek şekilde) hem de bu alanların gerektirdiği uzmanlıkların tanımlarının geliştirilmesinde en etkili kurumlar olarak kabul edilen meslek birliklerinin bu alandaki ilk örneği olması nedeniyle özel bir öneme sahiptir (Teather, 1990, 301).

Müze uzmanlığına yönelik standartlar, 1906 yılında Amerikan Müzeler Birliği (AAM), 1915 yılında Scandinavian Museiforbundet, 1917 yılında Alman Deutscher

Museumsbund ve 1918 yılında Association Syndicale des Conservateurs des Collections Publiques de France'ın ve bunları takiben Çekoslavakya, Hollanda, Avusturya, İsviçre, Polonya, Japonya, Yeni Zelanda ve Kanada'da kurulanlar gibi, çoğunlukla meslek birliklerinin getirdiği yeni açılımlar ve tanımlarla gelişimini sürdürmüştür (Teather, 1990, 302).

Müzecilik mesleğinin uluslararası düzeyde tanımlanıp benimsenmesinde en önemli çalışmaları ise 1946 yılında kurulan ICOM yürütmüştür. ICOM toplantılarında, müzelerde uzmanlık alanlarının tanımlanmasına yönelik çalışmalar düzenli olarak ele alınmış, Paris'te gerçekleştirilen 1948 tarihli ilk ICOM Genel Konferansı'nda "müzeograf"² terimi kullanılmış ve koruma, sergileme, teknik destek gibi alanları içine alacak şekilde, müze teknik personelinin uluslararası tanımının yapılması ihtiyacı ortaya konmuştur.

Londra'da gerçekleştirilen 1950 tarihli 2. ICOM Genel Konferansı'nda konservasyonun ayrı bir uzmanlık alanı olduğu kabul edilmiş, müzelerde bu işi yapan kişilerin uzmanlık eğitimi almaları gerektiği ifade edilerek işin nitelikleri, ücretlendirilmesi, bilimsel çalışmaları için gereken süre vb. konularda yapılan çalışmalarla alanın tanımlanması giderek netlik kazanmıştır (ICOM, [5 Ekim 2008]). Bu dönemde müzenin toplumsal rolünün değişmesine ve bir eğitim kurumu olarak kabul edilmesine paralel olarak, müzelerin ihtiyaç duyduğu uzmanlık alanlarının gerektirdiği nitelikler tanımlanmış, özellikle müze eğitimi alanında çalışacak uzmanların önemine dikkat çekilmiştir (ICOM, [10 Ekim 2008]). Müze eğitimi, ayrı bir uzmanlık alanı olarak benimsendiği bu tarihten sonra, gerek yöntem gerekse eğitimcinin nitelikleri açısından süreç içerisinde toplum odaklı bir yaklaşımla ele alınmaya başlamıştır.³

New York'ta gerçekleştirilen 1965 tarihli 7. ICOM Genel Konferansı ise, müze uzmanlık alanlarının tanımlanması konusunda en kapsamlı çalışmalardan birini ortaya koymuştur. Burada her uzmanlık alanına ilişkin nitelikler tanımlanırken mesleki eğitim gereksinimleri de ayrıntılı olarak dile getirilmiştir. Bu uzmanlık

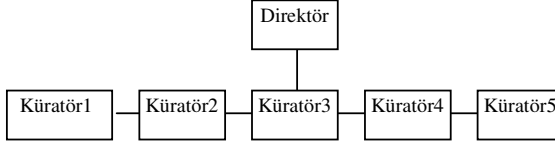
² Müzeografi terimi ilk kez 1727 yılında C. F. Neickelius'in *Museographia* adlı yayınında yer almıştır. C. F. Neickelius bu kavramı müzenin içinde barındırdığı nesnelere tarif etmek üzere kullanır. Tıpkı bibliyografyaların bilimsel araştırmalarda temel unsurlar olması gibi, müzeografi de bu nesnelere sistimli bir şekilde incelenmesini sağlamak üzere oluşturulmuştur (Mensch, 1992).

³ Örneğin; 1972 yılında Şili, Santiago'da ICOM işbirliği ile UNESCO'nun düzenlediği konferansta Yugoslav müzebilimci Tomislav Sola tarafından ortaya konan "Integrated Museum" ile farklı bir müze eğitimi ve müze eğitimcisi önerilmiştir (Tezcan-Akmehmet, Ödekan, 2006).

alanları arasında müze küratörleri, araştırma laboratuvarı uzmanı, sanat eseri restoratörü, konservatör, pedagojik formasyonu olan müze eğitimcisi örnek olarak sayılabilir. Bunun yanı sıra sergilerin kurulmasında görev alan teknik personel, iklimlendirme ve aydınlatma konularında uzmanlaşmış teknik personel, güvenlik, kütüphane gibi bölümlerde çalışacak müze teknik uzmanları da yine bu konferansta tanımlanmıştır. Sınırlı personele sahip küçük ölçekli müzelerde, çalışanların çok yönlü uygulama süreçlerinde bulunmaları nedeniyle özel bir eğitim almaları gerektiği belirtilmiştir. Bu konferans sırasında, “müzecilik mesleği” terimi birçok kez kullanılmış, buna paralel olarak mesleki eğitimin de uzmanlaşmanın en önemli göstergesi olduğu vurgulanmıştır. Aynı konferansta, müze uzmanları ile küratörler arasındaki fark ortaya konmuş, bunların iki ayrı türde müze çalışanını ifade ettiği belirtilmiştir. Müze uzmanları “müzeograf” ya da “müzebilimci” olarak tanımlanmış, müzebilimcinin hem koleksiyon yönetimi ve müze iletişimi alanlarında uzman hem de politika oluşturabilecek bir uygulayıcı olduğu ifade edilmiş, buna karşılık küratörlüğün, konu odaklı disiplinlere dayanması nedeniyle ayrı bir uzmanlık alanı olduğu ortaya konmuştur.

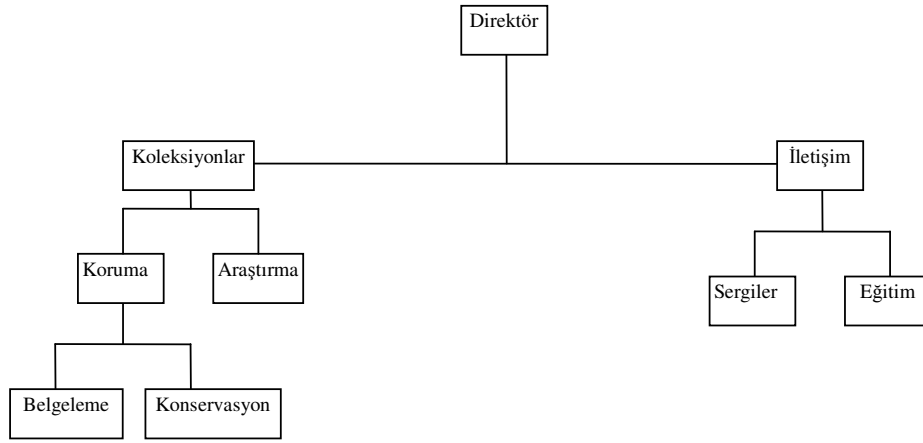
Özellikle 1970’lerden sonra müzelere farklı toplumsal rollerin biçilmesiyle müzelerin gerçekleştirdikleri faaliyetler ve uzmanlık alanları çeşitlenmiş, bu doğrultuda yalnızca konu odaklı disiplinlerden gelen kişilerin, müzenin toplumsal işlevinin yerine getirilmesinde yeterli olmadığı görülmüştür: Jürgen Rohmeder, 1977 yılında yayımladığı “Methoden und Medien der Museumsarbeit” adlı eserinde, “tarih müzeleri tarihçiler tarafından, doğa tarihi müzeleri biyologlar tarafından, sanat müzeleri ise sanat tarihçileri tarafından yönetiliyor, ancak tüm bunlar müzeyi bir kamu kurumu yapmaya yetmiyor” diye yazar. Rohmeder, müzenin aynı zamanda bir eğitim kurumu olduğunu vurgular ve öncelikle iletişim bilimiyle olan ilişkisinin bir kırılma noktası olarak yeniden gözden geçirilmesini önerir (Rohmeder 1977’den aktaran Mensch, 1992).

Bu değişimlerin sonucunda, müzeler örgütsel olarak da konu odaklı disiplinlilikten uzaklaşp işlevsel alanları temel alan bir bölünme ve ayrışma sürecinden geçmiştir. İşlev odaklı örgütlenmeye geçişin ilk adımları ise, müzelerde bir eğitim biriminin oluşturulmasıyla şekillenmiştir. Şekil 1 ve Şekil 2’de, bu örgütsel değişim gösterilmektedir.

Şekil 1: Koleksiyon Odaklı Müze Örgütlenmeleri

Mensch, Peter Van. 2004. "Museology and Management: Enemies or Friends? Current Tendencies in Theoretical Museology and Museum Management in Europe" **Museum Management in the 21st century**. E. Mizushima (ed.) Museum Management Academy: Tokyo: 3-19.

Şekil 2: İşlevsel Müze Örgütlenmeleri

Mensch, Peter Van. 2004. "Museology and Management: Enemies or Friends? Current Tendencies in Theoretical Museology and Museum Management in Europe" **Museum Management in the 21st century**. E. Mizushima (ed.) Museum Management Academy: Tokyo: 3-19.

Şekil 1 ve Şekil 2’de gösterilen tabloları karşılaştırdığımızda, artık küratörün müzedeki merkezi konumunu kaybettiğini görürüz. Nesne odaklı müze yapısında küratör, tek bir konuda uzmanlaşmıştır ve müzedeki bütün faaliyetlerden sorumludur. İşlevsel müze örgütlenmesinde ise işlevlere yönelik uzmanlaşmanın önem kazanmasıyla birlikte küratör eski konumunu yitirir. Bu modelde konu odaklı disiplinlerden gelen uzmanlar hâlâ müzede istihdam edilmektedir, ancak küratör yerine araştırmacı olarak nitelendirilmektedirler (Mensch, 2004).

Aynı dönemlerde, müze uzmanlık alanlarının çeşitlenmesine paralel olarak bu alanlara ilişkin görev tanımlarının belirlenmesi üzerine de çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Örneğin, 1976 yılında düzenlenen Belmont Konferansı'nda, AAM, bir Müzebilim Komitesi (Museum Studies Committee) kurulmasına karar vermiş, komitenin 1978 yılında kabul edilen raporunda farklı müze uzmanlık alanlarının görev tanımları yapılmıştır (Glaser, 1978, 19).

Uzmanlık gerektiren müzecilik faaliyetlerinin yayıldığı alanları tanımlamaya yönelik kapsamlı çalışmalardan bir diğeri ise, 1978 yılında Kanada Müzeler Birliği tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, Kanada müzelerindeki yirmi dört ayrı ana uzmanlık alanına ve yan dallara ilişkin iş tanımlarına, nitelik, eğitim, deneyim ve diğer gerekliliklerle ilgili açıklamalara, bu uzmanlıkların sorumluluk alanlarına ve iş tanımlarının gerektirdiği faaliyetlere yer verilmiştir (Boylan, 2006).

1980'li yıllardan sonra yeni liberal ekonomi politikaları nedeniyle müzelere ayrılan kamusal kaynaklarda kısıntılar meydana gelmiştir. Müzelerin özerkleşmesi ve kendi kaynaklarını bulma zorunluluğu sonucunda, ziyaretçi sayısını artırma, kaynakları daha etkili kullanma, yeni kaynak yaratma gibi daha önce müzenin temel iş tanımları arasında bulunmayan uygulamalar müzelerin bünyesine dahil olmuştur. Halkla ilişkiler, pazarlama ve ticari faaliyetler de böylelikle müzenin işleyişinin ayrılmaz parçası haline gelir. Müzeler, koleksiyonlarının gerektirdiği uzmanlık alanının yanında yönetim ya da pazarlama deneyimi olan yöneticiler ya da küratörler istihdam etmeye başlar, mevcut müze yöneticileri ve küratörleri mesleki görevlerinin yanı sıra müzeye ek kaynak bulmak amacıyla sponsorluk çalışmalarını da yürütürler (Hudson, 1998). Müzelerin örgütsel yapılarında da değişime/gelişime yol açan bu durum sonucunda, günümüzde birçok müzede sponsorluk çalışmalarını yürüten ayrı bir birim ya da alt-birim bulunmaktadır. Örneğin New York'taki Modern Sanat Müzesi'nin (Museum of Modern Art, MoMA) pazarlama ve iletişim bölümünde altı alt-birim vardır ve bunlar pazarlama, iletişim, yazı hizmetleri, grafik, ziyaretçi hizmetleri, medya-internet ticareti konularında çalışmaktadır (Schubert, 2004, 73).

Çoğu zaman mesleki standartların ve mesleki kimliğin gelişmesi ile toplumların kültürel miraslarına yönelik ilgi arasında çift yönlü bir etkileşim kendini göstermiştir. Öyle ki, müze uzmanlığının gelişmesi toplumun müzecilik alanına yönelik ilgisini artırmış, bu da doğal olarak yeni ve daha güncel mesleki standartların

geliştirilmesine neden olmuştur. 1985'te AAM başkanı olan R. R. Macdonald, bu durumu şöyle ifade ediyor:

“Müzecilik mesleği diye tanımlanan bir kavram vardır. Tecrübelerimize göre, müze çalışanlarının toplum hayatına katkıları sonucunda toplum da Amerikan kültürel ve doğal mirasının korunması ve tanıtılması meselesine ilgi göstermeye başlamıştır. Bu ortak zenginlik geniş ve çeşitli oldukça, toplumun inandığı ve değer verdiği bu meslek de aynı derecede geniş ve çeşitli olacaktır.” (Macdonald, 1985, 8).

1996 yılında Smithsonian Enstitüsü Müze Programları Ofisi'nin Amerika'daki müzelerde gerçekleştirdiği bir araştırmanın sonucunda yayımlanan müze kariyer rehberinde, yaklaşık altmış farklı müze uzmanlığının tanımlanmış olması, Macdonald'ın da öngördüğü bu çeşitlenmeyi ortaya koyar (Glaser, Zenetou, 1996).

2001 yılında ICTOP⁴ (Uluslararası Personel Eğitimi Komitesi) tarafından Fransa'da düzenlenen bir konferansta, 1980'lerden itibaren müzelerin gerçekleştirdiği etkinliklerdeki çeşitliliğe vurgu yapılmış; müzenin kitle iletişim araçlarından biri olduğu, bu nedenle koleksiyonların yeniden ele alınarak farklı hikâyeler ve sergiler yoluyla ziyaretçiyle paylaşılması ve yeni iş tanımlarının oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

2004 yılında ise, yukarıda değindiğimiz politik, ekonomik ve kültürel değişim süreçlerinin sonucu olarak müzelerde istihdam edilen personelin görev tanımları daha net bir biçimde ayrılmıştır. Boylan (Boylan, 2004, 149) bu uzmanlık alanlarını aşağıdaki gibi sıralar:

1. Müze direktörleri ve müdürleri
2. Küratörler
3. Konservatörler, restoratörler ve diğer uzman teknik personel
4. Kayıt memurları ve diğer belgeleme uzmanları
5. Müze eğitmenleri ve eğitim, iletişim ve toplumla ilişkiler alanlarındaki diğer faaliyetleri yürüten uzmanlar
6. Arkeologlar, çevrebilimciler, jeologlar, etnograflar ve sosyal tarihçiler gibi müze araştırmacıları ve sahada çalışma yapan diğer ekipler
7. Müze mimarları, tasarımcılar
8. Sergileme uzmanları
9. Yeni teknolojiler ve görsel-işitsel sistemler konusundaki uzmanlar

⁴ ICTOP (Uluslararası Personel Eğitimi Komitesi), ICOM'un uluslararası komitelerinden biri olarak 1968 yılında kurulmuştur.

10. Müze kütüphanecileri, arşivciler, belgeciler ve bilgi-belge uzmanları
11. Müze güvenlik uzmanları
12. Finans, personel, yasal mevzuat ve bina yönetimini de içeren yönetim personeli, idari işler uzmanları
13. Halkla ilişkiler, pazarlama ve ticari etkinliklerden sorumlu personel
14. Personel eğitimi uzmanları

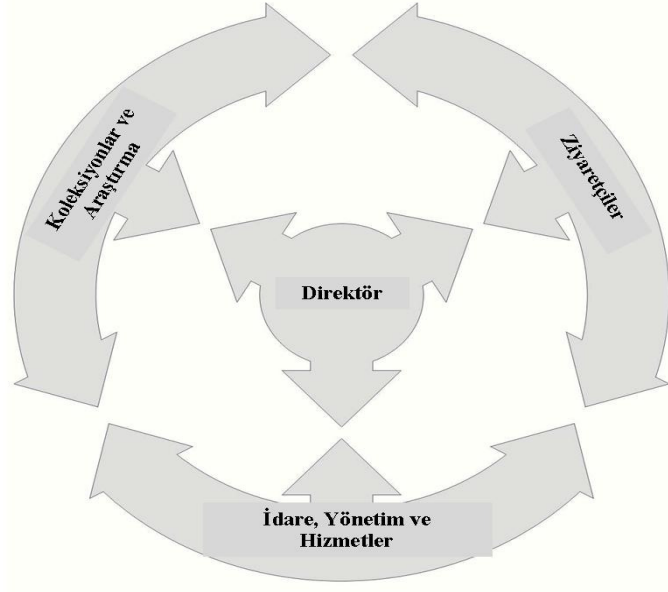
Yukarıdaki ayrışma incelendiğinde, müzelerin verdiği hizmetlerin toplama, koruma, araştırma ve sergilemenin çok ötesine geçtiği; eğitim ve iletişime verilen önemle ziyaretçi odaklı hizmetlere yöneldiği görülmektedir.

Bu dönemde meslek birlikleri “müze uzmanı”nın uluslararası tanımının yapılması ve asgari meslek standartlarının oluşması yönünde çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

İtalya’da düzenlenen 2005 tarihli ICTOP sempozyumunda, Avrupa ülkelerinde müzecilik mesleğine yönelik eğitim ve deneyimler konusunda standartlar belirleme amacıyla ilkeler oluşturulması kararı alınmış, 31 Haziran 2006’da Paris’teki Institute National du Patrimoine’de gerçekleştirilen toplantıda bir proje halinde ICTOP’a sunulmuş ve çalışmalara başlanmıştır (Ruge, 2008).

2008 yılında ICTOP tarafından yayımlanan “Müze Uzmanlık Alanları Avrupa Genel Çerçevesi”nde temel ilkeler, müzelerin mesleki ihtiyaçlarını tanımlamak, iş kalitesini geliştirmek ve çalışanların kariyerleri boyunca takip edecekleri eğitim ihtiyacını netleştirmek üzere dört ana bölüme ayrılarak kaleme alınmıştır. Bu yazılı yönerge, uzmanlık alanının kısa tanımı, iş profili, eğitim/ilk eğitim ve ek eğitim gibi kategorilere ayrılmaktadır.

Yirmi farklı uzmanlık alanının belirlendiği söz konusu çalışmada işlevsel ilişkiler Şekil 3’teki şemada da görüleceği üzere direktörün merkezde bulunduğu, hiyerarşik olmayan bir yapıda ele alınmıştır. Bu çalışmada belirlenen uzmanlık alanlarına ilişkin görev tanımları ve eğitim gereksinimleri konuya ilişkin bir bakış açısı oluşturmak üzere EK 1’de sunulmuştur.

KOLEKSİYON ARAŞTIRMA MERKEZİ

Küratör
 Envanter koordinatörü
 Kayıt memuru
 Konservatör
 Kuratör Asistanı
 Dokümantasyon Merkezi
 Sergileme ve Teşhir Küratörü
 Sergileme Tasarımcısı

İDARE, YÖNETİM HİZMETLER

Hizmet Alanları ve Güvenlik Müdürü
 Bilgi Teknolojileri Müdürü
 Satış Pazarlama ve Kaynak geliştirme Müdürü
 Basın ve Medya memuru

ZİYARETÇİLER

Eğitim ve Ziyaretçi Hizmetleri Müdürlüğü
 Eğitim ve Ziyaretçi Hizmetleri Memuru
 Ziyaretçi Hizmetleri ve Güvenlik Müdürü
 Ziyaretçi Hizmetleri ve Güvenlik Asistanı
 Kütüphane ve Medya Merkezi Müdürü
 Web Sitesi Yöneticisi

Şekil 3: İşlevsel Müze İlişkileri

Avrupa Temel İlkeleri çerçevesinde yukarıda tanımlanan uzmanlık alanlarının büyük müzeler için standart kabul edildiği, küçük ölçekli müzeler içinse ihtiyaca göre karar verilebileceği belirtilmiş, aynı zamanda tüm Avrupa için genel standartlar getirilmekle birlikte, her kategorinin müzelerin yerel ve ulusal kültürel politikaları dikkate alınarak esnek bir biçimde geliştirilmesinin önemine de vurgu yapılmıştır.

Bu bölümde ele alınan tarihsel gelişim sürecinde mesleki etik kurallar da mesleki standartların oluşturulmasında fazlasıyla belirleyici olmuştur. Bu durum başta ICOM olmak üzere uluslararası ya da ulusal birçok meslek birliği tarafından da ortaya konmuş, mesleki etik kuralların müze çalışanlarının asgari davranış ve performans standartları üzerindeki etkileri vurgulanmıştır (ICOM, 2001). Bu nedenle uzmanlaşmaya paralel olarak mesleki etik kurallar da, müzelerin ihtiyaçları göz önüne alınarak uluslararası işbirliğiyle standartlaştırılmıştır. Bu kurallarda müzelerin topluma hizmet eden ve toplumun ihtiyaçlarına göre kendilerini sürekli yenileyen kurumlar olmaları nedeniyle, çalışanların mesleki eğitimlerinin süreklilik arz etmesi gerektiği de ortaya konmuştur. 1970'ten itibaren çalışmalarına başlanıp 1986 yılında tamamlanan ve son olarak 2006 yılında revize edilen ICOM mesleki etik kurallarında, müze çalışanları müzenin temel kaynakları arasında sayılır; müze personel kriterleri, bu kriterlerin müze amaç ve hedeflerine uygunluğu gibi konular, işe alım politikasındaki belirleyici unsurlar olarak ele alınır. (ICOM, 2006).

Müzelerde çalışacak uzmanların sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikler elbette ki mesleki eğitimle edinilebilir. Ancak, günümüzde müze çalışanları için genel bir profil dışında kişisel nitelikler de ön plana çıkmaya başlamış ve bu doğrultuda çeşitli araştırmalar da yapılmıştır. Eva Maria Kampmeyer ve Felix Handschuh, Aralık 2006 ve Nisan 2007 tarihleri arasında yetmiş üç iş ilanını incelemiş ve bu inceleme sonucunda kültür endüstrisi içerisinde müzelerin kendilerine özgü uzmanlık alanlarının barındırdığı nitelikleri ortaya koymuşlardır. (Ruge, 2008, 10) İlanlar, çalışanların hızlı karar verebilen, esnek bir yapıya sahip olmaları gerektiğini, uygulamada deneyim, strese dayanıklılık ve yabancı dil bilme gibi niteliklerin talep edildiğini göstermiştir. Finans, pazarlama ve kaynak geliştirme uzmanlıklarının ise müzelerde çok sık talep edilen bir istihdam alanı olduğu ve bireysel çalışma yeteneğinin yanında takım çalışmasına yatkınlığın da müze çalışanında aranan niteliklerden biri olduğu belirtilmiştir (Ruge, 2008).

3. MÜZECİLİKTE MESLEKİ EĞİTİM

Müzeler ekonomik, hukuki, politik ve demografik yapı, toplumsal ihtiyaçlar ve algı kalıpları gibi çok sayıda dış etkenden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenirler. Müzelerin bu etkenlere bağımlı olması ve bu alanlardaki değişimlere cevap verme zorunluluğu, mesleki eğitimin de gün geçtikçe önem kazanmasına neden olmuştur (Özkasım, 2009). Çeşitli iç ve dış etkenlere bağlı bu değişim ve dönüşümün kavranması ve mesleki eğitimle ilişkisinin ortaya konması açısından, bu bölümde, mesleki eğitimin gelişim süreci ve ardından mesleki eğitim olanakları ele alınacaktır.

3.1. Mesleki Eğitimin Gelişimi

Müze uzmanlığına ilişkin eğitim ihtiyacı kültür endüstrisindeki diğer alanlara kıyasla çok daha önce fark edilmiştir. 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısına kadar müzelerin nesne merkezli bir yapı ve anlayışa sahip olmaları, müze çalışanlarının eğitiminde de buna paralel olarak konu odaklı bir eğitim yaklaşımının benimsenmesine neden olmuştur. Bu dönemdeki eğitim programları, müzelerde en temel uzman olarak düşünülen “küratör”lere odaklanır. Müze işlevlerinin çeşitlenmesine paralel olarak, bu alanlarda çalışabilecek kişi sayısının sınırlı olması nedeniyle müzelerde çalışacak personelin özel bir uzmanlık eğitimi alması gerektiği konusunda tartışmalar ve çalışmalar başlamıştır.

1882 yılında Paris’te kurulan Louvre Okulu (Ecolé du Louvre) arkeoloji ve sanat tarihinin yanı sıra müze uygulamalarına odaklanan ilk okuldur (Boylan, 2001).

Amerika’da müzecilik eğitimi veren ilk kurum olan Pennsylvania Müzesi Endüstriyel Sanat Okulu (School of Industrial Art of the Pennsylvania Museum) 1908 yılında kurulmuştur. Bu eğitim programının amacı, sanat müzeleri için küratör yetiştirmektir (Glaser, Zenetou, 1996).

İngiltere’de 1927 ile 1930 yılları arasında ulusal müze ve galerilerdeki problemler üzerinde çalışan bir komisyon, mesleğe yeni başlayacak küratörler için resmi bir eğitim programına ihtiyaç duyulduğunu kabul etmiştir (Boylan, 2006, 424). İngiltere

Müzeler Birliği (MA), 1930 yılında, bünyesindeki ulusal ve yerel müzelerde çalışan uzman gönüllülerin öncülüğünde Londra’da bir hafta süren bir eğitim programı gerçekleştirmiştir. Bu program sonunda MA tarafından, katılımcılara ilk kez resmi bir müzecilik diploması (Museums Diploma) verilmiştir (Boylan, 2006, 424).

Bu dönemde, ayrı bir uzmanlık eğitimi ve diploma, müze çalışanları için giderek bir zorunluluk haline gelmiş olsa da, müzecilik eğitimi içerik ve yöntem olarak henüz sistemli bir yapıya sahip değildir. Bunun nedeni, konu odaklı disiplinlerden gelen müze çalışanlarının, uzmanlık eğitiminin meslekte çalışanlara fazla katkısı olmayacağını düşünmeleri ve müzecilik eğitimin yeterince benimsenmemesidir.

1930’lu yıllar bu tartışmanın en yoğun olduğu dönemdir. Michigan Üniversitesi’nde küratör olarak çalışan ve aynı zamanda bir bilim adamı olan Alexander Ruthven, mesleğe yönelik bir eğitimin yalnızca bu alanda çalışan zoolog, bitkibilimci, jeolog ya da arkeolog gibi uzmanlara yol göstermek üzere kullanılabileceğini belirtmiş, müzeciliği mesleki bir terim olarak kabul etmemiş ve müzeciliğin kendine özgü bütünsel bir felsefesi olması gerektiği görüşüne karşı çıkmıştır (Teather, 1990). Yine bu dönemde (1939 yılında), bir müze müdürü olan Laurence Vail Coleman’a göre ise “profesyonellik, müze çalışanlarının sahip olması gereken eğitim ve yeteneği, kısmen de olsa toplumun yararına bir araya getiren bir uygulamadır” (Teather, 1990, 305). Coleman, müzeciliğin de tıpkı tıp, hukuk ve teoloji gibi tanınan meslek alanlarının mertebesine erişebileceği görüşündedir; tıbbın, anatomi, patoloji ve benzeri çok sayıda uzmanlık alanını bünyesinde barındırması gibi, müzecilik mesleğinin de yalnızca bir yöntemden ibaret olmadığını savunur. Ancak, mesleğin gelişme sürecinde olduğunu ekler ve gelecekte müze profesyonelleşmesinin gerçekleşmesi için, eğitimin geliştirilmiş standartlarla birleştirilmesi gerektiğini vurgular. “Müze personeli üniversitelerde ya da okullarda edindikleri eğitimi kendi becerileriyle birleştirdiklerinde, bir sonraki aşamaya ulaşılmış demektir” ve “hukuk, tıp ve teolojide, mesleği yaratan meslek okullarıdır” sözleriyle eğitimin mesleki gelişimdeki önemini altını çizer (Teather, 1990, 305). Meslek birliklerinin, müzecilik mesleğini geliştirme amacıyla mesleki eğitime ağırlık verme çabalarına rağmen, bu dönemde eğitim programlarının müze personeline ne kazandırabileceği konusunda farklı tartışmalar yaşanmıştır (Teather, 1990, 305).

Mesleki eğitimin önemini anlaşılmada en önemli kırılma noktası, 1950’li yıllardan itibaren müzenin toplum için var olduğunun benimsenmesiyle

gerçekleşmiştir. Müzenin amacındaki bu değişim, müze çalışanları için yeni beceriler, yetenekler ve mesleki yetkinlikleri gerekli kılmış, bu durum ise mesleki eğitim programlarının içerik ve kalitesine ilişkin tartışmaları gündeme getirmiştir. Bu yıllardan itibaren mesleki eğitim konusunda uzmanlaşan üniversite bölümlerinin sayısı artmış, tür ve kalite bakımından farklılık gösteren eğitim programları oluşturulmuştur.

1960'lı yılların ortalarından itibaren mesleki eğitimin akademik standartlarda gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmış, eğitim yönteminde, teori ile pratik (staj, teknik eğitim vb.) arasında denge arayışına gidilmiştir. Müze uygulamalarının ve uzmanlık alanlarının giderek ayrışması, müzebilimin kendine özgü bir yöntem ve bilgi alanı olarak tanınmasını güçlendirmiştir (Burcaw, 1997, 21).

1965'te New York'ta düzenlenen 7. ICOM Genel Konferansı'nın ana teması, bu süreci yansıtabilecek şekilde, mesleki eğitim olarak belirlenmiş; bu toplantının sonunda mezuniyet sonrası "genel müzebilim eğitimi"nin gerekliliğine ilişkin kararlar alınarak, kısa bir süre sonra ortaya çıkacak müzebilim yüksek lisans programlarının temeli atılmıştır (Boylan, 2006, 426). Bu konferansta, mezuniyet sonrası genel müzebilim eğitimi alınması ve bu eğitim sonunda diploma verilmesi kararı alınmıştır. Bu tarihten sonra müzecilik ve mesleki eğitim programları, konu odaklı olmaktan çıkıp genel müzecilik uygulamalarına yönelmeye başlamıştır.⁵

3.2. Mesleki Eğitim Olanakları

Daha önceki bölümlerde ele alındığı gibi müzelerde hemen hemen her alandan uzmana ihtiyaç duyulduğu artık kabul görmüştür. Buna paralel olarak bir müzede çalışabilmek için çok farklı disiplinlerde eğitim alınabilmekte; bu farklı disiplinlerden gelenler müzelerdeki ilgi alanlarına ve pozisyonlara yönelik olarak biçimlendirilmek üzere, herhangi bir müzede görev alabilmektedirler (Schwarzer, 2001'den aktaran Özkasım, 2009).

⁵ Müzeciliğin, konu odaklılıktan çokdisiplinliliğe geçişi, yine 1964 yılından itibaren İngiltere Müzeler Birliği Üyeliği için yapılan sınavların içeriğine bakıldığında da dikkati çekmektedir. Sınav içeriği üç ayrı alandan oluşur; bunlar temel müzecilik ilkeleri (tarihçe ve uygulama), öğrencinin eğitim aldığı bilim dalının (arkeoloji, sanat tarihi, zooloji vs.) ihtisaslaşmış küratoryal uygulaması ve müze örgütlenişi ile yönetimidir.

Bu doğrultuda, aşağıdaki bölümde, bir müzede çalışabilmek için gerekli mesleki eğitim olanakları genel bir bakış açısı oluşturmak üzere; “önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde akademik eğitim programları”, “hizmetiçi eğitim” ve “diğer eğitim programları” olarak üç grupta değerlendirilmiş, müzebilim programları ise tezin esas amacı doğrultusunda, mesleki eğitimdeki yeri ve önemi vurgulanarak, daha ayrıntılı şekilde bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

3.2.1. Ön lisans, Lisans ve Lisansüstü düzeylerdeki Akademik Eğitim Programları

Ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde ve hemen her alandaki akademik eğitim programlarıdır.

Bu grupta; antropoloji, arkeoloji, çocuk gelişimi, eğitim, etnik çalışmalar, grafik tasarım, güzel sanatlar, hukuk, iç mimari, iletişim, işletme, jeoloji, kamu yönetimi, kimya, konservasyon, kültürel çalışmalar, kütüphanecilik, mimarlık, öğretmenlik, psikoloji, sanat tarihi, sosyoloji, tarih ya da tekstil mühendisliği gibi pek çok alan sayılabilir.

Bu alanlarda eğitim alan kişiler de, müzelerdeki ilgi alanlarına ve pozisyonlara yönelik olarak biçimlendirilmek üzere herhangi bir müzede görev alabilirler. “Müzelerdeki ilgi alanlarına ve pozisyonlara yönelik olarak biçimlendirilmek” ise bir uzmanlıktır. Bu anlamda uzmanlaşma, lisans eğitiminin ardından çeşitli lisansüstü programlarla sağlanabilmekle birlikte, müzebilim programları da uzmanlaşma yolundaki seçeneklerden biri olarak gündeme gelmektedir. Ancak müzenin karmaşık, çok yönlü yapısını bir bütün olarak değerlendirmeye en çok olanak tanıyanı olarak “Müzebilim programları”nın farklı bir rolü ve önemi vardır ve bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacak bu kapsamdaki programlar, uzmanlaşma yolunda bir ilk adım olarak genellikle yüksek lisans düzeyindedir.

3.2.2. Hizmet İçi Eğitim

Hizmet içi eğitim “kişiyi işi ile kesin hukuki ilişkisinin kurulduğu tarihten işten ayrıldığı tarihe kadar geçen süre içinde, işin gerektirdiği performans düzeyine ulaşması için gereken bilgi, beceri ve davranışların sistemli bir şekilde öğretilmesidir” (Can vd, 1995: 195’ten aktaran Gül, 2000, 62).

Günümüzde müzecilik alanında eğitim ve gelişmenin sürekli ve kesintisiz bir süreç izlemesi ve bireyin meslek hayatı boyunca devam etmesi gerektiği fikri yaygın olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla 1960'lı yıllarda geçerli olan, eğitimin sadece bireylerin kariyerlerinin ilk yıllarında alındığı fikri artık benimsenmemektedir (Newberry, 2002). Bu açıdan kurum tarafından belirlenen ve uygulanan hizmet içi eğitim uygulamaları giderek önem kazanmakta ve mesleki anlamda gelişime katkıda bulunmaktadır.

3.2.3. Diğer Eğitim Programları

Bu programlar, müze çalışanlarının, kurumun verdiği hizmet içi eğitim programları dışında, uzmanlık alanlarında ya da kişisel bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak meslek hayatları boyunca yararlanabilecekleri gelişim programlarıdır. Bu tür eğitimler, müzeler, üniversiteler, meslek birlikleri ya da başka kurumlar tarafından da verilebilir. Sertifika programları, kısa ya da uzun süreli kurslar ve atölye çalışmaları bu kapsamda sayılabilir. Bu nitelikteki programlarda uzaktan eğitim yöntemi olanağı da bulunmaktadır.

4. MÜZEBİLİM ve MÜZEBİLİM EĞİTİMİ

Bu bölümde müzebilimin bağımsız bir akademik disiplin olarak tanımlanma ve gelişme sürecinin yanı sıra, eğitim ve öğretim programlarının uluslararası düzeyde geçerli olacak asgarî standartlarının belirlenmesinde yaşanan tartışmalar ele alınmıştır.

4.1. Müzebilim: Tanımı ve Gelişimi

“Müzebilim” (*museology*)⁶; müzelerin örgütlenmesi, amaçları ve toplumla ilişkileri üzerine çalışmalar yapan bilim dalıdır. Günümüzde müzebilime dair en yaygın kabul gören tanımları George-Henri Rivière yapmıştır: “Müzebilim [...] müzelerin tarihini ve toplumda oynadıkları rolü, özgül araştırma ve fiziksel konservasyon yöntemlerini, mimarisini, örgütlenme ve işleyiş biçimlerini, tipoloji ve deontolojilerini inceler.” (Rivière, 1981’den aktaran ICOFOM [14 Ekim 2009]). Müzelerin 1980’lerden itibaren geçirdiği değişimlere paralel olarak yeni müzebilim yaklaşımlarında müzelerin toplumsal misyonu ve disiplinlerarası doğası, müzelerde kullanılan yeni ifade ve iletişim biçimleri de ele alınmaktadır.

Müzebilim kapsamında eğitim veren akademik programlar; ülkemizde “Müzecilik” ya da “Müzebilim” programları olarak adlandırılmakta, İngilizce konuşulan ülkelerde ise “Museology”, “Museum Studies” ya da “Museum Science” olarak ifade edilmektedir.

Bir disiplin olmamakla birlikte müzebilimle çok karıştırılan “müzeografi” (*museography*) kavramı ise, müzebilimle ilişkili tekniklerin bütünüdür. Başka bir ifadeyle müzebilimin ürettiği teorik bilginin uygulamaya geçirilmesindeki tekniklerin tümüdür (Özkasım, 2009).

Müzebilim hakkındaki ilk tartışmalar, bir bilim dalı olarak müzebilimin müzeyle ilişkisi etrafında ve çokdisiplinli yaklaşım çerçevesinde gelişir. 1948 yılında, ICOM

⁶ İlk kez P. L. Martin’in 1869 yılındaki *Praxis de Naturgeschichte* adlı yayınında rastlanan müzebilim terimi, bu eserde doğa koleksiyonlarının sergilenmesi ve korunması olarak tanımlanmıştır (Mensch, 1992).

başkanı George Salles, müzebilimin müze uygulamalarıyla doğrudan bağlantısının kabul edilmesinin, ICOM tarafından müzeciliğe getirilen temel değişimlerden biri olduğunu vurgular. 1958 yılında Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen UNESCO Uluslararası Bölgesel Müze Semineri'nde ise, müzebilim, müzelerin amaçları ve örgütlenmeleri üzerine çalışma yapan bir bilim dalı olarak tanımlanır. 1960'lı yıllarda müzelerin toplumdaki rolünün önem kazanmasıyla birlikte, müzebilimin bağımsız bir disiplin olarak tanımlanması ve üniversiteler bünyesinde akademik bir alan olarak kabul edilmesi yönünde girişimlerde bulunulur. Bu yıllardan itibaren, akademik bir disiplin olarak müzebilim üzerine, müzebilimin mevcut durumunu değerlendirmek amacıyla birçok yayın ve sempozyum gerçekleştirilir. 1965 yılında Brno'da J. E. Purkinje Üniversitesi Müzebilim Bölümü tarafından ilk kez Müzebilim Teorisi Sempozyumu düzenlenir (Razgon, 1978, 28'den aktaran Mensch, 1992). Müzebilim alanında ilk kapsamlı yayın, 1968 yılında Çek müzebilimci Jiri Neustupny tarafından, Brno Moravian Müzesi ve Prag Ulusal Müzesi'nin 150. kuruluş yılı vesilesiyle yayımlanır (Mensch, 1992).

Müzebilim teorisi üzerine ilk çalışan bilim adamlarından Jiri V. Neustupny, müzebilimi, "teori ve yöntem" ve "bilim" olmak kaydıyla iki açıdan ele alır. Ona göre müzebilimin, bağımsız bir bilim olmasını sağlayacak özel bir çalışma yöntemi yoktur; ancak, müze uygulamaları ve ziyaretçinin müzeyle kurduğu ilişki üzerine teori ve yöntemler geliştirilebilir (Mensch, 1992). Neustupny, müzebilim disiplininin müze koleksiyonlarıyla ilgilenen bilim dallarının yöntemlerini kullandığını belirtmiş, örneğin tarihsel müzebilimin, tarih disiplininin yöntemini kullandığını iddia etmiştir (Mensch, 1992). Bu yaklaşım müzebilimin bu dönemdeki çokdisiplinli anlayışını desteklemektedir.

1960'ların sonlarında müze uygulamalarına ilişkin yaklaşım, çokdisiplinlilikten disiplinlerarasılığa yönelmiştir. Çek müzebilimci Z. Stransky, bütün tarihsel, yapısal ve pratik uygulamalarıyla beraber yeni bir müzecilik sistemi ortaya koyar. Stransky, müzebilimle, tarihsel bir geçmişi, teorisi ve uygulama alanı olan diğer akademik disiplinler arasında bağlantı kurmuş; bu disiplinlerarasılık aracılığıyla müzebilimin modern bir sosyal bilim olarak kabul görmesini sağlamaya çalışmıştır (Maroević, 1998). Hırvat müzebilimci Ivo Maroević, müzebilimin diğer sosyal bilimlerden farklı

olarak, bu disiplinlerin yürüttüğü araştırmalardan, enformasyon bilimlerinden⁷ ve ilişkili olduğu sosyal bilimlerin epistemolojisinden doğduğunu öne sürmüştür. Müzebilim, yardımcı tarihi bilimler (*auxiliary historical*)⁸, sanat tarihi, arkeoloji gibi disiplinlerle ilgili olmasının yanı sıra, kimya, fizik ve teknolojiyle de ilişkilidir. Bir nesneye ya da yazılı belgeye ait bilgiyi çözümlmek için, nesnenin dilini, formlarını, materyallerini ve yapısını analiz edebilecek yetenek, bilgi ve donanıma sahip olmak gerekir. Bu nedenle müzebilim, arkeoloji, etnoloji, sanat tarihi, dođa bilimleri ve diğer temel disiplinlerden yararlanmak zorundadır (Maroević, 1998). Maroević'e göre müzebilimin teorik temelleri, nesnelere teşhis etme, toplama ve koleksiyon oluşturmanın yanı sıra koruma, araştırma, belgeleme ve ortaya çıkan verileri yayma üzerine kurulmalıdır. Müzebilim, nesnelere ilişkin farklı yerlerden gelen çok katmanlı mesajlar için bir iletişim ve yorumlama sistemi inřa etmelidir. (Maroević, 1998).

1974'te Kopenhag'da düzenlenen 10. ICOM Genel Konferansı'nda, müzelerin toplumsal rolünün değişmesiyle birlikte müzebilimin tatbiki bir disiplin olmaktan çıkıp bağımsız bir disipline dönüştüğu görüşü ortaya konmuştur.

1976 yılında ICOM'un bir alt komisyonu olarak, müzebilim tartışmalarında uluslararası bir platform oluşturmak amacıyla kurulan ICOFOM (Uluslararası Müzebilim Komitesi) müzebilimin bağımsız bir akademik disiplin olarak kabul edilmesinde önemli rol oynamıştır.

Müzebilimin bağımsız bir disiplin olmasıyla birlikte daha önce geçmişe dair bir kanıt olarak değerlendirilen "müze nesnesi", farklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Müzebilim, nesnenin belirli bir bağlam içerisinde girdiği bütün olası ilişkilerle ilgilenmektedir; bir nesnenin müzede sergilenmesine neden olan özelliklerinin yanı sıra, temsil ve ifade ettiği mirasın gündelik yaşamla olan bağını da ortaya koyar. Müze nesnesi, geçmişe iletişimi sağlayacak bir kanıt, insan imali ya da doğal bir varlık, bilimsel iddiaların dayanağı, temel akademik ve bilimsel disiplinlerin çatısı altında oluşturulan tezlerin bir delili olması ve kimlik için bir temel oluşturması

⁷ Enformasyon bilimleri: Enformasyon biliminin kuramsal bir temel için dış kaynaklara dayanmak zorunda olduğu söylenebilir. Bu bilim, dilbilim, psikoloji, bilgisayar mühendisliği, işletme, kütüphanecilik gibi mevcut bilim dallarının keşiştiği yer olarak nitelenebilir. (Karakaş, 1991)

⁸ *Auxiliary Historical Sciences* (Yardımcı Tarihi Bilimler): Kongre Kütüphanesi (Library of Congress) sınıflandırma sitemine göre medeniyetler tarihi, arkeoloji, resmi belgeler ve arşivler ve mühürleri inceleme, takvim ve teknik kronoloji, nümizmatik, sikkeler, madalyalar, kitabeler ve eski yazıtlar, hanedan armacılığı, soyağacı, genel biyografi gibi alanları kapsamaktadır.

bağlamında müzebilimin konusudur (Maroević, 1998). Bu nedenle müzebilim, bir nesneyi sadece bir bilgi kaynağı ya da taşıyıcısı olarak değil, iletişim sürecindeki bir mesaj aktarıcısı olarak da tanımlar. Böylelikle nesneyi bağlamından koparıp izole ve yabancılaşmış bir miras olmaktan kurtarır (Maroević, 1998).

Müzebilim, müze nesnesine yönelik olarak kazandırdığı bu yeni yaklaşımın yanı sıra, müzecilik uygulamaları üzerinde de çeşitli açılardan etkili olmuştur. Mensch, müzebilimin müzecilik uygulamaları üzerinde yarattığı bu etkileri hangi yollarla gerçekleştirdiğini beş ana başlık altında ortaya koyar (Mensch, 1992):

- . Fikir ve uygulamaların takas edildiği bir merkez şeklinde hizmet vererek,
- . Müze işlerini düzenleyen prensipleri oluşturarak,
- . “Kültürel kaynak yönetimi”ne ilişkin devlet politikalarının gelişimine yönelik temel fikirler sunarak,
- . Mesleki eğitim öğretim programının teorik temelini oluşturarak,
- . Araştırma programlarının geliştirilmesinde referansın teorik çatısını sağlayarak.

Mensch’e göre müzebilimin kendisi de aşağıdaki faktörlerden etkilenecek gelişmektedir:

- . Müzebilim alanı dışındaki sosyal gelişmeler (sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, sosyo-politik),
- . Maddî kültür çalışmalarındaki bilimsel gelişmeler (doğa tarihi, sanat ve sanat tarihi vb.),
- . İşletme, pazarlama ve eğitim alanındaki gelişmeler,
- . Müzebilim alanı dışında eğitim almış olan uzman müze çalışanlarının etkisi,
- . İnsanların genel yaratıcılığı.

Müzebilim, yalnızca müze uygulamaları için bir direktif ya da el kitabı gibi değerlendirildiğinde soyut kalır. Anlam, kavram ve müze nesnesinin uygulama odaklı kullanılması hakkında geniş bir bakış açısı sunan müzebilim, müze gerçeğini sınırlanmış müze alanının dışına, insanların gündelik hayatına taşır; müze uygulamalarında geleneksel yaklaşımları kırmanın yöntemlerini ortaya koyar. Günümüzde geçmiş ile gelecek arasındaki ilişkinin tanımı sürekli değişmektedir. Müzebilim, tüm bu yaklaşımlardan beslenerek, kültürel mirasın geleceğin şekillenmesindeki önemine yönelik farkındalığı sürekli kılabilir.

Müzebilimin giderek bağımsız bir disiplin olmasına paralel olarak kendi akademik eğitim ve öğretim programlarını oluşturması zorunluluğu gündeme gelmiştir. Bir sonraki bölümde bu konuyla ilgili tartışmalar ve müzebilim akademik programlarının oluşma ve gelişme süreçleri ele alınacaktır.

4.2. Müzebilim Eğitim ve Öğretim Programlarının Gelişimi

Müzebilimin bağımsız bir disiplin olarak şekillenmesine paralel olarak, müze uzmanlığında müzebilim eğitiminin önemi ve gerekliliğine yapılan vurgular gündeme gelmeye başlamış; George Henri Riviére, UNESCO'nun "Müzelerin Toplumdaki Rolü" konulu seminerinde sunduğu bir bildiriye bu ihtiyacı gündeme getirmiştir. Riviére'e (1969) göre:

"Müzebilim, bünyesinde çok sayıda faaliyet barındırır. Bunlar bir müzeden öbürüne, bir ülkeden diğerine farklılık gösterir. Şimdiye kadar, değişik ülkelerde kullanılan teorileri ve standartları uluslararası düzeyde sistematikleştirmek ve standartlaştırmak amacıyla geniş ölçekli bir girişimde bulunulmadı. Daha kötüsü, müzecilik faaliyetlerinin değişik kültürlere adaptasyonları, kullanım şekilleri ve müzelerin ihtiyaçları göz ardı edildi. Bu türde bir çaba mutlaka gösterilmelidir, zira, özel bir müzebilim eğitimi konusunda dünya çapında derin bir ihtiyaç hissedilmektedir ve bu konuda verilecek eğitim, uygulamalı olması gerektiği kadar kuramsal da olmalıdır."

Miami Üniversitesi Antropoloji Bölümü öğretim üyesi ve aynı zamanda müzebilim üzerine çalışmalar yürüten Judith Spielbauer de, müzebilimin akademik önem kazanmasıyla müzeciliğin bir meslek olarak kabul edilmesinin sağlanabileceğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra müzebilim programlarının, teorik bir çerçeve geliştirilmesinde ve net bir terminoloji oluşturulmasında önemli rol oynayacağını vurgulamıştır. (Spielbauer 1981'den Mensch 1992).

Meslek birlikleri de müze uzmanlığında müzebilim eğitiminin benimsenmesi konusunda çalışmalar yürütmüştür. 1965'te New York'ta gerçekleştirilen 7. ICOM Genel Konferansı'nın ana teması, "müze personelinin eğitimi" olarak belirlenmiş ve üniversitelerin ders programına müzebilimin dahil edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. 1967 yılında, ICOM liderliğinde Çekoslovakya Brno'da gerçekleştirilen bir toplantıda, mezuniyet sonrası mesleki eğitimin içeriğinin "müzebilim" kapsamında ortak bir zeminde toplanması yeniden vurgulanmıştır.

ICOM'un Uluslararası Personel Eğitimi Komitesi olan ICTOP'un ilk projelerinden biri, ICOM'un 1969-1971 yılları arasında UNESCO tarafından da desteklenen "müzebilim eğitimi ve müze alanında yüksek tecrübeli bireyler projesi" için bölgesel müzebilim eğitimi incelemelerine yönelik eğitim ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi

olmuştur. Bu üç yıllık çalışma süresince Frank H. Talbot Pasifik-Avrupa’da, Raymond Singleton Latin Amerika’da, Georges-Henri Rivi re Kuzey Afrika’da ve Yvonne Oddon Batı Afrika’da ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Bu geziler sonucunda, 1970 yılında, müzebilim eğitiminin durumunu anlatmak üzere Smithsonian Enstitüsü’nün finansal desteğiyle ICOM tarafından on iki yazarın katkıda bulunduğu *Müze Personeli Eğitimi (Training of Museum Personnel)* adlı bir kitap yayımlanmıştır (Boylan, 2006, 426).

Müzebilim eğitim programlarının gerekliliğinin benimsenmesinden sonra, 1960’ların sonundan itibaren tartışmalar bu programların içeriğine odaklanmaya başlamıştır. Müzebilim programlarının uluslararası ölçütler çerçevesinde hazırlanması ve tüm dünyada benimsenecek ortak eğitim standartlarının belirlenmesi de, bu tartışmaların temel gündemlerinden biri olmuştur.

İngiltere Leicester Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı’nın kurucularından biri ve ICTOP’un ilk kurulduğu dönemdeki genel sekreteri olan Raymond Singleton, 1969 yılında eğitim programlarının içeriğine ilişkin hazırladığı taslakta mesleki eğitimin bileşenlerini şöyle vurgular (Singleton, 1969’dan aktaran The Problem of Museology, [8 Ocak 2009]):

“Bir küratörün, elindeki malzeme hakkında araştırma yapabilmesi ve o malzemeye yeteri kadar değer verebilmesi için, kısmen bir tarihçi gibi (ya da sanat tarihçisi, doğa tarihçisi veya kendi seçtiği çalışma alanı her ne ise) yetiştirilmesi gerekir. Bu kısmi tarihçiliğe ek olarak, elindeki koleksiyonların korunmasında yeterince başarılı olabilmesi için, kısmen bir bilim adamı gibi yetiştirilmesi de gerekir. Aynı zamanda, kısmen bir teknisyen olarak da yetiştirilmelidir, zira elindeki malzemeyi faydalı ve yararlı bir şekilde sunabilmeyi öğrenmelidir. Ayrıca, kısmen bir filozof gibi yetiştirilmesi gerekir, zira malzemesini neden teşhire çıkardığını, ya da neden muhafaza ettiğini ve koruma altında tuttuğunu göstermelidir. Malzemeyi gerektiği gibi yorumlayıp açıklayabilmesi için, bir küratörün kısmen bir eğitimci gibi yetiştirilmesi gerekir. Ziyaretçilerin ilgisini çekmek ve bu ilgiyi canlı tutabilmek amacıyla, kısmen bir şovmen gibi yetiştirilmesi gerektiği de unutulmamalıdır. Ve son olarak, bir küratör kısmen bir yönetici ya da idareci gibi yetiştirilmeli ve eğitilmelidir ki, kendi kurumunu ya da departmanını faydalı ve yararlı bir şekilde yönetmeyi ve organize etmeyi bilsin.”

Singleton kısaca, araştırma, iletişim, yönetim ve müzelerin diğer işlevleri için gerekli beceriler arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır. Her bir beceri müzecilik mesleğinin iç içe geçmiş bileşenlerini ifade eder.

Uluslararası standartlarda bir öğretim programı oluşturma isteği, aynı dönemde (1969 yılında) ICTOP tarafından Leicester Üniversitesi başkanlığında gerçekleştirilen ilk müzebilim sempozyumunda dile getirilmiştir. Sempozyumda; müzebilimin bir disiplin olarak üniversiteler ve diğer otoriteler tarafından tanınması,

uluslararası uzlaşmayla kabul edilmiş bir öğretim programı ve mesleki eğitim niteliklerinin oluşturulması, her ülkenin bir müzebilim merkezine sahip olması zorunluluğu, bu merkezler tarafından verilen diplomaların resmi kabulü ya da üniversite diplomalarına eşliği, belirli bir seviyede meslekte deneyim kazanma, tüm müzebilim alanlarında yeterli sürede ve kalitede çalışma garantisi gibi konular da tartışılmıştır.

Bu tartışmaların bir sonucu olarak da, Paris ve Grenoble’de gerçekleştirilen 1971 tarihli ICOM 9. Genel Konferansı’nda Leicester Üniversitesi işbirliğiyle hazırlanan “ICOM Profesyonel Müze Eğitimi Temel Müfredat Kılavuzu” kabul edilmiştir. Kılavuzun amacı, tutarlı ve kapsamlı öğretim programlarının geliştirilmesine olanak sağlayacak, müzelerin ve hizmet ettikleri bireylerin ihtiyaç, amaç ve kaynaklarına uyumlu bir referans belgesi oluşturmaktır. Kılavuz, geleneksel uygulama biçimlerinin yerine, başarılı bir müze kariyeri için gereken becerilere uygun olarak tasarlanmış eğitsel bir bakış açısına sahiptir (ICTOP, [8 Eylül 2009]). Kılavuza göre oluşturulmuş öğretim programı, belirli görevlerin, sorumlulukların ve iş yapma biçimlerinin değiştiğini ve gelecekte de değişmeye devam edeceğini vurgulamaktadır. Bu kılavuz, resmi diploma programlarında, kısa süreli kurslarda, çalışanları yönlendirme toplantılarında, seminerlerde ve stajyerlik ve kariyer planlaması süreçlerinde kullanılmak üzere tasarlanmış ve sürekli geliştirilmesi öngörülmüştür. Kılavuzun müzelerle etkileşim içinde, müze çalışanlarının güncel eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde alandan gelen verilerle düzenli olarak gözden geçirilmesi ve belirli dönemlerde yenilenmesi planlanmıştır. Bunun yanı sıra, mesleki eğitim kapsamındaki programlar, kurslar ve diğer mesleki gelişim faaliyetlerinin içeriği ve eğitim yöntemi; sunulan eğitim olanağının amaçları, hedefleri, formatı, yerel bağlamı, rekabet düzeyi, kapsamı ve hedef öğrenci kitlesinin eğitim ve iş deneyimleri dikkate alınarak belirlenmiştir (ICTOP, [8 Eylül 2009]).

Müzebilim eğitiminde ortak standartlar belirleme amacı doğrultusunda AAM (Amerikan Müzeler Birliği), 1970’li yıllarda yaptığı bir çalışmada, ortak bir öğretim programı oluşturabilmek için 91 eğitim programını kapsayan bir anket çalışması gerçekleştirmiş ve elde edilen sonuçların öğretim programları için bir model teşkil etmesi amaçlanmıştır (Teather, 1990, 304).

Müzelerin sürekli değişim geçirmesine paralel olarak müzebilim eğitiminin de sürekli geliştirilmesi ve asgari standartlarının oluşturulup yaygınlaştırılması ihtiyacı,

1974 yılında Kopenhag'da gerçekleştirilen 11. ICOM Genel Konferansı'nda da vurgulanmıştır. Bu konferansta, bazı eğitim merkezlerinde uygulanan programların yalnızca müzeografik tekniklerle ya da tek bir bilimsel disiplin çerçevesinde yürütülüyor olması da gündeme getirilmiş, bu programların sadece müzeografik değil disiplinlerarası bir anlayışı benimseyen müzebilimsel bir eğitim vermeleri gerektiğine dikkat çekilmiştir (ICOM, [15 Ekim 2008]).

1978 yılında Kanada Müzeler Birliği (Canadian Museum Association) on ay süren bir çalışma sonucunda müze iş tanımlarını oluşturmuş ve bir eğitim programı geliştirmiştir. Bu çalışma daha sonra müzebilim öğretim programı taslağına ve müzelerde ihtiyaç duyulan uzmanlık alanlarına yönelik sertifika programına dönüşmüştür (Teather, 1990, 304).

Müzebilim eğitiminin daha geniş bir coğrafyaya yayılması ihtiyacı, yerel alanlarda kültürel mirasın korunmasına yönelik projelerin arttığı 1980'li yıllarda gündeme gelmiştir.

1980'de Meksika'da gerçekleştirilen 13. ICOM Genel Konferansı'nda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde müzebilim eğitiminin yaygınlaştırılması kararı alınmıştır (ICOM, [20 Ekim 2008]). 1986'da Buenos Aires'te gerçekleştirilen 15. ICOM Genel Konferansı'nda ise, "doğal ve kültürel mirasın korunmasında temel bir zorunluluk olarak her seviyedeki müze personelinin mesleki eğitimine ilişkin öncelikli ihtiyaçların, müzelerin kendi gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak belirlenmesi gerektiği" vurgulanmıştır. Bunun için, aşağıdaki adımların takip edilmesi önerilmiştir: (ICOM, [23 Ekim 2008])

- . Dünyanın farklı bölgelerinde müzecilik eğitimi (*museum training*) için öncelikleri ve özel gereklilikleri tanımlamak,
- . *Uluslararası Müzecilik (Museum Studies International)* adlı uluslararası eğitim programları rehberinin yeni basımını hazırlamak,
- . Halihazırdaki bölgesel ve ulusal merkezleri destekleyen uluslararası işbirlikleri aracılığıyla, yerel ve uluslararası seviyede belirlenen eğitim ihtiyaçları için gerekli çözümleri teşvik etmek, desteklemek ve özellikle yeni eğitim olanakları oluşturmak,
- . Müzebilim ve mesleki uzmanlık alanlarındaki eğitimciler için gerçekleştirilen eğitim çalışmaları, konferanslar ve değişim programları yoluyla bilgi alışverişini desteklemek ve teşvik etmek.

Müzecilik eğitim programlarının bu yıllar içerisinde sayı ve içerik olarak hızla çeşitlenmesi, özellikle içeriğin kalitesi konusunda akreditasyon ihtiyacını da gündeme getirmiştir. 1976 yılında gerçekleştirilen Belmont Konferansı sırasında müze personeli ile müzecilik eğitimcilerinin talepleri doğrultusunda AAM bünyesinde bir Akreditasyon Komitesi kurulmuştur. Komitenin birincil amacının, müzecilik eğitiminde karşılaşılan problemlere çözüm bulmak olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra komite, müze çalışanlarının temel mesleki ihtiyaçlarını analiz etmek, müzecilik eğitimindeki yeni teknik ve yöntemleri ve eğitim programlarının standartlarını belirlemek gibi misyonları da üstlenmiştir (Teather, 1990, 304). Böylece bir meslek birliği olarak AAM, müzecilik eğitim programlarının incelenmesine yönelik standartları belirlemiş ve bunları bir değerlendirme rehberi olarak yayımlamıştır (AAM, 1983). Bu rehberde, müzecilik eğitim programlarının incelenmesinde yedi farklı ölçüt ortaya konur. Bu ölçütlerin tam olarak neye hizmet ettiği aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- . Amaç ve hedefler

Ölçütler, müzecilik eğitim programlarının, gelecekte değerlendirilmek üzere hedef ve amaçlarını ortaya koyan genel bir çerçeve çizmelerini tavsiye eder. Bu çerçevede ortaya konması gereken hususlar şunlardır: programın amacı; üniversite içerisindeki statüsü, öğrencilere sunduğu müze uzmanlıklarının listesi, eğitime katkıda bulunmak üzere müzebilimsel standartları ve AAM ölçütlerini yansıtan hedefler; programın etkililiğini ölçme yöntemleri; müzelerle ilişkiler, mesleki gelişim ve ortaklık fırsatları; araştırma fırsatları, müze tarihi ve etiği; müzelerle ortak çalışmalar.

- . Öğretim programı

Ölçütler, müzecilik eğitim programlarının, müzecilik kuramı, yöntemi ve pratiği konusunda dersler içermesini teşvik etmektedir. Yüksek lisans seviyesindeki bir müzecilik eğitim programı, disiplinlerarası ve keşfe dayalı (*discovery learning*) bir eğitim sunmalıdır. Ayrıca öğretim programı, çeşitli disiplinleri, müzebilime odaklanan akademik bir yaklaşımla bütünsel bir biçimde yansıtmalıdır.

- . Akademik personel

Ölçütlere göre, müzecilik eğitim programlarının başarılı olması için, profesyonel müze uygulamalarında deneyimli olan ve müzecilikle bağlantılı akademik disiplinlerden gelen akademik kadroya ihtiyaç vardır. AAM ölçütleri, personelin

sayısının ve deneyiminin programın amaç ve hedeflerini yansıtması gerektiğini, personelin yüksek bilgi birikimine ve araştırma becerilerine sahip olması gerektiğini özellikle vurgular.

- . Öğrenciler

Ölçütler, eğitim programlarının, müzecilik alanında en yetkin ve hevesli öğrencilere hitap edecek şekilde hazırlanması gerektiğini vurgular. Eğitim programlarında, öğrencilerin kayıt işlemlerinden okul etkinliklerine, akademik kurallardan danışmanlık prosedürlerine kadar, her alandaki ihtiyaçlarına cevap verilmelidir.

- . Yönetim ve finansal destek

AAM ölçütlerinde, müzecilik eğitim programlarının yöneticilerine, akademik personeli ve öğrencileri araştırmaya teşvik edecek bir ortam sağlamaları; programın kalitesini sürekli kılmaları; müzecilik çalışmalarında akademik konular ile pratik uygulama arasında denge sağlamaları tavsiye edilir.

- . Fiziksel kaynaklar ve hizmetler

Ölçütlerde üniversite bünyesinde bulunacak fiziksel kaynakların ve imkânların önemi vurgulanır. Diğer üniversiteler ve müzelerle işbirliğinin geliştirilmesi tavsiye edilir. Ayrıca üniversiteye yakın profesyonel bir ya da birkaç müzeyle sürekli ilişki kurulması amaç ve hedeflerin yerine getirilmesi açısından önemlidir.

- . İşe yerleştirme

Ölçütlere göre müzecilik eğitim programlarının öncelikli amacı müze kadrolarına vasıflı eleman yetiştirmektir. Mezunların işe girme oranlarıyla ilgili kayıtlar, bir müzecilik eğitim programının kalitesini, öğrencilerine sunduğu imkânları, programa girişle ilgili politikalarını ve genel performansını yansıtır.

Müzecilik eğitim programları için oluşturulan bu ölçütler, bu çerçevede yapılan değerlendirme çalışmalarının müzecilik eğitiminde dikkate alınmasını sağlamış, böylece eğitim programlarının amaç ve hedeflerinin netleştirilmesine katkıda bulunmuştur. Bu ölçütler, tek tek müzecilik eğitim programlarının öngörülen hedeflere ulaşıp ulaşmadıklarını ölçmede kullanılan bir yönerge haline gelmiştir. Ayrıca yeni müzecilik eğitim programları da kendi öğretim programlarını doğru biçimde oluşturabilmek için bu yönergeden yararlanmışlardır (Vega 2000'den aktaran Chen, 2004, 56).

Müzenin ihtiyaç duyduğu uzmanlık alanlarının zamanla daha da çeşitlenmesi, müze uzmanlığı formasyonunun tanımını da belirlemiştir. 2000 yılında uzmanlık alanlarına yönelik tanımları güncellenen “ICOM Müze Profesyoneli Gelişimi Müfredat Kılavuzu”nda, *müzecilik eğitiminin, farklı disiplinleri bütünleştirici bir formasyon edinilmesini sağlayacak bir yüksek lisans programıyla verilmesi gerektiği* ortaya konmuştur. (Boylan, 2001).

Bu kılavuz, temelde bir müze çalışanının sahip olması gereken bilgi, beceri ve yeterlilikleri kapsayan bir rehberdir. Bu bilgi, beceri ve yeterlilikler aşağıda belirtilen beş temel alanla ilgilidir (EK-2):

- . Genel yeterlilikler: Her müze çalışanının sahip olması gereken genel yeterlilikler
- . Müzebilim: Müze uygulamalarında entelektüel altyapıyı kullanma bilgi ve becerisi
- . İdari yeterlilikler: Müze işlemleri teorisi ve uygulamasında bilgi ve beceriler
- . Halka açık etkinlik hazırlama yeterliliği: Müze topluluğuna hizmet sunmada gereken bilgi ve beceri
- . Bilgi ve koleksiyon yönetimi ve bakımı yeterliliği: Müze kaynaklarının yaratılması, korunması ve paylaşımına açılması için gereken bilgi ve beceriler

Yukarıda tanımlanan bilgi, beceri ve yeterlilikler, bir öğretim programı oluşturmaya yönelik asgari çerçeveyi vermektedir. Eğitim programlarının hazırlanmasında her ülke kendi kaynak ve ihtiyaçlarına göre öğretim programı içeriklerini oluşturmalıdır.

Eğitim veren kurumlar, kaliteli hizmet sunabilmek için, yeterli sayıda personel istihdam etmeli ve gerekli fiziksel koşulları sağlamalıdır. Eğitimin her evresinde, müzelerle işbirliği içerisinde uygulama deneyimlerine olanak tanınmalıdır. Çalışanların müzecilik alanında ve eğitim konusunda yeterli deneyimi olmalıdır. Sunulan eğitimin, alanın ihtiyaçlarına cevap verip vermediği ya da eğitime katılanların mesleki hayatlarına katkı sağlayıp sağlamadığı düzenli olarak değerlendirmeye tabi tutulmalıdır (ICTOP [8 Eylül 2009]).

ICTOP tarafından son olarak 2008 yılında gözden geçirilen ve birçok dile çevrilmiş olan öğretim programı kılavuzunda, müzeciliğin doğası gereği hayat boyu öğrenimi gerektirdiği vurgulanmıştır. Bu nedenle kılavuz yalnızca akademik bir öğretim

programına yönelik olmayıp, müze çalışanının ihtiyaç duyabileceği her türden eğitime (örneğin çalıştaylar, seminerler, kurslar) kaynaklık edecek bir rehber niteliği taşımaktadır.

Günümüzün müzebilim programları, öğrencilere, toplumun sürekli değiştiği konusunda farkındalık ve bu değişimin sonuçlarıyla başa çıkabilme yeteneği kazandırmalıdır. Geleceğin müze çalışanları değişim süreçlerine tepki göstermek yerine, toplumsal gereklilikler hakkında öngörülerde bulunmalı ve bu öngörülere uygun davranmalıdırlar. Alandan verilerle sürekli güncellenen eğitim programları, müzecilik camiası üyelerinin topluma ve toplumun ihtiyaçlarına daha etkili bir şekilde cevap verme yeteneklerini artıracak yeni ve pozitif fırsatlar sunabilir (Edson, 2008).

Bir sonraki bölümde, mevcut müzebilim programları, çeşitli ülkelerden örnekler çerçevesinde, içerikleri, hedefleri ve yöntemleri bakımından karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

4.2.1. Müzebilim Kapsamındaki Yüksek Lisans Programları

Müzebilim yüksek lisans programları, müzelerde çalışan ve/veya müze uygulamalarında uzmanlaşmak isteyenler için müzecilik uygulamalarının gerektirdiği disiplinlerarası bilgi, beceri ve yetkinliklerin edinilmesini sağlayacak eğitim programlarıdır.

Çeşitli ülkelerdeki yüksek lisans düzeyindeki müzebilim programları incelendiğinde, gerek içerik gerekse yöntem açısından göze çarpan önemli benzerliklerin yanı sıra, ülkelerin özgül koşullarına bağlı olarak kendini gösteren bazı farklılıklar da bulunmaktadır.

Müzebilim yüksek lisans programları arasındaki en temel benzerlik, öğretim programının müze uygulamalarının doğasına uygun olarak disiplinlerarası olmasıdır. Müzebilim derslerinin yanı sıra idari ve sosyal bilimlerden alınan seçmeli derslerle beslenen teorik alt yapının, uygulamaya yönelik proje dersleriyle ve staj olanaklarıyla tamamlanması ise, bir başka ortak özellik olarak sayılabilir. Programlar genellikle farklı disiplinlerden öğrencileri kabul etmektedirler.

Programların içeriğinde ve hedeflerde kendini gösteren farklılıklar ise, müzenin içinde bulunduğu toplumla arasındaki özgül ilişkiden, ulusal kültür ve eğitim

politikalarından, toplanan/korunan/sergilenen somut ve soyut kültür varlıklarının farklı müzecilik uygulamalarını gerektirmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu bölüm kapsamında, ABD, Hollanda, Kanada ve İngiltere'deki çeşitli üniversitelerin müzebilim yüksek lisans programı örnekleri analiz edilecektir. Bunlar, müzecilik (*museum studies*), müzebilim (*museology*) ya da müze bilimi (*museum science*) olarak isimlendirilen ve MA (Master of Arts in Museology / Museum Studies) seviyesindeki yüksek lisans akademik diploma programlarıdır ve bu tez kapsamında müzebilim programları olarak tanımlanmaktadır.

4.2.1.1. Müzebilim Yüksek Lisans Programları Öğretim Programı İçeriği

Müzebilim yüksek lisans programlarının içeriğine baktığımızda, bu programların en temel amacının, müzelerin günümüzde topluma hizmet eden kurumlar olarak kabul edilmesine bağlı olarak, müzenin toplumla ilişkisini güçlendirmektir. Bu amaca hizmet edecek bilgi, beceri ve yetkinlikleri sağlayacak şekilde müzebilim kapsamında teorik derslerin yanı sıra müze teknik ve uygulamalarına ilişkin dersler bulunduğu görülmektedir. Müze-toplum ilişkisini odağına alan dersler, müzebilim teorisi, iletişim ve müze eğitimi ana başlıkları altında sayılabilir. Öğrencilere müzeciliğin uygulama süreçlerine yönelik teknik donanım ve becerileri kazandırma amacıyla sunulan dersler ise, koleksiyon oluşturma, koruma ve yönetme; belgeleme; küratöryal çalışmalar; sergileme tasarımı; müze mevzuatı; finans ve yönetim gibi ana başlıklar altında değerlendirilebilir.

Müzebilim yüksek lisans programlarının tamamı, ilk ders yılında, müzebilim teorisine giriş mahiyeti taşıyan zorunlu bir ders içermektedir. Farklı üniversitelerin programlarında “Müzebilime Giriş”, “Müzebilim”, “Müzebilim ve Teori”, “Müzeciliğe Giriş”, “Müzelerin Doğası”, “Müzecilik”, “Müzecilik Konuları: Tarih ve Teori”, “Müzecilik Araştırmalarına Giriş”, “Müzelerde Tarih ve Organizasyon” başlıklarıyla yer alan dersler bu kapsama girmektedir. Bu derslerin hedefi, müzenin toplum merkezli olduğu konusunda bir farkındalık yaratmak; müzenin içinde geliştiği toplumla arasındaki tarihsel bağa, müze örgütlenmesinin ve müze-toplum ilişkisinin farklı dönemlerde izlediği dönüşümlere dair bir altyapı kazandırarak, öğrencilere çalışacakları müzelerin örgütlenişi ve toplumla nasıl bir ilişki kurması gerektiği konusunda vizyon kazandırmaktır.

Programların önemle üzerinde durduğu bir başka alan ise toplumla iletişimi güçlendirecek uygulamalara yönelik bilgi, beceri ve yöntemlerin kazandırılmasıdır. Farklı üniversitelerin programlarında yer alan “İletişim”, “Müze Eğitimi”, “Müze Eğitimine Giriş”, “Yorumlama ve İletişim”, “Müzeler ve Topluluklar”, “Ziyaretçi Tecrübeleri: Eğitim Teorileri ve İzleyici Topluluğunu Anlamak”, “Müzedede Öğrenme”, “Sunum Stratejileri ve Sergilerde Ziyaretçi Perspektifi”, “Müzeler ve Ziyaretçiler” gibi dersler bu kapsamda değerlendirilebilir. Bazı üniversitelerde, müze eğitimi ve iletişim konularına odaklanmak isteyen öğrenciler için, bu alandaki zorunlu derslerin yanı sıra seçmeli dersler de bulunmaktadır. Örneğin; Washington Üniversitesi’nde zorunlu ders kapsamında yer alan müze eğitimi dersine ek olarak, “Ziyaretçi Merkezli Sergiler Tasarlama” başlıklı bir seçmeli ders de yer almaktadır. Bazı üniversitelerde ise, müzenin toplumla ilişkisinin ve buna bağlı sorunların daha özgül olarak ele alındığı seçmeli dersler sunulmaktadır. Örneğin, yine Washington Üniversitesi’nin yüksek lisans programında “Müzeler ve Toplumsal Meseleler” başlıklı bir seçmeli ders bulunmaktadır; Indiana Üniversitesi’nin programında ise “Amerikan Yerlileri ve Müzeler” başlıklı bir seçmeli ders yer alır (Ek 3). Bu son örnek, yerel koşullardan kaynaklanan özgül toplumsal ihtiyaçların müzebilim eğitimini şekillendirdiğinin göstergesidir.

Günümüzde toplumla iletişimin güçlü kılınması kapsamında müzenin erişilebilirliği de ön plana çıkmıştır. Artık müzenin tek taraflı bir biçimde ziyaretçiler üzerinde etkide bulunmasını hedefleyen yaklaşımların yerini, müze ile ziyaretçiler arasındaki etkileşimin her iki tarafı da karşılıklı olarak dönüştürmesini temel alan bakış açıları almıştır. Bu amaçla, müzebilim eğitim programlarında müze-ziyaretçi etkileşimini odağına alan, müze mekânının teknolojik gelişmeler sonucunda hem kavramsal hem de fiziksel olarak geçirdiği önemli değişimleri dikkate alabilecek bir bakış açısı kazandırmayı hedefleyen dersler yer almaktadır. John F. Kennedy Üniversitesi’nin programında yer alan “Müzeler, İnteraktif Teknolojiler ve Elektronik Erişim” adlı ders, bunlara örnek olarak sayılabilir (Ek 3).

Sergilemelerin de müze iletişiminin bir parçası olması nedeniyle küratoryal çalışmalar ayrı bir önem kazanmıştır. Bu dersler “Müze Kürasyonları Pratikleri: Genel Koleksiyon”, “Küratörlük Yöntembilimi” gibi başlıklar altında karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle 1980'lerden sonra değişen kültür politikalarının sonucu olarak müzelerin kendi kaynaklarını bulma ve mevcut kaynaklarını rasyonel kullanma zorunluluğunun ortaya çıkmasıyla birlikte, yönetim bilimi müzelerde de yer almaya başlamıştır. Bu nedenle müzeler, ziyaretçi çekme ve fon yaratma gibi amaçlar doğrultusunda, daha önce kültür endüstrisi içerisinde yer almayan yönetim tekniklerini uygulama alanlarına dâhil etmişlerdir. Neredeyse tüm müzebilim programlarında bu kapsamda dersler yer alması, bu ihtiyacın bir sonucudur. “Müze İdareciliği”, “Müze Mevzuatı ve Etik,” “İnsan Yönetimi – Proje Yönetimi”, “Müze Bütçe Artırımı”, “Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Yönetim Şekilleri”, “Ürün Geliştirme”, “Sürdürülebilir Gelişme”, “Müzecilik Yönetimi ve İdaresi”, “Tedarik, Proje Yönetimi ve Yardımlaşma” gibi farklı başlıklar taşıyan dersleri bu kapsamda değerlendirebiliriz. Ayrıca, pazarlama ve finans gibi alt alanlarda uzmanlaşma sağlayan dersler de yer almaktadır. Örneğin George Washington Üniversitesi'nde yaz dönemi için “Müzecilik Pazarlaması” başlıklı bir ders sunulmaktadır; Johns Hopkins Üniversitesi'nde ise “Müzecilik Pazarlamasının Rolü” başlıklı bir seçmeli ders bulunur; aynı şekilde, Hollanda'daki Reinwardt Akademisi'nin programında “Ziyaretçi Geliştirme” başlıklı bir ders bulunur (Ek 3).

Müze teknik işleri ve uygulama süreçlerine yönelik dersler ise ağırlıklı olarak koleksiyona yönelik teknik uygulamaları kapsamaktadır. “Koleksiyon Yönetimi”, “Müze Koleksiyonlarını Belgeleme”, “Önleyici Koruma”, “Koleksiyon Yönetimi: Koruma ve Uygulama”, “Koleksiyon Yönetimi: Arşiv Uygulamaları”, “Belgeleme ve Koleksiyon Yönetimi”, “Konservasyon İlkeleri ve Uygulamaları”, “Uygulamalı Arşiv İlkeleri” gibi farklı başlıklar taşıyan dersleri bu kapsamda değerlendirebiliriz.

Müzebilim programlarında antropoloji, sanat, etnoloji, tarih, paleontoloji, doğa bilimleri gibi alanlara ilişkin eğitim ise, çoğunlukla seçmeli derslerle sunulmaktadır. Bu alanlara yönelik dersler, ya doğrudan Antropoloji, Tarih vb. bölümlerden alınmakta, veya müzebilim yüksek lisans programı çerçevesinde açılan dersler arasından seçilmektedir. Seçmeli dersler, bu genel disiplinlerin dışında, üniversitenin bulunduğu yerel bağlama göre şekillenen özgül konulara odaklanabilmektedir. Örneğin Indiana Üniversitesi'nde, diğer bölümlerden alınabilecek dersler arasında “Kuzey Amerika Yerlileri” başlıklı bir ders bulunmaktadır. Konu odaklı alanlarda, yine yerel bağlamın ihtiyaçlarını yansıtan özel dersler de sunulmaktadır. Örneğin New Orleans Southern University'de (SUNO) ilk yıl “Müzebilime Giriş” dersini

almış olan veya eğitmeninden onay alan öğrenciler “Afrika Diaspora Sanatı” başlıklı bir ders alabilmektedirler (Ek 3).

Özetle, müzebilim yüksek lisans programlarının içeriğine baktığımızda, bütün programların önemle üzerinde durduğu ortak nokta, kurumlarda yapılan uygulamalı çalışmalar olarak dikkat çekmektedir. Uygulamalı çalışma, ağırlıklı olarak, ders yılı sonunda bir kurumda staj yapılmasıyla tamamlanmaktadır; ancak, ders yılı süresince bir müzede alınan “Saha İçi Seminer Dersi” veya bir kuruma sunulan “Sergi Projesi Önerisi” de bazı üniversiteler tarafından sunulan uygulamalı çalışma olanakları arasında bulunmaktadır.

Bazı müzebilim programları çok geniş staj olanakları sunmaktadır. Örneğin Sydney Üniversitesi, Londra, New York, Boston gibi müze merkezlerindeki anlaşmalı kurumlarda staj olanağı sunmaktadır. George Washington Üniversitesi ise, ABD’de, Smithsonian Institute’un da aralarında bulunduğu altmışı aşkın kurumla işbirliği içinde çalışmaktadır. Kansas Üniversitesi’nde, öğrenciler staj süresini diledikleri kadar uzatabilmekte, staj karşılığı ücret alabilmektedirler (Ek 3).

Yine uygulamalı dersler kapsamında Kansas Üniversitesi programında yer alan “Sergi Projesi Önerisi”nde, öğrenci bir müzede, eğitmeninin ve kurum çalışanlarının gözetiminde bir sergi projesi geliştirmektedir. Johns Hopkins Üniversitesi’nde sunulan “Saha İçi Seminer” dersi ise, yurtdışındaki kurumlar da dahil olmak üzere herhangi bir müzede yapılan çalışmadan oluşan bir yaz dönemi dersidir. Ayrıca Johns Hopkins Üniversitesi, öğrencilerinin çeşitli kurumlarda katılacakları projelere de destek vermekte, bu projelerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Ek 3).

Müzebilim yüksek lisans programlarının hemen hemen hepsinde gözlemlenen, uygulamaya ve saha içi deneyim kazanmaya yönelik bir diğer yöntem de, düzenli müze ziyaretleridir. Örneğin İngiltere’deki UCL Arkeoloji Enstitüsü’nde, teori ile pratiği dengeleyen bir eğitim verildiği vurgulanarak bu tür ziyaretlerin gerçekleştirildiği belirtilmektedir. San Francisco State Üniversitesi ise, dışarıya hizmet vermek üzere işlettiği birtakım tesislerde öğrencilerinin uygulamaya yönelik deneyim kazanmasını sağlamasıyla dikkat çekmektedir; bu tesisler arasında sergi hazırlama atölyesi, konservasyon laboratuvarı, arkeometri merkezi, röntgen laboratuvarı, belgeleme merkezi ve karanlık oda bulunmaktadır (Ek 3).

Müzebilim programlarında dikkat çeken bir özellik de, alanlarında deneyimli uzmanların yarı zamanlı veya konuk eğitmen olarak ders vermeleridir. Örneğin George Washington Üniversitesi'nde, farklı alanlarda uzman olarak çalışan 18 kişi yarı zamanlı olarak ders vermektedir. Bu eğitmenler arasında, bir finans ve yatırım danışmanlığı şirketinin başkanı, Smithsonian Institute'un Ulusal Havacılık ve Uzay Müzesi'nin sergi tasarımcısı, Ulusal Amerikan Tarihi Müzesi'nin kıdemli arşiv sorumlusu, hukuk şirketinde çalışan kıdemli bir avukat gibi, çok farklı alanlarda uzmanlaşmış kişiler bulunmaktadır (Ek 3). Yarı zamanlı eğitmen kadrosundaki çeşitlilik, eğitim programındaki derslerin, müzecilik uygulamalarının gerektirdiği çeşitliliğe sahip olmasını kolaylaştıran bir etkidir.

4.2.1.2. Müzebilim Yüksek Lisans Programları Eğitim Yöntemleri

Tez kapsamında ele alınan müzebilim programlarının tümünde eğitim, yukarıdaki bölümde de görüldüğü üzere, yüksek lisans düzeyinde verilmekte ve tez çalışması beraberinde mutlaka bir staj programıyla ya da uygulamalı bir çalışmayla tamamlanmaktadır.

Çoğunlukla Tezsiz Yüksek Lisans seçenekleri de bulunan müzebilim programlarının bir kısmında, öğrencilere uzaktan eğitim ve yarı-zamanlı eğitim seçenekleri de sunulmaktadır.

Uzaktan eğitim, uzak kentlerden veya yurtdışından öğrencilerin, ya da halihazırda çalışmakta olanların bu üniversitelerde müzebilim eğitimi alabilmesine olanak vermektedir. Örneğin, İngiltere'deki Leicester Üniversitesi'nin uzaktan eğitim programında, bu amaçla tasarlanmış çalışma rehberleri, temel kitaplar, makaleler, görsel (video) ve sesli kaynaklar öğrencilerin evine teslim edilmekte, ayrıca öğrencilerin üniversite kütüphanesine bağlı Uzaktan Eğitim Birimi'ne erişimleri sağlanmaktadır. Öğrencilerin programı başarıyla tamamlayabilmek için yüksek hızda internet erişimine sahip olmaları gerektiği belirtilmektedir (Ek 3).

Yarı-zamanlı eğitim seçeneği de, özellikle halihazırda bir kurumda çalışmakta olup ihtisaslaşmayı tercih eden öğrenciler açısından çok cazip bir uygulamadır. Örneğin, John F. Kennedy Üniversitesi'nin 2 yılda tamamlanan tam zamanlı yüksek lisans eğitimi, yarı zamanlı olarak beş yıla kadar uzayabilmektedir (Ek 3).

Bu bölümde, çeşitli ülkelerdeki müzebilim yüksek lisans programları örnekleriyle analiz edilmiştir. Programların ayrıntılı sunumu (Ek 3) te yer almaktadır. Bundan

sonraki bölümde, bu ve daha önceki bölümlerde anlatılanlara paralel olarak Türkiye’de müzecilik mesleği ve müzebilim eğitimi konuları ele alınacaktır.

5. TÜRKİYE’DE MÜZECİLİK ve MESLEKİ EĞİTİM

Türkiye müzeciliği, 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Batılılaşma hareketinin kültürel yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Avrupalı devletlerin Osmanlı topraklarındaki arkeolojik eserlere ilgisi, bu eserleri yasadışı yollarla elde etme ya da hibe taleplerine yol açmıştır. Eski eserlerin korunması konusunda Osmanlı İmparatorluğu’nun somut adımlar atmasıyla birlikte Türk müzeciliğinin temelleri oluşmuştur.

5.1. Osmanlı İmparatorluğu’nda Müze ve Müzecilik

Osmanlı’da müzecilik çalışmaları, imparatorluk sınırları içinde bulunan eski eserlerin yine İmparatorluk sınırları içinde muhafaza edilmesi hedefiyle başlar (Ögel, Özkasım, 2005). 19. yüzyılda devletin sahip olduğu silah ve kutsal emanet koleksiyonları için özel mekânlar oluşturulur, ancak bu mekânlar özel izinle ziyaret edilir. 1845 yılında Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşa, Osmanlı silah koleksiyonunun bulunduğu Aya İrini Kilisesi’nde eski eser de toplamaya başlar (Cezar, 1995, 228). Devlet topraklarında yürütülen arkeolojik kazılarda bulunan eserler için yeni bir müze binası yapılması ihtiyacı doğar ve ilk devlet müzesi (Müze-i Hümayun) 8 Temmuz 1869’da bir devlet kurumu olarak merkezi teşkilatlanma içerisinde yerini alır (Cezar, 1995, 231). Müze, kuruluşundan itibaren kazı faaliyetlerinin yürütülmesi görevini de üstlenir ve ağırlıklı olarak o dönemde müze konusunda daha fazla tecrübeye sahip Batılı uzmanlar tarafından yönetilir.

İmparatorluk Müzesi’nin ilk müdürü, aynı zamanda Galatasaray Sultanisi eğitmeni, İngiliz Goold olmuş ve müzenin kazı faaliyetlerine de bizzat katılmıştır (Cezar, 1995, 231). Anadolu’daki arkeolojik eserlerin toplanmasına ilişkin tezkerelerde geçen “bulunan eserin durumu, bulunduğu yer ve bulunduğu bölgede esere biçilen değerın kaydedilmesi ve daha sonra müzeye gönderilmesi” ifadelerinden, bu dönemdeki müzecilik faaliyetlerinin toplama ve koruma odaklı olduğu anlaşılmaktadır (Cevdet Maarif, 1869’dan aktaran Cezar, 1995, 231).

1871 yılında Goold'un müdürlüğü sırasında yayımladığı bir gazete yazısından, (Hakayik-ul Vekayi [30 Rebiüevvel 1288]'den aktaran Cezar, 1995, 249) müzede bir müze ressamı kadrosu bulunduğu ve Limoncu Efendi'nin bu vasıfla görevlendirildiği anlaşılmaktadır. Müzenin ilk kurulduğu dönemde "müze ressamı" kadrosunun da bulunması, müzede toplama ve koruma işlevlerinin yanı sıra belgeleme çalışmalarının da yürütüldüğünün göstergesidir. Maarif Nezareti, 2 Kasım 1880 tarihli yazıda, Rumca, İtalyanca ve Fransızca bilen Nikolaki Ohani'nin müze koleksiyonunun düzenli bir defterini tutmak, katalogunu hazırlamak ve bildiği üç dille dünya müzeleriyle iletişimi sağlamakla görevlendirildiği belirtilmiştir (Cezar, 1995, 250).

1871 yılında Sadrazam Nedim Paşa müze müdürlüğü kadrosunu kaldırır ve Goold'u görevden alır (Shaw, 2004, 109). Müze koleksiyonunun gözetimi için İtalyan ressam Teranzo görevlendirilir. Bir yıl sonra müze yeniden açıldığında Alman Anton Philip Déthier müze müdürlüğü görevine getirilir. Déthier, Berlin Üniversitesi'nde tarih, klasik dönem, filoloji, arkeoloji ve sanat tarihi alanlarında eğitim görmüştür (Shaw, 2004, 109). Dethier, müdürlüğü sırasında müzecilik ve arkeoloji faaliyetleri konusunda bazı önemli adımlar atar. Bunlar, müzenin Aya İrini'den Çinili Köşk'e taşınması, 1874 tarihli Âsâr-ı Âtika Nizamnamesi'nin çıkarılması ve arkeoloji ile müzeciliğe katkısı olacak bir "Müzecilik Okulu (İzeddiniye Okulu)" açılmasıdır (Cezar, 1995, 236; Yücel, 1999, 41). İmparatorluğun ilk müze kadroları ağırlıklı olarak Rum ve Ermenilerden oluşmaktadır (Shaw, 2004, 109). Bu durum kısmen, müzede çalışmak için gerekli olduğu düşünülen niteliklerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle 1875 yılında eski uygarlıklar alanında bir okulun kurulması önerilmiştir. Okula alınacak öğrencilerin Osmanlıca'ya çeviri yapacak düzeyde Fransızca, Yunanca, Latince bilmeleri şart koşulur. Bunlar, Hıristiyan öğrencilerin sahip olabileceği niteliklerdir (Shaw, 2004, 114). Maarif Nezareti Tamirat Müdürü olan Kadri Bey'in, Déthier'in müdürlüğü sırasında müzenin yazışma işlerini yürütmüş olması, müze müdürü ve müze ressamının yanı sıra müze idari kadrosunun da oluşturulmaya başlandığını gösterir. (Dâhiliye İradeleri No. 66053'ten aktaran Cezar, 1995, 250). Bu dönemde Maarif Nezareti'nin önemli bir organı olan Meclis-i Kebir-i Maarif'in üyeleri, müze ve eski eserlerle ilgilenmektedir. Bu nedenle 1877 yılında bir müze kurulu oluşturulur (Cezar, 1995, 251). Bu kurulda müze müdürü Déthier'in dışında altı üye bulunmaktadır: müze kadrosunda yer alan iki Ermeni (bekçi

Köçeoğlu Kirkor Efendi ile eski madeni paralardan sorumlu olan Sebilyan Efendi), eğitim kurulunun Müslüman Türk üyesi (Mustafa Efendi), iki Levanten bürokrat (Monsieur Mosali ile Monsieur Delaine) ve Altıncı Daire-i Belediye müdürü bir Osmanlı (Osman Hamdi). Komisyonun görevleri şöyledir:

- . Müze yapılan Çinili Köşk'ün tamirinin tamamlanması,
- . Koleksiyonda bulunan madeni paraların ve tarihi eserlerin zarar görmeden köşke taşınması işlerinin yönetimi ve denetimi,
- . Müzenin dışındaki tarihi eserlerin buldukları yerde korunması, kazı ve araştırma çalışmaları için uygun koşulların hazırlanması,
- . Müzenin herkesin ilgisini çekecek bir mekân haline getirilmesi,
- . Mevcut eserlerin sınıflandırılarak düzenlenmesi olarak tayin edilmiştir (Cezar 1995'ten aktaran Shaw 2004, 115).

Bu dönemde böyle bir kurulun oluşturulması, müzeye ne kadar önem verildiğini gözler önüne sermektedir. Müze müdürü Déthier'in hastalığı nedeniyle bir süre yabancı bir müdür arayışına gidilmiş, fakat daha sonra Türk müzeciliğinin temellerini atacak Osman Hamdi Bey müze müdürü olarak atanmıştır (Cezar, 1995, 254). Osman Hamdi Bey, Fransa'da hukuk ve sanat eğitimi almıştır, ve eski eserlere, müzeciliğe, güzel sanatlara ilgi duyan bir aileden gelmektedir (Cezar, 1995, 255). Bu dönemde müze yine ağırlıklı toplama, koruma ve belgeleme çalışmalarını yürütmüş ve Osman Hamdi Bey de diğer müze müdürleri gibi bizzat kazı çalışmalarında bulunmuştur. Osman Hamdi Bey, öncelikle eserlerin uzman kişiler tarafından belgelenmesi, daha sonra eserlerin bulunduğu Çinili Köşk'ün altyapısının iyileştirilmesi çalışmalarını yürütmüştür. Bu dönemde yine Osman Hamdi Bey'in öncülüğünde gerçekleştirilen Sayda kazılarında çıkan lahitler için büyük bir müze binasına ihtiyaç duyulmuş ve Mimar Vallury tarafından yapılan yeni müze binası 13 Haziran 1891 yılında Padişah'ın onayıyla açılmıştır (Cezar, 1995, 261). 1891 yılına ait bir dâhiliye ve Meclis-i Mahsus gazetelerinde müzeye bir fotoğrafane ile modelhane yapımından bahsedilmektedir (Dâhiliye İradeleri No: 96569'dan aktaran Cezar, 1995, 262). 13 Ocak 1892'de yayımlanan bir yazıda, müze müdürü Osman Hamdi Bey, arkeoloji bilimini öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla bir kütüphane kurulması çalışmalarının yürütüldüğünü, kütüphanenin yakında açılacağını, ayrıca müzenin üst katında bir doğa tarihi müzesinin kurulmasına başlandığını belirtir (Servet-i Fünun [Kanun evvel 1308] 278'den aktaran Cezar, 1995, 264). Yeni binada kütüphane, fotoğraf laboratuvarı ve model atölyesi bulunmaktadır. Ancak, müzenin toplumla ilişkisi henüz kurulmamış, işlevlerin belirlenmesinde yalnızca elit bir kesim

ya da araştırmacılar göz önünde tutulmuştur. Arkeolojik eserlerin hızla artması nedeniyle bir süre sonra yeni müze binası da yetersiz kalmış ve ek binalar yapılmıştır. Bu dönemde binanın üçüncü bölümü için yapılan temel atma töreni, müzenin idari kadrosunun genişlediğini göstermektedir. Bu törene, Müze Dâhiliye Müdürü Kadri Bey, Muhasebeci Recep, Fransızca Başkâtibî Nikolaki, Türkçe Başkâtibî Ârif Bey, Müze Kazı Müdürü Bedri, Müze Kütüphane Memuru Mistakidi, Muhasebeci Muavini Ferit, Veznedar Bilâl katılmışlardır (Cezar, 1995, 271).

1892'den itibaren müzenin müdür yardımcılığını Osman Hamdi'nin kardeşi Halil Edhem üstlenmiş ve 1913 yılında emekli oluncaya kadar görevini sürdürmüştür. Halil Edhem Bey de yabancı uzmanlardan faydalanarak bilimsel yayın yaptırmıştır. Gustav Mendel, 1912 ve 1914 yılları arasında İstanbul Arkeoloji Müzelerini dünyaya tanıtan üç ciltlik "Catalogues de Sculptures Grecgues, Romanies et Byzantines" isimli katalogu yayımlamıştır. Halil Edhem aynı zamanda Yakındoğu ülkeleri eserlerini ayırarak Eski şark Eserleri Müzesi'ni düzenlemiştir (Atasoy, 1992).

Aya İrini Kilisesi'nde bulunan silah koleksiyonunun 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurulan Askeri Müze'de sergilenmesi müzelerin çeşitlenmeye başlamasında ilk örnek olarak gösterilebilir (Özkasım, Ögel, 2005). Osmanlı ve Türkiye denizcilik tarihine ilişkin nesne ve belgelerin sergilendiği Deniz Müzesi ise 1897 yılında Müzehane (Müze Amirliği, Bahriye Müzesi Müdürlüğu) adıyla kurulmuş; 1961 yılında ise bugün Beşiktaş'da bulunan binasına taşınmıştır (Özkasım, Ögel, 2005). Bir sanat müzesi kurulması yönündeki çalışmalar ise ilk kez 20. yüzyıl sonlarında başlatılmıştır. 1883'te Sanayi-i Nefise Mektebi'nin (Güzel Sanatlar Okulu) açılmasıyla birlikte, öğrencilerin eğitimini desteklemek amacıyla bir resim koleksiyonu ve bu koleksiyonun sergileneceği bir resim salonu oluşturulması düşünölmüş, Halil edhem Bey bu amaçla Elvah-ı Nakşiye olarak anılan resim koleksiyonunu oluşturmuştur (Karabıyık, 2007).

Türk müzeciliğinin kurumsallaşmasına yönelik çalışmalar, toplama ve koruma konusundaki yasal düzenlemelerle başlamıştır. 1845 yılında başlayan taşınabilir eserlerin korunması ile ilgili çalışmaların bir süre sonra taşınamayan eserleri de kapsadığı anlaşılmaktadır. Örneğin 1856 yılında Sultanahmet Meydanı'ndaki Dikilitař ile Burmalı Sütun'un etrafının molozlardan temizlendiği ve demir parmaklık yapıldığı görölmektedir (Gürsoy, 2007, 111). İlk eski eserler (âsâr-ı âtîka) nizamnamesinin 1874 yılında Dr. Déthier tarafından yayımlandığı ifade edilmekle

birlikte bu tarihten daha erken dönemlerde 13 Şubat 1869 tarihinde Osmanlı Devleti'nin bilinen ilk eski eserler nizamnamesi yayınlanmıştır (Gerçek, 1999, 265'ten aktaran Gürsoy 2007, 111). 1869 yılında hazırlanan nizamnameye göre eski eserler üzerindeki mülkiyet hakkı eseri bulanın, 1874 tarihli nizamnameye göre ise yalnızca toprakaltındaki eserler için devletindir. 1906'ya kadar üç kez yenilenen eski eserler nizamnamelerindeki amaç, kazıların izinle ve devlet kontrolünde gerçekleştirilmesini sağlamak ve yurtdışına eser kaçırılmasını önlemektir. Bu nizamnamelerde eski eserlerin mülkiyet hakkı, özel mülkiyetin devlet mülkiyetine dönüştürülmesi ve arkeolojik kazı yapmanın koşulları gibi konular ele alınmış, müze tanımı, örgütlenmesi ve işleyişinden bahsedilmemiştir. 1917 yılında, meclis kararıyla, müze dışındaki eski eserleri ve anıtları korumaya yönelik çalışmalar yapmak üzere Eski Eserleri Koruma Encümeni kurulur (Atasoy, 1992).

Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar müzenin faaliyetleri kazılara ve yayınlara odaklanmış, bu nedenle müze yalnızca ihtisaslaşmak isteyen uzmanların ilgi alanına girmiştir. Bu dönemde ayrı bir müze uzmanlığı eğitimi olmaması nedeniyle, devlet sınırları içinde bu alanda uzman yetişmesi mümkün olmamıştır.

5.2. Cumhuriyet'ten Günümüze Müze ve Müzecilik

19. yüzyılda Avrupa'nın ulus-devletleşme sürecinde müzenin ortak bir geçmiş oluşturma konusundaki toplumsal rolünün yansımaları, Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte Türkiye'de de etnografya koleksiyonunun toplanmasında kendini gösterir.

Bu yıllarda eski eserlerin mülkiyeti, korunması, bakım ve onarımı farklı devlet kurumlarına dağıtılmışsa da, merkezîyetçi anlayış devam etmiştir (Madran, 1977). 1920 yılında kurulan ilk Millet Meclisi Hükümeti tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı "Türk Eski Eserler Müdürlüğü" oluşturulur ve her türlü arkeolojik ve etnografik eserin toplanmasına ve korunmasına yönelik çalışmalar burada yürütülür. Kurum, daha sonra Hars [Kültür] Müdürlüğü adını alır; görevleri şunlardır:

- . Eski eserleri korumak ve teftiş etmek,
- . Kütüphaneleri korumak,
- . Tarihi anıtları tespit etmek,
- . Türk etnografyasına ait belgeleri toplamak.

1922 yılında Hars Müdürlüğü tarafından valiliklere gönderilen “Müzeler ve Âsâr-ı Âtîka Hakkında Talimat” başlıklı genelgeyle, eski eserlerle ilgili tüm işlemleri yürütme konusunda yetki, merkezde Hars Dairesi’ne, illerde ise Maarif Müdürlüklerine verilmiştir. Arkeolojik kazı ve sondajlama yetkisi ise Hars Dairesi’ne verilmiş ve tüm işlemlerin Âsâr-ı Âtîka Nizamnamesi’ne uygun olarak yapılması gerektiği belirtilmiştir (Madran, 1977). 1923 yılında Atatürk’ün emriyle kurulan Heyet-i İlmiye, Ankara’da bir müze kurulması, Eski Eserler Tüzüğü’nün yeniden düzenlenmesi ve döneme göre yenilikçi bir yaklaşımla, okul müzeleri açılmasıyla yetkilendirilmiştir. 14 Ağustos 1923 tarihli Millet Meclisi Hükümet Programında ise, uygun merkezlerde milli müzeler kurulacağı belirtilir (Atasoy, 1992).

3 Mart 1924’te halifeliğin kaldırılmasına ilişkin kanunla, saraylar, kasırlar, taşınmazlar ve bunlarla ilişkili bütün eserler ve değer içeren taşınır eserler Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) yönetimine bırakılır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm medreseler ve arsaları, 1925’te kapatılan tekke, zaviye ve türbelerin yönetimi ve korunması, Maarif Vekâleti’ne bırakılmıştır. Kale ve kuleler ise 1930 tarihli Belediyeler Kanunu ile belediyelere devredilmiştir. 1927 yılında Topkapı Sarayı Müzesi’nin büyük bir kısmı ile Türk ve İslam Eserleri Müzesi ziyarete açılır. Bu yıllarda eski eserlerin korunması ve müzeciliğe ayrılan ödenek Maarif Vekaleti ve Evkaf Umum Müdürlüğü bütçesi kapsamında genel bütçenin % 0,5’ine (binde beş) tekabül eder (Madran, 1977).

1930’lu yıllarda kurulan Halkevlerinde müze ve sergi kolları oluşturulur (Zeyrek, 2006). Halkevlerinde bu kollarda görev yapanlar, tarih, sanat eseri ve müze kültürünün yaratılması alanlarında çalışırlar (Atasoy, 1992).

Merkezi yapılanma içerisinde Türkiye’deki müzelerin bağlı olduğu bakanlıklar sık sık değişmiştir. Müzeler, Cumhuriyet’in kuruluşuna kadar Maarif Vekâleti’ne bağlı Müze-i Hümayun Umum Müdürlüğü’nce idare edilmiş; kuruluşun sonuna kadar da Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olmaya devam etmiştir. 1971 yılına gelindiğinde önemi giderek artan müze çalışmaları, aynı yıl bağımsız bir bakanlık olarak kurulan Kültür Bakanlığı çatısı altına girmiştir. Kültür Bakanlığı 1972 yılı içerisinde lağvedilip tekrar kurulmuş ve bu süre zarfında müzeler de Başbakanlık Müsteşarlığı’na bağlanmıştır. (Kantarcıoğlu, 1990; Özkasım, 1995’ten aktaran Özkasım, Ögel, 2005).

Müzelerin resmi olarak yapılanmasına ilişkin 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” 1983 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla kültür varlıklarıyla ilgili işlemler tanımlanmış ve teşkilatlanma yapısı oluşturulmuştur. Kültür Bakanlığı’nın teşkilat şemasında müzeler, “Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü” altında yapılandırılmıştır. Teşkilatın görevleri arasında arkeolojik kazılar, koruma, bakım-onarım ve yayın sayılmaktadır. Bu görevlere ek olarak “Bakanlık tarafından verilecek benzeri görevleri gerçekleştirmek” gibi ucu hayli açık bir madde daha konmuştur. Bu durum, müze çalışanlarının uzmanlık alanlarına ilişkin yürüttükleri görevlerin yanı sıra müze içi ve müze dışı birçok işi de üstlenmelerine neden olmuştur. Merkezi teşkilat içerisinde, kurum personelinin eğitimine yönelik Personel Dairesi Başkanlığı bulunmaktadır.

1990 yılında yürürlüğe giren Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği’ne göre müze, “kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metodlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur”. Yönetmelikte yer alan müze tanımı, ICOM’un 1989 tarihindeki müze tanımından oldukça farklıdır. ICOM’un 1989 yılındaki müze tanımında müze; toplumun ve gelişiminin hizmetinde, halka açık, insanın ve yaşadığı çevrenin somut örneklerini toplayan, koruyan ve bunlara ait bilgiyi araştırma, toplumun eğitim ve beğenisi için sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan kurumdur (ICOM, [15 Eylül 2009]). ICOM tanımında bulunan “insanın ve yaşadığı çevrenin somut örneklerini” kavramı yönetmelikteki müze tanımında “kültür varlıkları sözcüğü” ile ifade edilmektedir. Diğer taraftan kurumun kâr amacı gütmeyeceği, toplumun ve gelişiminin hizmetinde, topluma açık olduğu yolundaki ifadeler ise Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği’nde tam karşılık bulamamaktadır. Oysa 1960’lı yıllardan itibaren dünyada müzecilik alanında yaşanan en önemli değişimlerden biri, toplumdaki farklı kültürel katmanlara hizmet etmesidir. Müzenin içinde yer aldığı topluma ait kültürel mirasın yine müze tarafından korunması, toplumun müzeyi benimsemesindeki önemli etkenlerden biridir.

Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği’nde müze faaliyetleri şöyle tanımlanmıştır:

- . Mevcut eserlerle, mümkün olduğu ölçüde kronolojik bir sistem içinde ilmi teşhir yapılır.
Depolardaki eserler sağlıklı bir şekilde korunur; depolar ilmi çalışmalara imkân verecek şekilde düzenlenir.

- . Kadrosunda bulunan uzman elemanları ile taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları üzerinde ilmi araştırmalar yapılır; tanıtılması sağlanır.
- . Müzede ve müze dışında eğitici kurslar, konferanslar, geziler düzenlenir. Çevrenin kültür hayatının geliştirilmesine, kültürel ve turistik değerlerimizin halka tanıtılmasına, eski eser sevgisinin uyandırılmasına, eski eser kaçakçılığı, tahrip ve gizli kazılarla yurdun milli değerlerini yok edici faaliyetlerin önlenmesine çalışılır.
- . 2863 sayılı Kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınır kültür varlıklarının müzelere kazandırılması için gerekli tedbirler alınır.
- . 2863 sayılı Kanun kapsamına giren taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi sağlanır.
- . Görev verildiği takdirde, 2863 sayılı Kanun kapsamına giren taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tespit çalışmaları yapılır, tescil ile ilgili belgeler hazırlanır.

Yönetmelikteki faaliyetler incelendiğinde, müze sergilerinin kronolojik bir bakış açısıyla ve bilimsel araştırmalara olanak sağlayacak şekilde sergilenmesi maddesinde de açıkça görüldüğü gibi müzelerin nesne odaklı bir kurum olarak ele alındığı, koleksiyonun ise yalnızca bilimsel kanıt niteliği taşıdığı yaklaşımına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Oysa müzebilimin ele alındığı bölümde de belirtildiği gibi, müze nesnesi aracılığıyla toplumla iletişim geliştirilebilir. Müze koleksiyonundan farklı hikâyeler yaratarak sergi oluşturmak, koleksiyonun sahip olduğu bilginin tüm katmanlara yayılması ve müzelerin toplumla iletişiminin güçlü kılınması açısından vazgeçilmez bir unsurdur.

Yönetmelikte müze çalışanlarının görev tanımlarına ilişkin araştırma ön planda tutulmuş, bu durum konu odaklı disiplinlerden gelen kişilerin müzeleri ihtisas alanı olarak görmelerine neden olmuştur. Müze çalışanlarına müzecilik mesleğini cazip kılacak, mesleki eğitimlerine ve görevleri başında mesleki gelişimlerini devam ettirmelerine ilişkin ölçüt, tavsiye ve teşvik edici bir yaklaşıma sahip olunmadığı da görülmektedir.

5.3 Türkiye’de Müzecilik Mesleğinin Gelişimi

Türkiye’de müze modern toplumun önemli bir kurumu olarak oluşturulmuş, ancak amaç ve hedeflerindeki değişim süreçleri Batı’dakine paralel bir şekilde gelişmemiştir. Bu durum, müzelerdeki uzman çeşitliliğinin sınırlı yapısına bakarak da görülmektedir.

1930’lu yıllarda Türkiye müzeciliğinin yapılanmasına ilişkin önemli adımlar atılmıştır. Bu atılımların önemli bir kısmı müzecilik kadrolarının yapılanmasına

ilişkindir. Topkapı Sarayı'nın ve Ayasofya Camii'nin müzeye dönüştürülmesiyle birlikte koleksiyonlar ve müze tipleri çeşitlenmeye başlamış, ancak müzelerde tarih öğretmenleri ve halk kültürü uzmanları görev almıştır (Atasoy, 1992). Müzelerin çeşitlenmeye başladığı bu dönemde uzman müze çalışanına ihtiyaç duyulduğu da ortaya çıkmıştır. 1931 yılında Atatürk, Konya gezisi sırasında İsmet İnönü'ye gönderdiği 19 Şubat 1931 tarihli telgrafta da bunu dile getirir:

“Son tetkik seyahatimde, muhtelif yerlerdeki müzeleri, eski sanat ve medeniyet eserlerini de gözden geçirdim. İstanbul'dan başka, Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya'da mevcut müzeleri gördüm. Bunlarda, şimdiye kadar bulunabilen bazı eserler muhafaza olunmakta ve kısmen de ecnebi mütehassısların yardımı ile tasnif edilmektedir. Ancak, memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin, ileride tarafımızdan meydana çıkarılacak olanların ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap hale gelmiş olan abidelerin muhafazaları için müze müdürlüklerinde ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere arkeoloji mütehassıslarına kat'î lüzum vardır. Bunun için, Maarifçe harice tahsile gönderilecek talebeden bir kısmının bu şubeye tahsisinin muvafık olacağı fikrindeyim.” (Madran, 1977).

Cumhuriyet'in ilk hükümetlerinin müzeciliğe ilişkin önemli çalışmalarından biri de, müzelerin uzman ihtiyacını karşılamak üzere arkeoloji öğrencilerini yurtdışına eğitime göndermek olmuştur. Müzelerin uzman kadrosunu oluşturabilmek ve yetiştirebilmek için, kendi ülkelerinde başarılı olmuş yabancı müze uzmanları da Türkiye'ye getirilmiştir. Türk Tarih Kurumu, birçok gencin müzecilik ve arkeoloji alanlarında Avrupa ve Amerika'da eğitim almasını sağlamıştır (Güzel, 2006, 22).

Türkiye'de müze kadrolarının ve kadroların eğitim niteliklerinin ayrıntılı olarak tanımlandığı ilk kanun, 1934 yılında yürürlüğe giren “Müze ve Rasathane Teşkilat Kanunu”dur. Bu kanunla ilk kez müzelerde çalışacak personelin uzman niteliği taşınması gerektiğine vurgu yapılmış, hatta formasyonları da tanımlanmıştır. Bu kanunla devlette “ihtisas memuriyetleri” kadroları oluşturulmuş ve bu kadroların “özel bir ilmi hazırlığa” ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Müzede çalışacak personel:

- . 1. sınıf mütehassıslar (üniversite ya da yüksek okul mezunu, doktora yapmış ve en az bir yabancı dil bilen kişiler)
- . 2. sınıf mütehassıslar (yalnız üniversite veya yüksek okul mezunu)
- . 3. sınıf mütehassıslar (en az lise veya ikinci derecede bir ortaokul mezunu)
- . Memurlar, olarak sınıflandırılmıştır.

1. sınıf mütehassıslar: müze müdürleri, umum müdürleri, umum müdür muavinleri gibi yönetici kadroların yanı sıra, epigrafist, nümizmat, arkeolog, eski şark eserleri mütehassısı gibi kadrolarda çalışanlar; 2. sınıf mütehassıslar: başkâtip, eski eserleri koruma encümeni umumi kâtipi, fotoğraf atölye şefi, kütüphaneci, müze mimarı,

hazine başmemuru, mülazım ve başmülazım gibi kadrolarda çalışanlar; 3. sınıf mütehassıslar: hazine başmemuru muavini, emanet dairesi şefi ve şef muavini, kütüphane memuru, Topkapı Sarayı Müzesi'nde çini hazinesi, harem dairesi ve silah müzesi şefleri, müstahzır gibi kadrolarda çalışanlar olarak tanımlanmıştır. Aynı kanunda başkâtip, ecnebi lisanlar kâtibi, dosya ve hesap memuru, kâtip ve mutemet, bilet memuru ve mutemet, dosya ve hesap memuru, depo ve nakliyet memuru, dahiliye müdürü, duhuliyeye ve katalog satış memuru, başmuhafız gibi kadrolar, memur olarak tanımlanmıştır. Kadroların terfilerinde ise kıdem, yabancı dil bilgisi ve bir eser yayımlamış olmak koşulları bulunmaktadır. Terfi koşullarındaki yayın ve yabancı dil vurgusu, bu dönemde mesleki gelişimin önemsendiğini göstermektedir. Bu kanun 8 Kasım 1988 tarihli ve 19983 no'lu Resmi Gazete'de yayımlanan "Uygulama İmkânı Kalmamış Olan Kanunların Yürürlükten Kaldırılması Hakkındaki Kanun" ile yürürlükten kaldırılmıştır (www.mevzuat.gov.tr [16.10.2009]).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada müzeciliğe ilişkin gelişmelerin bir yansıması olarak Türkiye hem UNESCO'ya hem de bu kurumun altında oluşturulan ICOM'a 1950 yılında üye olur ve Türkiye Milli Komitesi oluşturulur. Artık uluslararası müzecilik dünyasına da adım atılmış olur. 5 Haziran 1958 tarihinde ICOM Türkiye Milli Komitesi toplantısında şu kararı almıştır:

"Müzelerin en büyük ihtiyaçlarından biri, personel meselesidir. Müzelerdeki ihtisas elemanlarının yetişmeleri ve yurtdışında ihtisas yapmalarını sağlayacak tedbirler alınmalı; yurt dışındaki kurs ve burslardan faydalanma imkânları araştırılmalı. Müzeleri ihtisas elemanı bakımından takviye için üniversitelere burslar verilmeli, müzelerin başında bulunan idareci elemanlara ek ödenek ve lojman temini hususları araştırılmalı, müzecilerin yurtiçindeki müzeleri ve eserleri tanıma imkânları sağlanmalı ve bu hususları temin için icabında müzeler teşkilat kanunu hemen ele alınmalı ve ihtiyaca cevap verecek hale getirilmelidir" (ICOM Türkiye Milli Komitesi, 1958)

Bu kararda müzede çalışacak uzmanların özel bir mesleki eğitime sahip olması gerektiği konusunda farkındalık göze çarpmaktadır, ancak uzmanlık eğitiminin yurtdışından alınması önerilmektedir. Müzecilik alanında üniversite seviyesinde akademik bir eğitim öngörülmüş, ancak eğitimin içeriğinin müzebilim ile ilişkilendirilmesi öngörülmemiştir.

1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan Eski Eserler ve Müzeler Komitesi, gerçekleştirdiği toplantı sonunda yayımladığı raporda, müzelerin Batı'da olduğu gibi birer eğitim kurumuna dönüşebilmeleri için müzeciliğin cazip bir meslek haline gelmesi gerektiğini vurgulamıştır. Müzelerde çalışacak personeli ise:

- . İlmî personel
- . İdari Personel
- . Teknik Personel

olarak sınıflandırmıştır. Raporda, müzede çalışacak ilmî personelin üniversiteler yoluyla müzelere gelmesi ve koleksiyonla ilişkili arkeoloji, sanat tarihi gibi müzecilik branşlarının birinde öğrenimini yapmış olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yıllarda müzecilik mesleği için sistematik bir eğitim bulunmamakla birlikte, üniversite mezuniyeti gibi bir koşul öngörülmüştür (Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu, 1961). Müzelerin birer eğitim kurumu olduğu kabul edilmiş, ancak bu konuda uygulamaya ilişkin bir değişiklik önerilmemiştir. Raporda müze uzmanı olarak asistan, konservatör ve başkonservatör gibi kadrolar önerilmiş, ancak Batı'daki müzelerde yer alan küratör ve müze eğitimcisi gibi çağdaş müze işlevlerini yerine getirecek kadrolar bu raporda ele alınmamıştır. Müze çalışanlarının mesleki gelişimleri için yurtdışına gönderilmesinin teşvik edilmesi, ayrıca yurtdışından uzman müzecilerin davet edilmesi gibi konular gündeme gelmiştir. Raporda, arkeolog ya da etnografların teşhir-tanzim konularında yetersiz kaldığı ve teşhir-tanzimin ayrı bir uzmanlık alanı olarak istihdam edilmesi gerektiği belirtilmiş, yeni uzmanlık alanlarının tanımlanmasına ilişkin herhangi bir öngöründe bulunulmamışsa da müze çalışanlarının mesleki gelişmelerinin önemine vurgu yapılmıştır.

1961 yılında hazırlanan bu raporda müzenin bir eğitim kurumu olması konusundaki vurgu, müzelerin kavramsal olarak dünyadakilere benzer bir yaklaşımla ele alındığını göstermekle birlikte, uygulamada hâlâ koruma odaklı anlayış devam etmekte ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle bu dönemde binalara ve uzman personele kaynak aktarılamadığı açıkça görülmektedir.

Raporun ekinde (Ek Rapor no:1) Doğu Anadolu Bölge Müzesi taslağında öngörülen kadrolar şöyledir:

İdari kadro; müdür, konservatör sıfatına haiz müdür, aynı zamanda bir şubenin şefi ve üniversitede öğretimle görevli olabilir, müze müdür muavini ve büro şefi, dosya memuru ve daktilo, kendi sahasının uzmanı ve aynı zamanda müzeci şube şefleri, muhasebeci, mutemet, ayniyat memuru, başbekçi, gece bekçisi, itfaiyeci, bekçiler ve odacılardan oluşmaktadır.

Teknik kadro; yüksek mimar, desinatör, topoğraf (kazılarda da çalışacaktır), laboratuvar şefi (kimyager veya fizikçi), marangoz atölyesi ustası, demirci ustası, yardımcılar (üniversite öğrencilerinden kabiliyetli olanlar uygun bir ücret karşılığı laborant olarak çalıştırılırlar), fotoğraf atölyesi şefi, ihtisas kütüphanesi memuru, kütüphane yardımcısı ve ciltçiden oluşmaktadır.

Yukarıdaki öneride, müzecilik alanında özel bir eğitime ihtiyaç göstermemeleri nedeniyle bazı kadroların idari ve teknik personel kadroları altında gruplanmış olması müze uzmanlık alanlarının tanımlanmasında ve müzeciliğin bir meslek olarak benimsenmemesinde önemli bir etken olarak değerlendirilebilirse de, bu tür kadroların günümüze oranla daha çeşitli ele alındığının da bir göstergesidir. Ancak, idari kadro altında yer alan dosya memuru, muhasebeci, mutemet, ayniyat memuru, başbekçi, gece bekçisi, itfaiyeci, bekçiler ve odacılar ile teknik kadro altında yer alan marangoz atölyesi ustası, demirci ustası gibi kadroların müzecilik alanında özel bir mesleki eğitime ihtiyacı olmaması nedeniyle “müzecilik destek hizmetleri” kadrosu altında toplanması günümüz müze işleyişi açısından daha uygundur.

Oysa halihazırda Türkiye’de müze kadrolarının ele alındığı (daha önce müze faaliyetlerine ilişkin bölümde de değinilen) Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği de benzer bir yaklaşımı sürdürmektedir. İdari ve uzman kadrolarla teknik kadroların birlikte ele alındığı bu yönetmelikte; müze müdürü, müze müdür yardımcısı, müze uzmanı, kütüphaneci, fotoğrafçı, iç hizmetler şefi ve ayniyat memuru gibi kadrolar ve kısa iş tanımlarına yer verilmiş fakat yine bu yönetmelikteki “yukarıda unvanları belirtilenler ile şef, memur, ambar memuru, daktilograf, teknisyen, teknisyen yardımcısı, şoför, güvenlik görevlisi, bekçi, itfaiyeci, bahçıvan, aşçı, hizmetli ve benzeri unvanlarda görevli personel; mevzuatına ve idarece yapılan işbölümüne göre verilen görevleri ve memuriyet sınıfının gerektirdiği bütün işleri yapmakla görevli ve görevlerini yerine getirmekte sicil ve disiplin amirlerine karşı sorumludurlar” ifadesinden de anlaşılacağı üzere müze uzmanlıklarına ilişkin net tanımlar yapılmamıştır.

Böyle bir yaklaşım, müzeciliğin bir meslek olarak benimsenmesinde negatif bir etken olmakta, müzede uzmanlık alanlarına göre iş tanımları ve buna uygun eğitim formasyonu belirlemeleri yapılamamaktadır.

Müze uzmanlık alanlarının müze uygulama süreçlerine yönelik olarak “müze uzmanları” ve “müzecilik destek hizmetleri” olarak ayrıştırılması ve müze uzmanlık alanlarının ise çağdaş müzecilik işlevlerine uygun bir biçimde ayrıntılandırılması yaklaşımı müzecilik mesleğinin kurumsallaşmasının önünü açacaktır.

Oysa Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği’nde ağırlıklı olarak idari konular ele alınmakta, çağdaş bir müzenin personel ihtiyacı ve iş tanımları yer almamaktadır; müze uzmanlarının genel tanımı dışında, halkla ilişkiler uzmanı, eğitim uzmanı, işletmeci gibi pozisyonlar tanımlanmamıştır.

Yönetmelikte, müze uzmanlık alanları ve bunlara ilişkin eğitim formasyonu şöyle tanımlanmıştır:

Müze Müdür ve Müdür Yardımcıları: Arkeoloji, Prehistorya, Sanat Tarihi, Etnoloji, Antropoloji, Sümeroloji, Hititoloji, Klasik Filoloji, Klasik Şark Dilleri, Tarih, Müzecilik çalışmalarında, bunlara yardımcı bilim dallarından mezun olup en az sekiz yıl devlet memurluğu yapmış olan başarılı elemanlar arasından seçilir.

Müze Uzmanı (Arkeolog, müze araştırmacısı): Bu kadro için bir formasyon tanımlanmamış olsa da arkeolog, sanat tarihçisi, tarihçi, etnograf gibi, konu odaklı disiplin alanlarından gelen kişiler bu kadrolarda görevlendirilmektedir.

ICOM’un 2006 yılındaki mesleki etik kurallarında tanımladığı yönetici profili, müze direktörleri ya da müdürlerine ilişkin tanımlara kıyasla daha geniş bir bakışla ele alınmıştır. Günümüz müze müdürlerinde aranan stratejik planlama, kaynak yaratma gibi müzebilimsel yetkinliklere yönetmelikte yer verilmemekte ve müzecilik mesleğinde uzmanlaşmak amacıyla müzebilim eğitimi önerilmemektedir. Devlet memurluğu şartı ise, yalnızca devlet eliyle kısıtlı imkânlar dahilinde, usta-çırak ilişkisiyle müzeciliği öğrenen müze çalışanlarının yönetici olması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca yukarıda yer alan tanımların hiçbirinde, müzenin toplumla ilişkisini geliştirebilecek iletişim, halkla ilişkiler, eğitim uzmanı ya da küratörlük gibi çağdaş müzecilik faaliyetlerini gerçekleştirebilecek uzmanlık alanları yer almamaktadır.

Türkiye’de müzeler ağırlıklı olarak arkeoloji koleksiyonlarına sahip olduğu için, müzede çalışacak personelin arkeoloji formasyonuna sahip olması tercih edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın 2007 yılındaki kadro çeşitliliği ve sayısı incelendiğinde (Ek-4) kadroların ağırlıklı olarak arkeologlardan oluştuğu

görülmektedir. Müzede yalnızca konu odaklı alanlardan mezun olanların görevlendirilmesi, mevzuatta müze işlevlerinin ve uzmanlık alanlarının hayli sınırlı tutulmuş olması, müzenin toplumdaki varlık nedeninin yeterince anlaşılmadığının göstergesidir. Özellikle mesleki eğitimin süreklilik arz etmesi gerekliliği, müzenin esnek ve sürekli olarak kendini yenileyen bir kurum olması gerekliliği üzerinde durulmamıştır.

Müzecilik mesleğinin gelişiminde mesleki eğitimin önemi ve Türkiye müze kadrolarında böyle bir eğitimin eksikliği, 1998 yılında Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanan “Kültür Bakanlığına Bağlı Müzelerin Faaliyetlerinin İncelenmesi” adlı raporda da gündeme getirilmiştir. Sayıştay’a performans denetimi yetkisi verildikten sonra, İngiltere Ulusal Denetim Ofisi (NAO) ile yürütülen işbirliği sonucunda iki pilot proje hayata geçirilmiştir. Pilot projelerin birinde, Kültür Bakanlığı’na bağlı müzelerin faaliyetleri incelenmiştir. Yazımı tamamlanan raporlar TBMM’ye sunulmamıştır (<http://www.sayistay.gov.tr/rapor> [24.09.2008]).

NAO mensubu bir denetçinin Türkiye’ye gelerek gerçekleştirdiği bu çalışmada, mevzuata, uygulamaya, iç kontrollere, yönetim davranış ve standartlarına yönelik risklere odaklanılmıştır. Sayıştay, müzelerdeki faaliyetlerin yeterliliğinin ele alındığı bu denetim çalışmasında, tarihi eserlerin elde edilmesine, depolanmasına, bakımına, korunmasına, güvenliğine, sergilenmesine, kayıt, envanter ve sayımına ilişkin faaliyetleri inceleyerek, bu alandaki düzenleme eksikliklerini, idari ve mali yapıdaki zayıflıkları ve kaçakçılığın önlenmesindeki yetersizlikleri değerlendirerek, bu konulara ilişkin öneriler geliştirmiştir (T.C. Sayıştay Başkanlığı. [25 Kasım 2008]).

Sayıştay tarafından hazırlanan bu raporda, özellikle müze çalışanlarının eğitimiyle ilgili şu tespitler yapılmıştır:

- . “Yüksek öğretim mevzuatında müzecilik eğitimi öngörülmemiş olup, müze personelinin hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimine ilişkin uygulamalar yetersizdir.
- . Personel politikasıyla ilgili politika ve prosedürler gereken düzeyde değildir. Nicel ve nitel açıdan yetersiz olan insan kaynaklarının yönetiminde bazı zafiyetler söz konusudur”.

Müze çalışanları için dünyada 1960’lardan itibaren müze uzmanlaşmasında önemli bir yer tutan müzecilik/müzebilim eğitiminin önemi Türkiye’de bir devlet kurumu tarafından ilk kez bu raporla birlikte gündeme getirilmiştir.

Müze kadrolarının çağdaş müzecilik anlayışına göre çeşitlendirilmesine yönelik en son çalışma, 11 Kasım 2005 tarihli Resmi Gazete’de 25990 sayı ile yayımlanan “Ulusal Müze Başkanlıklarının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik”tir. Bu yönetmeliğe göre ulusal nitelikli müze, “ulusal kültür mirasını bilimsel yöntemlerle toplayan, koruyan, onaran, sınıflandıran, tanıtan, sergileyen, kültürel, eğitsel ve bilimsel faaliyetleri ve kurumsal ilişkilerle toplumla iletişim ve etkileşim içinde bulunan, coğrafi konum, koleksiyonların içeriği ve genişliğine göre Bakanlıkça belirlenen hizmet birimlerini kapsamaktadır”. Bu tanımda “toplumla iletişim” kavramı yazılı olarak belirtilmiş, ancak gerekli uzmanlık birikimi olmadığı için uygulamaya herhangi bir yansıması olmamıştır. Ulusal müzelerde uzmanlık alanı çeşitliliği artmış gibi görünse de, buna denk düşen kadroların hâlâ açılmadığı görülmektedir. 2005 yılındaki yasal düzenlemelere göre:

Müze Başkanı: Üniversitelerin dört yıllık eğitim veren Arkeoloji, Sanat Tarihi, Antropoloji, Etnoloji, İktisat, İşletme, Kamu Yönetimi bölümlerinden mezun olan ve en az iki yılı Bakanlıkta olmak üzere toplam on yıl devlet memurluğu yapanlar arasından Bakanlıkça atanmaktadır.

Bu düzenlemenin getirdiği bir başka yenilik, müze müdürlüklerinin biri koleksiyondan diğeri işletmeden sorumlu olmak üzere iki ayrı uzmanlık alanına ayrılmasıdır.

Koleksiyondan sorumlu müze müdürü: Üniversitelerin dört yıllık eğitim veren Arkeoloji, Prehistorya, Sanat Tarihi, Etnoloji, Antropoloji, Sümeroloji, Hititoloji, Klasik Filoloji, Klasik Şark Dilleri, Tarih bölümlerinden mezun olan ve en az iki yılı Bakanlıkta olmak üzere toplam sekiz yıl devlet memurluğu yapanlar arasından Bakanlıkça atanmaktadır. İş tanımında kayıt, tescil, depolama, eserlerin her türlü bakım ve onarımı, sergilenmesi ve korunması, kültürel, eğitsel ve bilimsel faaliyetler yer almaktadır.

Müze işletmesinden sorumlu müze müdürü: Üniversitelerin dört yıllık eğitim veren Kamu Yönetimi, Hukuk, İşletme, İktisat, Maliye bölümlerinden mezun olan ve en az iki yılı Bakanlıkta olmak üzere toplam sekiz yıl devlet memurluğu yapanlar arasından Bakanlıkça atanmaktadır. İş tanımında tanıtım, satış üniteleri yönetimi, etkinlik organizasyonu, ziyaretçi yönetimi, çevre düzenlemesi, bakım-onarım ve temizlik işleri bulunmaktadır.

Müze müdürlerinin formasyon tanımlamalarında, yüksek lisans seviyesinde eğitim de müzebilim eğitimi de yine tercih nedeni olarak yer almamaktadır.

Müze çalışanlarının görevde yükselmelerine ilişkin olarak, “Kültür ve Turizm Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği”nde, müze müdürlüğü ihtisas elemanlarının ve müze başkanının lisans eğitimi alanları tanımlanmakta, görevde yükselme sınavı, unvan değişikliği sınavı ve KPDS (Kamu Personeli Derecelendirme Sınavı) tanımları yapılarak uygulamanın ayrıntıları belirtilmektedir.

Yönetmeliğe göre müze başkanları sınava tabi olmadan atanabilmekte, fakat bazı şartları yerine getirmeleri gerekmektedir. Müze Müdürü olabilmek için sınava tabi olarak görevde yükselme suretiyle atama yapılması gerekmektedir. Müze Müdürü olabilmek için:

- . Kütüphane Müdür Yardımcısı, Müze Müdür Yardımcısı, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdür Yardımcısı, Resim Heykel Müzesi ve Galeri Müdür Yardımcısı, APK Uzmanı, Eğitim Uzmanı, Uzman, Araştırmacı kadrolarında toplam iki yıl asaleten çalışmış olmak veya Şef, Koruma ve Güvenlik Şefi, Ayniyat Saymanı kadrolarında toplam en az on yıl asaleten çalışmış olmak veya Programcı, Mütercim Tercüman kadrolarında toplam en az beş yıl asaleten çalışmış olmak veya Mimar, Mühendis, Şehir Plancısı, Arkeolog, Jeomorfoloğ, Jeolog, İstatistikçi, Kimyager, Ekonomist, Kütüphaneci, Kitap Pataloğu, Folklor Araştırmacısı, Müze Araştırmacısı kadrolarında en az üç yıl asaleten çalışmış olmak veya bu Dekoratör, Heykeltıraş, Restoratör, Grafiker, Tekniker kadrolarında toplam en az dört yıl asaleten çalışmış olmak veya bu bentte belirtilen farklı kadrolarda çalışılan sürenin eksik olması halinde sözü edilen kadrolarda toplam en az beş yıl asaleten çalışmış olmak
- . Müze Müdürlüğü ihtisas elemanı olmak
- . Toplam hizmetinin en az iki yılını Bakanlıkta geçirmiş olmak
- . Fakülte veya dört yıllık yüksek okul mezunu olmak
- . Son yıl sicili olumlu olmak ve son üç yıllık sicil notu ortalamasının yetmişaltı (76) puandan aşağı olmamak
- . 657 sayılı Devlet Memurları kanununun 68inci maddesinin (B) bendine göre aranan şartlara sahip olmak
- . Görevde yükselme sınavında başarılı olmak

gibi koşullar yer almakta, burada da yüksek lisans seviyesinde müzebilim eğitimi yer almamaktadır. Devlet mekanizması içerisinde müze kadroları hem çeşitlilik hem de eğitim formasyonu açısından sınırlı tutulmuş olsa da, müzebilim yüksek lisans eğitimi 1990’lı yılların başından itibaren üniversite bünyesinde yerini almıştır.

5.4. Türkiye’de Mesleki Eğitim

Müze-i Hümayun’un 1869 tarihinde kurulmasıyla birlikte, arkeolojik kazı yapabilecek, bulunan eserlerin değerini takdir edebilecek, eserlerin bakımını ve korunmasını sağlayacak uzman müze çalışanı ihtiyacı da gündeme gelmiştir. Müze açıldıktan sonra, yukarıda tanımlanan işlerin yanı sıra müze işlerinden de anlayan personelin ülke içinde yetiştirilmesi ihtiyacı, bir müzecilik okulu kurulması fikrini doğurmuştur (Cezar, 1995, 244). Arkeoloji ve müzecilik alanında öğretim yapacak bir okulun açılmasıyla ilgili ilk veriler 1874 yılına kadar uzanır. 29 Ağustos 1874 tarihli bir gazetede Müze-i Hümayun dâhilinde “Müzecilik Okulu (İzzeddiniye Okulu)” adıyla bir okul açılacağı, okulun öğretim süresinin beş yıl olacağı ve okulu bitirenlerin Osmanlı’nın her tarafında eski eser keşfine memur edilecekleri bildirilmektedir (Mecmua-i Maarif, [16 Recep 1291]’den aktaran Cezar, 1995, 244). Arkeoloji okulunun kurulması kararı ve buna ait yönetmelik 1875 yılı Şubat’ında (8 Muharrem 1292) padişah tarafından onaylanmıştır (Su, 1965, 60). “Müzecilik okulu (İzzeddiniye Okulu)” ile ilgili gazete haberlerinden, öğretim süresinin beş yıl olarak tasarlandığı (Şark, 15 Safer 1292, No.388) ve Mekteb-i Sultani’yi (Galatasaray Lisesi) bitirenlerin tercih edildiği anlaşılmaktadır (9 Mart 1875 tarihli *La Turquie’de* okulun yönetmeliğini [EK-5] de yayımlamıştır). Kuruluş emrinin padişahın onayından geçmesine ve programının yayımlanmasına rağmen, okulun faaliyete geçişine dair bir bilgiye rastlanmamaktadır (Cezar, 1995, 245).

19. yüzyılın sonlarında gündeme gelen, uzman müze çalışanlarının eğitim ihtiyacı daha sonra farklı tarihlerde çeşitli raporlarda gündeme getirilmişse de müze uzmanlığına yönelik “müzebilim” eğitimi ilk kez Yıldız Teknik Üniversitesi’nde, 1989 yılında hayata geçirilmiştir.

Son 10 yıl içinde Türkiye’de özel müzelerin de açılmasıyla birlikte, sektörün insan kaynağı ihtiyacının artmasına paralel olarak mesleki eğitimde müzebilim dışında farklı olanaklar da gündeme gelmiştir.

Türkiye’de bir müzede çalışabilmek için lisans ve yüksek lisans seviyelerinde mesleki eğitim olanakları bulunmaktadır. Özel müzelerin açılması ile bu alanda uzman personel ihtiyacının artmasına paralel olarak, hem müzebilim programlarının sayısı artmış hem de farklı disiplinlerden formasyona sahip kişiler müzelerde istihdam edilmeye başlamışlardır. Bu doğrultuda müze uzmanlığına yönelik olarak

Müze Eğitimi, Müze Yönetimi gibi yüksek lisans programları, Anadolu Medeniyetleri ve Kültürel Miras Yönetimi, Kültür Yönetimi ya da Sanat Yönetimi yüksek lisans programları ve konservasyon eğitimine yönelik lisans ve yüksek lisans programları bulunmaktadır. Bunların yanı sıra; Sanat Tarihi, Arkeoloji, Hititoloji, Tarih ve benzeri konu odaklı disiplinlerde lisans eğitimi alanlar da müzelerde istihdam edilmektedir.

Bu bölümde konu odaklı disiplinlerin dışında, önce müzeciliğe ilişkin derslerin de yer aldığı lisans programlarından, ardından uzmanlaşma sağlayan yüksek lisans programlarından örnekler verilecektir. Örneklerin seçiminde doğrudan müze uzmanlık alanları ile ilişkili olması ve öğretim programı kapsamında müze uygulamalarına yönelik bir ders bulunması göz önünde bulundurulmuştur. Türkiye’de bu alanda hem lisans hem de yüksek lisans seviyesinde eğitim veren çok çeşitli programlar bulunmaktadır. Tezin amacı doğrultusunda müzebilim programları ayrı bir alt başlık altında ayrıntılı olarak değerlendirilecek, diğer alt başlıklar da müzebilim dışındaki eğitim olanakları ile mesleki gelişimdeki önemi nedeniyle hımetiçi eğitim olanakları ele alınacaktır.

5.4.1. Müzecilikle İlgili Programlar

Bu bölümde, müzebilim programları dışındaki mesleki eğitim programları ele alınacaktır.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nin Taşınabilir Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım lisans programı, 1993 yılında kurulmuştur ve dört yıllık eğitim sunmaktadır. Program, konservasyon alanında uzman yetiştirmektedir. Arkeoloji ve sanat tarihi bilgisine dayanarak eski eserlerin durumlarının bilimsel olarak saptanması, tedavi yöntemlerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi esaslarına göre hazırlanan programda, metaller, cam ve toprak ürünü eserler, taş eserler, duvar resimleri, mozaik gibi inorganik eserler ile, organik eserler olan ahşap, kâğıt, kemik, tekstil ve benzeri kültür varlıklarının konservasyon ve restorasyonu yapılmaktadır. Derslerin teori ve uygulama açısından oranına baktığımızda, yüzde 60’lık dilimi oluşturan laboratuvar dersleriyle uygulamaya ağırlık verildiği görülmektedir (İstanbul Üniversitesi, [13 Eylül 2009]).

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Sanat Yönetimi Programı, sanat eserini kurumsal düzeyde tanımlamak, sanat ürününün kamuya sunulması

sürecinde organizasyon, tanıtım, kurulum tekniklerini uygulama ve sanat kurumları işletmeciliği bilgi becerisini kazandırma amacı taşımaktadır. Program sanat anlayış ve bilgisine sahip yönetici adayları yetiştirmektedir. Program kapsamında “müzecilik ve müze mimarlığı” dersi de yer almaktadır (Yıldız Teknik Üniversitesi [15 Eylül 2009]).

İstanbul Yeditepe Üniversitesi Sanat Yönetimi Bölümü de, sanatsal etkinlikler ve söz konusu etkinliklerin gerçekleştirilme süreci ile sanat mekânlarının organizasyonu üzerine disiplinlerarası eğitim vermektedir. Etkinliklerin nesnesini oluşturan sanatın tarihsel gelişimi, geleneksel ve modern sanatların etkinlik mekânları, kültürel çalışmalar, film çalışmaları, sanat etkinliklerinin maliyet hesapları, sponsorluk ve halkla ilişkiler gibi, sanat etkinliklerinin “sahne arkası”nı oluşturan bilgiler “Sanat ve Kültür Tarihi”, “Çağdaş Sanat”, “Sahne Sanatları”, “Görsel Sanatlar”, “Halkla İlişkiler”, “Kültürel Çalışmalar”, “Pazarlama”, “Ekonomi”, “Reklam Yönetimi” gibi dersler aracılığıyla sağlanmaktadır (İstanbul Yeditepe Üniversitesi [13 Eylül 2009]).

İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesindeki Sanat Yönetimi Bölümü, mezunlarına, bu bölümde alınan sanatsal ve yönetsel birikimi, işletme verilerini yorumlama ve etkinlik düzenleme yetenekleriyle birleştirerek sahne sanatları, küratörlük ve medya ilişkilerini temel alan alanlarda iş bulmalarını sağlayacak yetenekleri kazandırmayı amaçlamaktadır (İstanbul Kültür Üniversitesi [13 Eylül 2009]).

Ankara’da bulunan Başkent Üniversitesi’nde Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık ve Fakültesi bünyesinde 2003-2004 öğretim yılında Sanat Tarihi ve Müzecilik lisans programı kurulmuştur. Programın amacı, Türkiye’de sanat tarihi alanında uzmanlaşmış; sanat tarihi birikimini çağdaş sanat, tasarım ve teknoloji konularıyla birleştirebilecek; müzecilik, sergileme ve konservasyon alanlarında bilgili; teorik altyapıyı uygulama ile birleştirebilecek; kültürel varlıkların korunması ve değerlendirilmesi konularında etik bilince sahip araştırmacı ve uygulamacı bireyler yetiştirmektir (Başkent Üniversitesi [13 Eylül 2009]).

Yüksel lisans programlarından biri Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde kurulan “Müze Eğitimi Anabilim Dalı” programıdır. Program; Sosyal Bilimler alanında disiplinlerarası bir eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Eğitimin hedefi müzeci değil öncelikle müzelerde çalışacak müze eğitimcisi yetiştirmektir. Öğretim

programı kapsamında “Müze Bilimine Giriş”, “Müze Eğitime Giriş”, “Müze Eğitimi Uygulamaları” gibi dersler yer almaktadır (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [14 Eylül 2009]).

Koç Üniversitesi bünyesindeki Anadolu Medeniyetleri ve Kültürel Miras Yönetimi Yüksek Lisans Programı verilebilir. Program; Türkiye ve diğer ülkelerdeki müze ve kültürel miras yönetimi hakkında altyapı kazandırmayı, kurumların işleyişiyle ilgili teorik ve pratik bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Öğretim programının disiplinlerarası olduğu görülmektedir. Farklı modüller şeklinde sunulan derslerin temel konuları, “Müzecilik Tarihi ve Teorileri”, “Toplumsal Eğitim”, “Koleksiyon Yönetimi”, “Sergi Tasarım ve Yönetimi”, “Koruma Politikaları ve Yaklaşımları”, “Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirlik”, “Ulusal ve Uluslararası Kültürel Miras Hukuku”, “Uluslararası Kurumlar ve Konvansiyonlar” ve “Arkeolojik ve Tarihsel Alan Yönetimi”dir (Koç Üniversitesi [13 Eylül 2009]).

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültür Yönetimi Yüksek Lisans Programı, kültür sektöründeki üretim ve yönetim dinamiklerini inceleyebilmek, tartışabilmek ve yaratıcı yaklaşımlar geliştirmek için gerekli donanımı kazandırmayı hedeflemektedir. Program, kültür işletmeciliği, kültür politikaları, yönetim, sivil toplum, kültür sektörünün küresel ekonomideki rolü ve kültür yönetimi alanındaki çalışmalar için geniş bir perspektif sunmaktadır. Yaratıcı endüstriler, kamu, özel ve sivil kültür inisiyatifleri ve yatırımları, sinema ve müzik endüstrisi, müzecilik, kültür mirası ve turizmi, görsel sanatlar ve gösteri sanatları yapıları üzerine yoğunlaşan dersler, öğrencilerin istedikleri alanlarda uzmanlaşmalarını sağlamaktadır (İstanbul Bilgi Üniversitesi [14 Eylül 2009]).

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Taşınabilir Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, 1995-1996 öğretim yılında eğitim vermeye başlamıştır. Program çerçevesinde, Taşınabilir Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım alanında lisans veya yüksek lisans eğitimi almamış öğrenciler, lisansüstü eğitime başlamadan önce bilimsel hazırlık programına tabi tutulmaktadırlar. Bu hazırlık dersleri, öğrencilerin restorasyon ve konservasyon kavramlarını, temel prensiplerini ve pratik uygulamalarını kavramalarını sağlama amacı taşımaktadır (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [13 Eylül 2009]).

Türkiye’de müzeler ve diğer kültür kurumlarında çalışabilecek uzmanların eğitim alabileceği programlar yukarıda değerlendirilenler dışında da çeşitlilik göstermektedir. Ancak bu bölümde müze uygulamalarına nispeten yakın örnekler ele alınmıştır.

5.4.2. Türkiye’de Hizmet İçi Eğitim Programları

Türkiye’de akademik eğitim programlarının yanı sıra müze çalışanlarının görevleri başında mesleki gelişimlerini sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim programları da gerçekleştirilmektedir. Hem devlet müzeleri hem de özel müzeler çalışanları için çeşitli hizmet içi eğitim programları düzenlemektedir. Bu tez kapsamında, müzelerin ağırlıklı olarak bağlı olduğu idari kurum olan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen hizmet içi eğitim programları ele alınmıştır.

Müze çalışanlarının bağlı olduğu T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 214. maddesi ile 29 Nisan 2003 tarihli ve 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 13. maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmeliğe göre uygulanmaktadır (Ek 6)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, tez kapsamında yöneltilen sorulara 30 Nisan 2008 tarihinde e-posta yoluyla verdiği cevapta, Hizmet içi Eğitim Programları oluşturulurken göz önünde tutulan bazı noktalara dikkat çekmiştir. Bunları özetlemek gerekirse; taşrada görev yapan müze personeline yönelik bir eğitim programının planlandığı; programın içeriğinin belirlenmesinde personelin değişen ve gelişen teknik ve mesleki uygulamalara uyum sağlamasına yönelik tedbirlerin alındığı; mesleki tecrübe ve bilgilerin karşılıklı olarak aktarılmasının sağlanmasına dikkat edildiği belirtilmiş ve eğiticilerin seçilmesinde iki farklı kıstasın göz önünde bulundurulduğu eklenmiştir. Birinci kıstas, eğiticilerin, alanında yetkin, çağdaş uygulamalara hâkim ve bilgi birikimini kolaylıkla aktarabilen kişiler olmalarıdır. İkinci kıstas⁹ ise, alanında yetkin, uzun yıllar Bakanlık bünyesinde çalışmış,

⁹ İkinci kıstasa göre eğitici olarak seçilen kişilerin, uzman personelin bilgilerini daha kolay ve verimli bir şekilde aktarmalarını sağlamak amacıyla 3-14 Aralık 2007 tarihlerinde düzenlenen “Eğiticilerin Eğitimi” programına katıldıkları belirtilmiştir. Eğitim programını değerlendirmek üzere katılımcılara bir değerlendirme formu verilmediği söylenmiştir. Eğiticilerin etkililiğini ve katılımcıların memnuniyetini ölçmeyi hedefleyen değerlendirme formu çalışmaları halen devam etmekte olup bir sonraki eğitime yetiştirilmesi planlandığı eklenmiştir. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü taşra personeline yönelik eğitim programı 2008-2010 yıllarını kapsayacak şekilde planlanmıştır.

uygulamaya yönelik mesleki ve teknik tecrübeleri üst düzeyde olan, hâlihazırda çalışan veya emekli uzman kişiler olmalıdır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 13-18 Mart 2007 tarihleri arasında Muğla ili Bodrum ilçesinde “Müzecilik Eğitim Semineri” düzenlenmiştir. Bu seminer kapsamında ele alınan başlıklar şunlardır:

- Restorasyon ve Koruma ile İlgili Dünyadaki Son Gelişmeler ve ABD Örneği
- Sponsorluk ve Sponsor Bulma Yöntemleri
- Müze, Çevre ve İletişim
- Müzecilikte Başarıya Nasıl Ulaşılır
- Müzecilikte Depolama Faaliyetleri
- Yerel yöneticiler, müze ve halkla ilişkiler
- Müze Sergileme Teknikleri ve ABD örneği
- Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde kullanılan envanter yazılım örnekleri
- Niğde Envanter Projesi (Müze Yöneticileri ve Uzmanların Yazılım Konusunda Eğitimleri)
- Müzelerde Fon Yaratma Teknikleri
- İdari ve Mali Yapı ile ilgili İşlemler ile Müzelerde Ortak tutulması Gereken kayıt, defter ve Belgeler için standart oluşturma
- UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesindeki eserlerimiz

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, üniversiteler işbirliğiyle de hizmet içi eğitim programları düzenlemektedir. Örneğin, 22 Aralık 2006 tarihinde Koç Üniversitesi ve Türk Kültür Vakfı işbirliği ile “Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar” isimli bir seminer düzenlenmiş ve bu seminere İstanbul ve Marmara Bölgesi devlet müzelerinden 25 müze uzmanı katılmıştır. Seminerin amacı aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

“Son otuz yıldır Avrupa ve Kuzey Amerika müzelerinde yaygın olarak kullanılan aktif yaklaşım, katılımcı, müzeleri nesne değil insan odaklı hale getirmeyi amaçlayan; müzeleri işlevleri açısından toplum içinde yeniden konumlandırarak toplumsal meseleler üstünde düşünmeye ve uzlaşmacı anlayışlar geliştirmeye yönelik sergiler ve etkinlikler düzenleyen, çok kullanılan ve ziyaret edilen kurumlar haline dönüştüren anlayışı ve bu yeni müzecilik tarzının yöntemlerini ve bazı uygulamalarını katılımcılara tanıtmak, Türkiye özelinde, toplumun kültürel hayatını zenginleştirmek için eşsiz, ama şu andaki halleriyle atıl kaynaklar olarak duran müzeleri insanlarla buluşturmak ve kurumlara hayatiyet kazandırabilmek için katılımcılarla birlikte bir düşünce süreci başlatmak.”

Bakanlığın hizmet içi eğitim programlarını öngörülen ve açıklanan amaçlar bakımından değerlendirdiğimizde, amaçlara ulaşılmasını engelleyen bazı etkenler

olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki, eğitimcilerin Bakanlık bünyesinde çalışan deneyimli uzmanlar arasından seçilmesidir. Personeli müzecilik alanındaki son gelişmelerden haberdar etme ve bu doğrultuda eğitim amacı eğitimcilerle ilgili bu kıstas yüzünden hayata geçirilememektedir; çünkü bu eğitimciler, nesne odaklı müze uygulamalarına sahip müzelerde çalıştıklarından çağdaş müze uygulamaları konusunda deneyim sahibi değildirler. Amaçlara ulaşılmasını engelleyen ikinci etken ise, eğitim programlarının planlaması sürecinde müzecilik alanında akademik eğitim veren programlarla işbirliğine gidilmiyor olmasıdır. Bu iki etkenin sonucu olarak çağdaş müzecilik uygulamaları hizmet içi eğitim bağlamında aktarılamamaktadır. Üçüncü olarak, eğitim programının içeriğini, öngörülen amaçlar çerçevesinde değerlendirdiğimizde, bu bağlamda da önemli zaafı olduğu görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın 2008 yılındaki eğitim programında (Ek 7) idari görevlere ağırlık verilmiştir. Günümüz müzecilik uygulamalarına ilişkin, müze eğitimi ve sergileme gibi alanlarda bazı dersler olsa da, müze çalışanlarının çok az bir kısmı bu eğitimlerden faydalanabilmektedir. Ayrıca, personel müze eğitimi konusunda eğitim alsa da, eğitimine uygun kadrolarda çalışmadığı için bu eğitim uygulamaya geçirilememektedir.

5.4.3. Türkiye'de Müzebilim Yüksek Lisans Programları

2009 yılı itibarıyla, Türkiye'de, Müzebilim kapsamında eğitim veren üç Müzecilik Yüksek Lisans Programı mevcuttur: Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı (1989), Akdeniz Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı (2007), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı (2009).

Çalışma kapsamında, 1989 yılından beri müzebilim eğitimi veren Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı ayrıntılı olarak, Akdeniz ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programları ise tezin araştırma süreci sonrasında eğitim-öğretime başlamış olmaları nedeniyle yalnızca öğretim programı açısından ele alınmıştır.

Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı

Türkiye'de müzelerin uzman personel ihtiyacına yönelik ilk eğitim programı, Prof. Tomur Atagök öncülüğünde, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde 25 Temmuz 1989 tarihli

ve 89/16 sayılı senato kararı ile Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı Anabilim dalı olarak Müzecilik Yüksek Lisans Programı adıyla açılmış ve 1989-1990 öğretim yılında eğitime başlamıştır.

Programın kurucusu Prof. Tomur Atagök, kendisiyle yapılan söyleşide, Amerika'da yaşadığı 1960'lı yıllarda Amerika'daki müzelerin yetişkin ve çocuklara yönelik eğitim programları düzenlediklerini ve bunun müze-toplum ilişkisini güçlü kıldığını gözlemlediğini belirtmiştir. Atagök, Türkiye'ye döndüğünde müze-toplum ilişkisinin çok zayıf olduğunu, müze çalışanlarının da toplumla iletişim kurmak için çaba göstermediklerini fark ettiğini eklemiştir. Bu doğrultuda, 1984 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlamış olduğu, "Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması" başlıklı sanatta yeterlilik doktora tezinde, müze-toplum ilişkisini güçlendirecek çağdaş müzecilik işlevlerini ortaya koymuş ve müze çalışanlarının müzenin toplumsal rolünün gerçekleştirilmesine yönelik özel bir eğitim almaları gerektiğini gündeme getirmiştir.

Atagök, 1981 yılından itibaren önce Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde bu tür bir girişimde bulunduğunu, ancak programın 1989 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi'nde açılabilirdiğini belirtmiştir. Atagök, sanat tarihi, arkeoloji, görsel sanatlar alanından mezun olan öğrencilerin yanı sıra, işletme ve halkla ilişkiler gibi farklı lisans dallarında eğitim gören gençlerin ve müzelerde çalışan uzman kadronun çağdaş müzecilik işlevlerine yönelik bilgi, beceri ve yetkinlikleri edinmelerini sağlamak amacıyla bu programı kurmak istediğini anlatmıştır. Program, lisansüstü öğretim yönetmeliği ve Yıldız Üniversitesi Yüksek Lisans Uygulama Esaslarına göre ilk 2 yarıyıl bilimsel hazırlık olmak üzere toplam dört yarıyıl ile bitirme tezinden oluşmaktadır. Atagök, programın müze ya da diğer kültür kurumları için sergileme, eğitim, halkla ilişkiler-iletişim, yönetim bilimi, mevzuat, belgeleme, koleksiyon geliştirme alanlarında uzmanlaşmış personelin yetiştirilmesini hedeflediğini ve herhangi bir bilim dalında dört yıllık lisans eğitimini tamamlamış kişilerin başvuru yapabildiğini belirtmiştir (Atagök 1999).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de müzecilik disiplinlerarası bir program olarak oluşturulmuştur. Ders içeriği oluşturulurken, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki John F. Kennedy ve The George Washington Üniversiteleri ile İngiltere'deki University of Leicester müzecilik programlarından yararlanılmıştır

(Atagök, 1999). Bu üniversitelerin yer aldığı ülkelerdeki müzecilik sistemi, Türkiye’de o dönemde geçerli olan müzecilik sisteminden tamamen farklıdır. Türkiye’de bazı dönemlerde müzelerin eğitim işlevinden ya da toplumsal rolünün öneminden bahsedilse de, sistem ve örgütsel yapı tamamen koleksiyon odaklıdır. Müzeciliğin disiplinlerarası bir çalışma alanı olduğu konusundaki farkındalık eksikliği, bu konuda böyle bir formasyonun gerekliliğinin de yeterince anlaşılmamasına yol açmıştır.

Programın başlatıldığı 1989-1990 öğretim yılı ders programı incelendiğinde, disiplinlerarası bir öğretim programı oluşturulduğu, bu nedenle ilk yıl bilimsel hazırlık planlandığı görülmektedir. Öğretim programında, çağdaş müze işlevlerinin yerine getirilmesine ilişkin gerekli donanımına sahip uzman yetiştirilmesi amacıyla, iletişim ve yönetim gibi derslerin yanında ülkenin müzecilik sisteminin anlaşılabilmesi için müze mevzuatı ve müze yönetimi gibi dersler de yer almaktadır. İlk yıldaki bu öğretim programında küratoryal alanlara yönelik sanat ve uygarlık tarihi gibi derslerin yanı sıra dönemin müzecilik anlayışının çok ötesinde koleksiyon yönetimi ve bakım-koruma ve ziyaretçiye yönelik davranış bilimi ve halkla ilişkiler dersleri de yer almaktadır. Programın başladığı 1989-1990 öğretim yılındaki ders programı şöyledir:

Bilimsel hazırlık öğretim programı

- . Uygarlık tarihi
- . İşletmeciliğe giriş
- . Davranış bilimi
- . Halkla İlişkiler

1. yarıyıl öğretim programı

- . Müzeciliğe giriş
- . Estetik anlayışı ve sanat tarihi
- . Müze yönetimi ve mevzuatı

2. yarıyıl öğretim programı

- . Koleksiyon geliştirme
- . Sergileme ve müze düzenlemesi
- . Bakım ve konservasyon

10 Ağustos 1990 tarihli ve 2807 sayılı yazı ile 1990-1991 öğretim yılında yeni ders programı aşağıdaki gibi onaylanmış ve 1992-1993 öğretim yılında da devam etmiştir.

Bu öğretim yılında müzelerde çalışanlar için özel bir kontenjan açılmış, programın amaçlarında belirtildiği gibi müze çalışanlarının görevleri başındayken de çağdaş müzecilik işlevlerini anlayabilmeleri hedeflenmiştir. Bu öğretim yılındaki ders programı incelendiğinde, farklı formasyonlardan gelen öğrencilerin bilimsel hazırlık sırasında müzeciliğin farklı alanlarını bir arada kavrayabilmeleri için müzeciliğe giriş, işletmeciliğe giriş, iletişim-halkla ilişkiler ve davranış bilimi gibi dersler yer almış, araştırma ve yazma yöntemleri ve bunu destekleyecek Osmanlıca ve Grekçe seçmeli dersleri de öğretim programına dâhil edilmiştir. İkinci yılda ise, koleksiyona yönelik olarak, koleksiyon geliştirme ve belgelemenin yanı sıra aydınlatma ve koruma gibi teknik konulara ilişkin dersler de yer almaktadır.

1990-1991 ve 1992-1993 öğretim yılındaki ders programı:

Bilimsel hazırlık öğretim programı

- . Sanat tarihine giriş
- . İşletmeciliğe giriş
- . Davranış bilimi
- . İletişim / halkla ilişkiler
- . Osmanlıca / Grekçe
- . Müzeciliğe giriş
- . Araştırma ve Yazma Yöntemleri

1. yarıyıl öğretim programı

- . Sanat tarihi I
- . Müze yönetimi I
- . Müze mevzuatı
- . Belgeleme Yöntemleri
- . Aydınlatma
- . Bakım ve Koruma

2. yarıyıl öğretim programı

- . Sanat tarihi II
- . Koleksiyon Geliştirme
- . Sergileme ve Müze Düzenlenmesi
- . Müze Eğitimi
- . Müze Mimarisi
- . Kazı Teknikleri / Müze Yönetimi II

Bitirme tezi

Müzecilik Yüksek Lisans Programı kurucuları, müze çalışanlarına disiplinlerarası bir eğitim formasyonu vermenin yanı sıra, bu bölümden mezun olan öğrencilerin uygun kadrolarda müzelerde çalışabilmeleri için kadroların çeşitlenmesi gerektiği üzerine çeşitli çalışmalarda bulunmuş, gerek bilimsel toplantılarda konuyu sürekli gündeme getirmiş, gerekse Bakanlık düzeyinde girişimlerde de bulunmuşlardır. Bu dönemde ülkenin müzecilik mevzuatı “müzecilik” mezunları için uzman kadro açılmasına uygun olmadığından, mezun öğrenciler hâlihazırda açık olan kadrolarda çalışabilmekte ve aldıkları disiplinlerarası eğitimde kazanmış oldukları bilgi, beceri ve yetkinlikleri müzecilik alanına yeterince aktaramamaktadırlar.

1993-1994 öğretim yılında senato kararıyla bilimsel hazırlık kaldırılmış, bu nedenle araştırma ve yazma yöntemleri dersi ile belgeleme yöntemleri, müze işletmesi ve müze mevzuatı dersleri birleştirilerek program aşağıdaki gibi yapılandırılmıştır:

1. yarıyıl öğretim programı

- . Müze ve müzecilik
- . Müze işletmesi
- . İletişim ve halkla ilişkiler
- . Sanat tarihi I
- . Araştırma, yazma ve belgeleme yöntemleri
- . Bakım ve Koruma
- . Osmanlıca

2. yarıyıl öğretim programı

- . Müze işletmesi ve müze mevzuatı
- . Müzecilik eğitimi
- . Sanat tarihi II
- . Müze mimarisi
- . Koleksiyonun geliştirilmesi
- . Kazı teknikleri
- . Sergileme ve müze düzenlemesi
- . Aydınlatma ve koruma

Bir önceki yıl bilimsel hazırlığın senato kararıyla kaldırılmasının ardından **1994-1995** ve **1996-1997** öğretim yıllarında ders programı aşağıdaki gibi yapılandırılmıştır. Ancak, bilimsel hazırlıkta yer alan derslerin bazıları seçmeli ders olarak tekrar programa dâhil edilmiştir.

1994-1995 ve 1996-1997 öğretim yılı ders programı

1. yarıyıl öğretim programı

- . Müze ve müzecilik
- . Müze işletmesi
- . Sanat tarihi I
- . Bakım ve koruma
- . Belgeleme yöntemleri

Seminer (araştırma ve yazma yöntemleri)

2. yarıyıl öğretim programı

- . Müze mevzuatı
- . Sanat tarihi II
- . Koleksiyonlar ve sergileme
- . Aydınlatma ve koruma
- . Müze mimarisi

Seçmeli dersler

- . Kazı teknikleri
- . Davranış bilimleri
- . Koleksiyon geliştirme
- . İletişim ve halkla ilişkiler

Bitirme tezi

10 Kasım 1994 tarihinde tezsiz yüksek lisans seçeneği için senatoya başvuruda bulunulmuş ancak bir sonuç alınamamıştır.

1997-1998 yılından itibaren bilimsel hazırlık tekrar programa dahil edilmiş ve aşağıda yer aldığı gibi, müzeciliğin farklı alanlarına ilişkin temel altyapının oluşturulması hedeflenmiştir. Bu yıllardan itibaren ders programının kapsamı ülkenin müzecilik ihtiyaçlarına paralel olarak genişletilmiş, aydınlatma gibi konular da ayrıntılı olarak eğitim programına eklenmiştir.

1997/1998 öğretim yılı ders programı

Bilimsel hazırlık I

- . Sanat tarihi I
- . Davranış bilimi
- . İletişim
- . Kazı yöntemleri

- . Müze ve müzecilik
- . Araştırma ve yazma yöntemleri

Bilimsel hazırlık II

- . Sanat tarihi II
- . Sosyal antropoloji
- . Halka İlişkiler
- . Kültür kuruluşları işletmeciliği
- . Müzelerde eğitim etkinlikleri I
- . Müzede araştırma yöntemleri

1.yarıyıl öğretim programı

- . Sanat tarihi III
- . Müze yönetimi
- . Belgeleme yöntemleri
- . Müzelerde eğitim etkinlikleri II
- . Bakım ve koruma
- . Koleksiyon yönetimi
- . Seminer (Müzecilik amaç ve yöntemleri)

2.yarıyıl öğretim programı

- . Sanat kuramları
- . Müze mevzuatı
- . Koleksiyonlar ve sergileme
- . Müze mimarisi ve düzenlemesi
- . Aydınlatma ve koruma
- . Koleksiyon geliştirme

Seminer (Sanat kuramları)

Bitirme tezi

Program bu haliyle 2006-2007 öğretim yılına kadar devam etmiştir. Bu öğretim yılında belli uzmanlık alanlarına yönelik seçmeli dersler programa dahil edilmiştir.

2006-2007 yılında öğretim programı aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

Bilimsel hazırlık (1.yarıyıl)

- . Uygarlık ve sanat tarihi I
- . Araştırma ve yazma yöntemleri
- . İletişim
- . Müze ve müzecilik

- . Müze yönetimi
- . Belgeleme yöntemleri

Bilimsel hazırlık (2.yarıyıl)

- . Uygarlık ve sanat tarihi II
- . Müze koleksiyonları ve araştırma
- . Müzeler ve toplum
- . Halkla ilişkiler
- . Müze mevzuatı

3. yarıyıl öğretim programı

- . Müzelerde eğitim etkinlikleri
- . Seminer I
- . Bakım ve koruma
- . Koleksiyon yönetimi
- . Seçmeli I

4. yarıyıl öğretim programı

- . Aydınlatma ve koruma
- . Müzelerde eğitim etkinlikleri II
- . Koleksiyonlar ve sergileme
- . Seminer II
- . Tez
- . Seçmeli II

Seçmeli dersler

- . Müzeler ve küratörlük
- . Proje yazma yöntemleri
- . Sergileme teknikleri
- . Müzelerde risk yönetimi

Program, içerik olarak disiplinlerarası bir öğretim programına sahip olmasıyla daha önceki bölümlerde örnek verilen yüksek lisans programlarıyla benzerlik göstermekte ancak diğer örneklerinde mutlaka yer alan stajın, program kapsamında bulunmadığı görülmektedir. Bu durumun bazı bürokratik engellerden kaynaklandığı ifade edilmekle birlikte, bu alandaki merkezi otoritenin müzecilik eğitime yönelik yaklaşımının da payı bulunmaktadır. Program müzelerle işbirliği içerisinde uygulamalı çalışmalar ya da projeler de yürütmektedir örneğin; İstanbul Arkeoloji Müzeleri ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilen “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanılması” projesi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Müzesi’nin kurulması projesi gibi projelerde öğretim görevlileri ve öğrenciler bir arada çalışmış, bu çalışmalarla öğrencilerin uygulamada da deneyim kazanması sağlanmıştır.

Programın kurucusu Tomur Atagök’le 19 Eylül 2009 tarihinde gerçekleştirilen söyleşide, programın hedefine ulaşması konusundaki en önemli sıkıntının Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndaki kadro yapılanmasına ilişkin olduğunu belirtmiştir. Programdan mezun olan öğrencilerin, ancak 2000’li yıllardan sonra özel müzelerin açılmasıyla birlikte, aldıkları eğitime paralel bir uygulama deneyimi yaşayabildiklerini eklemiştir. Atagök, kadro probleminin çözümüne öneri olarak, 1934 yılında yürürlüğe giren “müzeler ve rasathaneler” kanununda önerildiği gibi, müze çalışanlarının üniversite çalışanları gibi ele alınması gerektiğini ve görevde yükselme koşullarının benzer nitelikler taşıması gerektiğini belirtmiştir.

Atagök, programın önemli sorunlarından birinin ise müzecilik eğitimi verebilecek eğitimci kadrosunun oluşturulması noktasında yaşandığını söylemiş, programın aynı zamanda Türkiye’de müzecilik eğitimci kadrosunu oluşturduğunu da belirtmiştir. Son olarak Atagök, tezsiz yüksek lisans seçeneğinin de özellikle halihazırda bir kurumda çalışanlar açısından önemli bir alternatif olarak değerlendirilmesini gerektiğini eklemiştir.

Akdeniz Üniversitesi Müzecilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

(<http://www.akdeniz.edu.tr/internet/sosyal/dersg.pdf>)

Akdeniz Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı Ana Bilim Dalı olarak 2007 yılında senato kararı ile kurulmuş ve 2008-2009 yılında öğretim programı ise aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

2008-2009 yılı öğretim programı

Müzecilik Tarihi, Kavram ve Kuramları

Müze Çeşitleri
Uygarlık Tarihi
Sanat Tarihi
Müze ve Eğitim
Arşivler ve Belgeleme
Toplum ve Kültür
Müzelerde İletişim ve Halkla İlişkiler
Mevzuat ve Uygulamalar
Müze Mimarisi ve Düzenleme
Sergileme
Bakım, Onarım ve Koruma
Tarihsel Coğrafya
Bilim Felsefesi ve Ahlakı
Bilimsel Araştırma ve Yazma Yöntemleri
Seminer I
Uzmanlık Alan Dersi
Danışmanlık

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, kuruma bağlı İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ile ülkemizde son yıllarda açılan çok sayıda müzenin, müzecilik konusunda ihtisaslaşmış uzmana ihtiyaç duymasından ötürü kendi bünyesinde Müzecilik Yüksek Lisans Programı başlatmıştır. Bünyesine bağlı 11 bin eser içeren bir çağdaş sanat müzesi olan üniversitenin böyle bir programı başlatmasının ülkede müzeciliğin gelişimine büyük katkısı olacağı düşünülmektedir. Program öncelikle üniversite bünyesinde bulunan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'ne uzman müzeci yetiştirmeyi hedeflemiş bu doğrultuda Sanat Tarihi, Mimarlık ve Resim ve Heykel bölümünden mezun öğrencileri kabul etmektedir. Müzebilim programlarının dünyadaki uygulamalarına baktığımızda bütün disiplinlere açık olma ortak özelliği burada programın hedefi nedeniyle çok sınırlı tutulmuştur.

Program 2009-2010 öğretim yılında başlamıştır.

1.yarıyıl öğretim programı

Zorunlu dersler:

- Müze ve Müzecilik
- Müze Koleksiyonları ve Araştırma
- Müze Yönetimi
- Müze Mevzuatı
- Müzelerde Eğitim Teknikleri -1
- Seminer

Seçmeli Dersler:

- Müze ve İletişim
- Sanat Teknolojisi ve Sanat Eserlerinin Korunması
- Müze ve Toplum
- Kültür Endüstrisi
- Yeni Medya Sanatı
- Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Sanatı

2. yarıyıl öğretim programı

Zorunlu dersler:

- Müze Tarihi ve Teorisi
- Müze Yönetimi
- Belgeleme Yöntemleri
- Aydınlatma ve Koruma
- Araştırma ve Yazma Yöntemleri
- Seminer

Seçmeli Dersler:

- Koleksiyonlar ve Sergileme
- Sanatta Sponsorluk ve Fon Sağlama
- Müze ve Çağdaş Sanat
- Müze ve Halkla İlişkiler
- Müzelerde Eğitim Teknikleri II

SONUÇ

Müzeler, tarih boyunca yaşanan ekonomik, politik kültürel değişimler sonucunda, farklı toplumsal rollere ve işlevlere sahip olmuşlardır. Toplumların ekonomik, politik ve kültürel dönüşümüne yol açan kırılma noktaları, müzenin toplumdaki yerinin ve öneminin de değişmesine, işlevlerinin farklılaşmasına neden olmuştur. Başlangıçta sadece aristokratlara ve araştırmacılara açık olan müzeler, 18. yüzyılda reform hareketlerinin etkisi ve monarşinin çözülmesiyle halka da açılmaya başlamıştır. Müze, bu dönemde gerek anıtsal mimarisi gerekse içinde barındırdığı koleksiyona yaklaşımıyla toplumda elit bir kurum olarak var olmaktadır, 18. yüzyılda Endüstri Devrimi'yle kente göç eden kesimin modernleştirilmesi için bir araç olarak görülmüş, bu dönemde toplumsal ve kültürel reform hareketlerinin odağına yerleşmiştir. Ulus-devletlerin oluşma sürecinde ise müzeler, toplumsal bellek oluşturma ve kamu bilinci kazandırma amaçlarına hizmet etmiştir.

Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde tüm dünyada müzeler kökten değişimler geçirmiş, özellikle 1970'li yıllardan sonra toplum odaklı olarak kendilerini yeniden kurgulamışlardır. Bu doğrultuda müzeler estetik ya da tarihsel değeri olan koleksiyonları korumanın ve sergilemenin yanı sıra, farklı toplumların, toplulukların değerlerini, gündelik yaşamlarını ve kültürel varlıklarını da kültürel miras kapsamında değerlendirmişlerdir. İçinde yer aldığı toplumun kültür dünyasını zenginleştirmek, farklı kültürler arasında etkileşim sağlamak gibi görevler de müzenin en temel işlevleri haline gelmiştir.

1980'lerden sonra ABD ve Avrupa'da kamu harcamalarının kısılması yeni liberal ekonomi politikalarını gündeme getirmiş, müzeler kâr amacı gütmeyen yapılar olsalar da kendi kaynaklarını yaratmak zorunda kalmışlardır. 1990'lardan günümüze hızla gelişen iletişim teknolojisi ile küreselleşme gündeme gelmiş, bu durum sosyo-kültürel yapıda önemli değişikliklere neden olmuştur. Tüm bunların sonucunda müze giderek daha karmaşık bir doğaya sahip olmuş, bir yandan hâlâ sahip olduğu koleksiyonları daha cazip bir şekilde sunmanın yollarını ararken, öte yandan bir işletme olarak finansal sürdürülebilirliğini sağlamak zorunda kalmıştır. Müzeyi

kavramsal olarak değiştiren bu süreç örgütsel yapısını da değiştirmiş ve uzmanlık alanları bu değişimlere cevap verecek şekilde çeşitlenmiştir. Bu önemli toplumsal kırılmalar karşısında toplumsal taleplere göre yeniden şekillenen müze, kendini kavramsal olarak yeniden tanımlamış, yeni amaçlar belirlemiş, müdahale alanını genişletmeye çalışmış ve işlevsel bir örgütsel yapıya gitmiştir.

Bu değişim süreçleri müze uygulamalarına da yansımış, her kırılma noktası beraberinde farklı bir disiplinin müze uygulama süreçlerine dahil olmasına neden olmuştur. Yukarıdaki kırılma noktalarından önce küratör, geniş bir etki alanına sahip bir şekilde müzenin merkezindeydi ve koleksiyon odaklı disiplinlerden gelmekteydi. Bahsettiğimiz değişimlerden önce geçerli olan bu nesne merkezli müzecilik yaklaşımında, konu odaklı disiplinlerden gelen kişiler müzelerde çalışmaktayken, artık yönetim ve iletişim gibi disiplinlerden gelen kişiler de müzelerde çalışmaya başlamıştır. Günümüzde müzelerde koleksiyonla ilgili sanat tarihçisi, arkeolog, etnograf, tarihçi gibi uzmanların yanı sıra, yönetim ve iletişim, proje geliştirme, kent planlamacılığı hatta mühendislik alanlarından gelen uzmanlar da görev almaktadırlar. Müzelerdeki uzmanlık alanlarının bu denli çeşitlenmesi, müzeciliği giderek daha cazip bir meslek haline getirmiş ve müzecilik giderek disiplinlerarası bir çalışma alanı olmuştur.

Bu değişim süreçlerine paralel olarak müze uygulamalarına yönelik standartlar oluşturulmaya çalışılırken, meslek mensupları biraraya gelerek meslek birliklerini oluşturmuşlardır. Meslek birlikleri, neredeyse müzelerin topluma açılma süreçlerine paralel olarak; müze uygulamaları, kadro eşitleri, görev tanımları vb. konulardaki standartların geliştirilmesinde önemli roller üstlenmişlerdir.

Tüm bu gelişmelerle müzeciliğin bir meslek olarak tanımlanıp, benimsenmesinde en önemli çalışmaları ise, 1946 yılında kurulan ICOM yürütmüştür. ICOM, kurulduğu tarihten bugüne kadar, düzenlediği konferanslar ve gerçekleştirdiği yayınlarda müze uzmanlık alanlarının ve her uzmanlık alanına ilişkin niteliklerin tanımlanmasında çok önemli adımlar atılmasını sağlamıştır. Uzmanlık alanlarına ve uzmanların niteliklerine dair bu tanım çalışmalarına paralel olarak, mesleki eğitimdeki ilke ve standartların da müzecilik uygulamalarının gerekleri doğrultusunda belirlenmesi ihtiyaı doğmuştur.

Mesleki eğitimin önemine ilişkin tartışmalar müzelerin topluma açılmasıyla birlikte başlamıştır. Ancak, İkinci Dünya Savaşı sonunda, müzelerin toplumdaki rollerinin değişmesine paralel olarak geçirdikleri değişimler sonucu bu tartışmalar önem kazanmıştır. Müzelerde nesne odaklı yaklaşımın benimsendiği dönemlerde mesleki eğitim konu odaklı disiplinlerde edinilirken, müzenin farklı disiplinlerin bilgi alanlarına ihtiyaç duymasıyla birlikte müzecilik eğitimi de disiplinlerarası bir formata yönelmiştir. Bugün mesleki eğitim, koleksiyonların saklanması ve nesnelerin kullanılmasıyla ilgili geleneksel uygulamaların ötesinde, toplumun kültürel değerlerini geliştirmeye yönelik stratejiler üretme süreçlerini de kapsamaktadır.

Ancak, bu çok farklı disiplinlerin müzenin toplumsal işlevini yerine getirebilmesi için birbirleriyle etkileşim içerisinde bulunmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, tüm bu disiplinlerin ortak bir amaç odağında buluşmaları için mesleki eğitimde asgari standartların oluşturulması ve bütünsel bir yaklaşım/yöntem benimseme ihtiyacı gündeme gelmiştir. Müzecilik alanındaki disiplinleri ortak bir zeminde buluşturma ihtiyacına yönelik tartışmalar ve çalışmalar sonucunda, “müzebilim” bağımsız bir akademik disiplin olarak kabul edilmiş ve mesleki eğitimde giderek önem kazanmıştır.

Müzebilim, disiplinlerarası bir çalışma yöntemine sahip bağımsız bir akademik disiplin olarak benimsenmiş ve üniversiteler bünyesinde yerini almıştır. Özellikle 1970’lerden itibaren müzebilim eğitimi bu farklı müze uzmanlık alanlarının ortak bir teorik zeminde buluşabilmeleri için temel bir eğitim olarak gündeme gelmiştir.

Müzebilimin, müzecilik mesleğindeki farklı disiplinlerin ortak teorik zemini olarak benimsenmesi, müzecilik uygulamalarına da yansımıştır. Asya ülkelerindeki müzecilik mesleki eğitimi üzerine çalışan Vasant Hari Bedekar, müzebilimin müze uygulamalarına sağladığı faydayı üç ana başlıkta ele alır. Birincisi, müzelerin kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili problemlerin çözümünde daha yaratıcı ve çağdaş çözümler geliştirmek için inisiyatif almalarının sağlanması; ikincisi, müzeler tarafından benimsenmesi gereken fikir, kavram, beceri, yöntem ve tekniklerin oluşturulması; üçüncüsü, müzebilim eğitimi alan öğrencilerin, öğrendikleri çağdaş yaklaşımları müzelerde uygulamaları yoluyla müzelerin toplumdaki etkinliğine katkı sağlanmasıdır (Bedekar, 1987, 51-52’den aktaran Mensch 1992). Müzebilim eğitimi sayesinde müze çalışanı, müzenin varlık nedenini, yer aldığı mekânın ötesinde tüm toplumun hizmetinde olduğunu idrak eder. Geleneksel olarak konu odaklı

disiplinlerden gelen bir müze çalışanı, teknik olarak bir müzede çalışabilmek için yeterli donanımına sahip olsa da, kendi iş tanımı kapsamında gerçekleştirdiği faaliyetlerin müzenin bütününde tam olarak neye hizmet etmesi gerektiğini algılayamaz. Salt teknik bilgi ya da uygulama, kuramsal altyapı olmadan anlam kazanamaz. Müzenin kendini tam anlamıyla gerçekleştirebilmesi için, barındırdığı, araştırdığı, belgelediği enformasyonun, toplumun kültürel değerlerini zenginleştirme, yeni değerler yaratma, kültürlerarası etkileşimi sağlama gibi amaçlara hizmet etmesi gerektiği anlayışı, bugün müzecilik alanında yaygın olarak benimsenmiştir. Bu anlayış doğrultusunda, günümüzde müzebilim eğitim programlarının en temel amacı, müzede çalışacak bireylere, müzenin topluma hizmet eden bir kurum olarak benimsetilmesini sağlamaktır.

Belli bir alanda alınan lisans eğitiminin ardından, özellikle yüksek lisans seviyesinde bir eğitim programı olarak tasarlanan müzebilim eğitimi, günümüzde müzenin toplumdaki rolüne göre sürekli şekillenen esnek öğretim programlarından oluşmaktadır.

Müze çalışanlarında ihtiyaç duyulan entelektüel donanım, beceri ve davranış biçimleri artık değişmiştir ve gelecekte de değişmeye devam edecektir. Günümüzde esneklik, üretim hızı, bilgi birikiminin niteliği ve stratejik ortaklıklar geliştirme becerisi bu alandaki müze çalışanları için vazgeçilmez nitelikler haline gelmiştir. Çalışanların bu beceri ve bilgileri kazanabilmelerinde, eğitim programları ve mesleki gelişim olanakları önemli role sahiptir. Müzecilik eğitiminin günümüzün değişen şartlarına uyum gösterebilmesi ve eğitimin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, uluslararası standartlarda, yerel ihtiyaçları göz önünde bulunduran, esnek bir öğretim programıyla mümkün olabilir. Müzebilim öğretim programlarının asgari standartları ve ilkeleri, başta meslek birlikleri olmak üzere, uluslararası kurumlar tarafından belirlenmiş olsa da, yerel ihtiyaçlara ilişkin verilerle sürekli olarak güncellenmelidir.

Bu bağlamda, müzecilik eğitiminde önemle üzerinde durulan bir konu, teknik ve teorik altyapının uygulamayla beslenmesi gereğidir. Müzebilimin ürettiği teorinin pratiğe dönüştüğü mecra olan müzeler, günümüzde müzecilik eğitiminin ayrılmaz parçası haline gelmiştir. Dünyanın birçok yerinde bu alanda eğitim veren kurumların doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkide olduğu müzeler bulunmaktadır.

Eğitimde teknik ve teorik altyapının yanı sıra, kurumlarla işbirliği içinde uygulamaya da ağırlık verilmesi, bir yandan müzecilik eğitimi alanların gerekli donanım ve deneyimleri kazanmalarını sağlarken, eğitim ve araştırma süreçleri ile saha içi uygulamalar arasındaki etkileşime de katkıda bulunacaktır. Müzebilim eğitimi, müzecilik alanındaki her türlü değişim ve dönüşümü göz önünde bulundurarak müzeolojik ihtiyaçları belirlemeli ve alanda çalışacak müze uzmanlarına alternatif çözümler sunmalıdır. Eğitim ile saha arasındaki bu etkileşim, hem müzecilik alanındaki değişim ve gelişmeleri takip etme açısından, hem de müzecilik eğitimi veren kurumların programlarının gelişimi açısından önemlidir.

Müzeler durmaksızın kendilerini yenileyen kurumlar olduklarından, müze çalışanlarının mesleki eğitimi de kesintisiz bir şekilde devam etmelidir. Bu ihtiyaç doğrultusunda, müze çalışanlarının görevleri başındayken mesleki gelişimlerine devam edebilmeleri için, kampus dışı/uzaktan eğitim gibi alternatif yöntemler gündeme gelmiştir. Müzebilim öğretim programlarının, alanın ihtiyaçlarına göre şekillenen esnek yapısı, yüksek lisans seviyesindeki eğitim formatının çeşitlenmesinde de kendini göstermektedir. Bugün pek çok öğretim programında, halihazırda bir kurumda çalışmakta olup küratöryal çalışmalar ya da müze eğitimi gibi alanlarda uzmanlaşmak isteyenler için sertifika ya da doktora programları veya yarı-zamanlı eğitim gibi seçenekler bulunmaktadır.

Müzelerin, müzecilik anlayışının ve uygulamalarının ve mesleki eğitimin dünya çapında geçirdiği bu değişimlere paralel olarak, Türkiye’de de müzeciliğin çağdaş bir anlayışla, toplumu odağına alarak yeniden yapılandırabilmesi için müze-toplum ilişkisini güçlendirecek bir yaklaşımın ve örgütsel yapının yerleşmesi gerekmektedir. Böyle bir yapıyı destekleyecek en önemli unsur, müzeciliğin gereksinim duyduğu farklı disiplinleri ortak bir düşünsel zeminde buluşturan müzebilim eğitiminin benimsenmesi olacaktır.

Türkiye’de, müzebilimin bir akademik disiplin olarak benimsenmesi ve müzebilim formasyonunun müze uzmanlığına giden yolun başlangıcı olarak kabul edilmesi, müzeciliğin gelişmesindeki temel kırılma noktalarından biri olabilir. Türkiye’de devlet müzelerinde koleksiyon odaklı bir yapılanma söz konusu olduğundan, uzmanlık alanları, koleksiyonun doğasına göre farklılaşan, çoğunlukla arkeolog ve sanat tarihçilerinden oluşmaktadır. Ancak, müzelerin eğitim ve iletişim gibi diğer

temel işlevleri ya göz ardı edilmekte ya da müzelerin kendi içerisinde bulunan uzmanların gönüllülük yaklaşımıyla yerine getirilmektedir.

Türkiye’de müzelerde, müze-toplum ilişkisine yönelik çağdaş işlevleri gerçekleştirebilecek insan kaynağının yetişebileceği eğitim programları oldukça kısıtlıdır. Ülkemizde uluslararası standartlarda bir müzecilik anlayışının yerleşebilmesi için müzebilimin bağımsız bir disiplin olarak kabul edilmesi ve müzebilim eğitiminin müzecilik mesleğinde temel bir koşul haline gelmesi gerekmektedir.

Türkiye’de müzebilim eğitimi ilk kez Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde 1989 yılında başlamıştır. Program; çağdaş müzeciliğin gerektirdiği gibi farklı disiplinlerden gelen öğrencileri kabul ederek müzebilimsel olarak tesis edilmiş bir öğretim programı doğrultusunda eğitim vermeye başlamıştır. Öğretim programı da uluslararası asgari standartlara uygun olarak disiplinlerarası bir yaklaşımla hazırlanmıştır. (Akdeniz Üniversitesi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi müzecilik yüksek lisans programlarının öğretim programlarının da benzer yaklaşımla hazırlandığı, müzebilim programlarının incelendiği bölümde yer alan ders planlarından anlaşılmaktadır).

Ancak, müzebilim yüksek lisans programlarının içerik ve yöntem açısından incelendiği bölümde de görülebileceği gibi, dünya çapındaki müzebilim öğretim programları teorik eğitimin yanı sıra uygulama süreçlerini de kapsamakta, bu nedenle mutlaka bir müzede staj ya da müzeyle işbirliği ile gerçekleştirilen proje süreci ile tamamlanmaktadır.

Bu anlamda Türkiye’deki müzebilim yüksek lisans programlarının önemli sorunlarından biri, teorik eğitimi tamamlayacak, uygulamaya yönelik bir sürecin, öğretim programlarına resmen dahil edilememesidir. Yurtdışındaki müzebilim programlarının müzelerle doğrudan işbirliğine dayanan uygulamalı eğitim yöntemleri, Türkiye’de bir sistem dahilinde, formel bir yapıya kavuşturulamamıştır. Oysa teorik eğitimin uygulama süreci ile bütünleşmesi, müzebilim eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Türkiye’de müzebilim yüksek lisans öğretim programları incelendiğinde, yoğun bir teorik ders süreci bulunduğu görülmektedir. Örneğin; Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı, bilimsel hazırlıkla birlikte toplam 4 yarıyıl süren

bir eğitim sürecinin ardından bir tez çalışması ile tamamlanmaktadır. Uygulamaya yönelik bir staj imkanı sağlanamamakla birlikte bu eksiklik, Programın kuruluşundan itibaren ve hedefleri doğrultusunda "... gerek Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzeler gerekse özel müzeler işbirliğiyle gerçekleştirilen uygulamalı çalışmalar ve ortak projelerle ya da bazı dersler kapsamında yine bu tür çalışmalarla giderilmeye çalışılmakta, böylelikle öğrencilere teorik bilgiyi uygulamaya aktarabilme olanağı da sağlanmaktadır" (Özkasım, 2009, 16).

Dünya çapındaki müzebilim yüksek lisans programlarını Türkiye'dekilerle kıyasladığımızda göze çarpan bir diğer farklılık da, yurtdışındaki programlarda, müzebilimin disiplinlerarası bir alan olması göz önüne alınarak çok geniş bir yelpazeye yayılan seçmeli derslerin sunulmasıdır. Bu seçmeli dersler, ya doğrudan bağlı oldukları bölümlerden alınabilmekte, veya müzebilim programları kapsamında açılmaktadır.

Öğretim programlarındaki çeşitliliğin bir diğer gereği de, hem farklı disiplinlerde eğitim verebilecek yetkinliğe hem de alanında deneyime sahip olan uzmanların konuk eğitmen veya yarı-zamanlı olarak programlarda yer almasıdır. Ülkemizdeki müzebilim programlarında yaşanan uzman eğitmen kadrosu eksikliği düşünüldüğünde, konuk veya yarı-zamanlı eğitmen seçeneklerinin bu anlamdaki eksikliği de gidermeye yardımcı olabileceği söylenebilir.

Müzebilim eğitiminde dünyada yaygın olan bir diğer uygulama ise uzaktan eğitim seçeneğidir. Özellikle çalışanların iş hayatlarına devam ederken eğitimlerini sürdürmelerine olanak sağlayan bu yöntem, daha geniş bir kesimin müzebilim eğitiminden faydalanabilmesini sağlamaktadır. Türkiye'deki müzebilim programlarının da bu yöntemi benimsemesi, halihazırda bir kurumda çalışan müze uzmanlarının mesleki gelişimlerini çağdaş yaklaşımlar doğrultusunda sürdürmelerini sağlayacak, Bakanlık düzeyinde sürdürülen hizmet içi eğitimdeki eksikliklerin giderilmesine katkıda bulunacaktır.

Günümüzde müzelerin toplumla ilişkileri neredeyse en temel varlık nedenlerini oluşturmaktadır; bu nedenle, bu ilişkinin önemini kavrayan ve bir bütün olarak algılanmasını sağlayacak kavramsal birikime sahip insan kaynağına gereksinim duyulmaktadır. Zengin bir kültürel mirasa sahip olan Türkiye'de, müzeciliğin bir

meslek, müzebilimin bir bilim dalı olarak önem kazanması, ancak müzebilim eğitiminin benimsenmesi ve yaygınlaştırılmasıyla gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adams, Roxana. 1999. Mary Lister. **Museum Job Descriptions and Organizational Charts**. United States of America: Amer Assn of Museums,
- Alexander, Edward P, Mary Alexander. 2007. **Museums in Motions An Introduction to the History and Functions of Museums**. Second Edition. United Kingdom: Altamira Press.
- Ambrose, Timothy, Paine Crispin. 1993. **Museum Basics**. First Edition. London and Newyork: Routledge.
- Anderson, Gail. 2004. **Reinventing the Museum: Historical and Contemporary Perspectives on the Paradigm Shift**. Walnut Creek, California: AltaMira Press,
- Artun, Ali. 2006. **Sanat Müzeleri Müze ve Modernlik**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- . 2006. **Sanat Müzeleri Müze ve Eleştirel Düşünce**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atagök, Tomur. 1999. “Çağdaş Müzecilik Uygulamaları İçin Müzecilik Eğitimi” **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. ed. Tomur Atagök. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları.
- . 1984. **Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması**. Sanatta Yeterlilik Doktora Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atasoy, Sümer. 1992. Türkiye’de Müzecilik. **Tasarım Dergisi**. s. 30.
- Bedekar, Vasant Hari. 1987. “**Museology and Museums**” ICOFOM Study Series ed. V. Sofka 12 (Stockholm) 51-54. (Aktaran: 1992. “Museology Discourse”. Towards a Methodology of Museology. Phd Thesis, University of Zagreb. www.emuseum.cz/download/clanky-soubory/177-170-mensch.pdf [15 Nisan 2008]).
- Bloom, Jonathan M. 2003. **Kâğıda İşlenen Uygarlık Kâğıdın Tarihi ve İslam Dünyasına Etkisi**. 1. bs. İstanbul: Kitap Yayınevi,

- Boylan, Patrick J. 2006. "The Museum Profession", **A Companion to Museum Studies**. (ed.) Sharon MacDonald. Oxford: 415-431.
- . 1992. **Museums 2000: Politics, People, Professionals And Profit**. London: Routledge.
- . 2001. Current Trends in Museum Professional Training: From Museum Curatorship to Museum Management. **ICTOP Meeting**. Barcelona: 2001. www.city.ac.uk/ictop/boylan-andaluz-eng.html [8 Mart 2007].
- . 2004. Managing People. **Running A Museum: A Practical Handbook**. Paris: International Council of Museums: 147-161. unesdoc.unesco.org/images/0014/001410/141067e.pdf [10 Temmuz 2007]
- Burcaw, G. Ellis. 1997. **Introduction to Museum Work**. Third Edition. United States of America: Rowman & Littlefield.
- . 1983. **Methodology of Museology and Professional Training**. London: ICOM International Committee for the Training of Personnel,
- Can, Halil. Ahmet Akgün. Şahin Kavuncubaşı. 1995. **Kamu ve Özel Kesimde Personel Yönetimi**. Ankara: Siyasal Kitabevi (Aktaran: Gül, Hüseyin. 2000. Türkiye’de Kamu Yönetiminde Hizmet İçi Eğitim. 9 Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstisüsü Dergisi. c. 2. s. 2. Temmuz-Eylül 2000: 59-93.
- Cezar, Mustafa. 1995. **Sanatta Batı’ya Açılış ve Osman Hamdi I, II**. İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.
- Chen, Yi-Chien. 2004. **Educating Art Museum Professionals: the Current State of Museum Studies Programs in the United States**. Phd Thesis, Florida State University.
- Edson, Gary. 2000. **International Directory of Museum Training**. London: Routledge.
- Edson, Gary, Ivo Maroević. 1998. Zagreb, Intertext. **Introduction to Museology: the European Approach**. Vlg. Dr. C. Müller-Straten.
- . 2008. "Pedagogy for the Future: Defining the Competencies", ICTOP Annual Meeting, Viyana
- Erhat, Azra. 2006. **Mitoloji Sözlüğü**. 11. bs. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu.** 1961. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. 29 Ocak 1961 – 10 Mart 1961
- Foucault, Michel. 1986. "Of Other Spaces". **Diacritics**. Spring: 22-27.
- Gerçek, Ferruh. 1999. **Türk Müzeciliği**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. (Aktaran Gürsoy, Şahin. 2007. Avrupalıların Osmanlı Ülkesindeki Eski Eserlerle İlgili İzlenimleri ve Osmanlı Müzeciliği. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi. c. 26. s. 42.)
- Glaser, Jane R., Artemis Zenetou. 1996. **Museums: A Place to Work: Planning Museum Careers**. London: Routledge.
- . 1978. Museum Studies. **Museum News**. November-December 1978: 19.
- Great Britain Museums and Galleries Commission. 1987. **Museum Professional Training and Career Structure: Report**. London: H.M.S.O.
- Gül, Hüseyin. 2000. Türkiye’de Kamu Yönetiminde Hizmet İçi Eğitim. **9 Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c. 2. s. 2. Temmuz-Eylül 2000: 59-93.
- Gürsoy, Şahin. 2007. Avrupalıların Osmanlı Ülkesindeki Eski Eserlerle İlgili İzlenimleri ve Osmanlı Müzeciliği. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**. c. 26. s. 42.
- Güzel, Emir Can. 2006. "Türkiye’de 1950-1960 Arasında Kültür Politikaları ve Müzelere Etkileri". Yüksek Lisans Tezi. YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Harvey, David. 2003. **Postmodernliğin Durumu**. 3.bs. İstanbul: Metis Yayınevi.
- Hooper-Greenhill, Eilean. 1992. **Museums and the Shaping of Knowledge**. London: Routledge.
- Hudson, Kenneth. 1998. The Museums Refuses to Stand Still, **Museum International**, fiftieth anniversary issue, Vol L, No.1, January 1998.
- ICOM (International Council of Museums). 1970. **Training of Museum Personnel**.

_____. 2001. **Code of Ethics for Museums.**

_____. 2006. **Code of Ethics for Museums.**

ICOM Türkiye Milli Komitesi. 1958. Haber Bülteni. s. 2: 16-20

Irvine, Lois. 2002. "Taking on the World: Museum, Contemporary Issues, New Skills". **ICOM Study Series.**

ISSOM, UNESCO. 1996. **Museology for Tomorrow's World.** (ed.) Zbyněk Stransky. Proceedings of the International Symposium held at Masaryk University, Brno,

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü. 2009. **Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletim Modeli Öneri Raporu Projesi: Durum Analizi Raporu.** İstanbul

Kantarcioglu, Sevim. 1990. "**Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür**" Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara (Aktaran: Özkasım, Hale, Semra Ögel. 2005. Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi. **İTÜ Dergisi.** c.2. s.1: 96-102.)

Karakaş, Sekine. 1991. Bir Bilim Dalı Olarak Enformasyon. **Türk Kütüphaneciliği.** 1991: 3-8.

Karabıyık, Ayfer. 2007. **Çağdaş Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Müzecilik Hareketlerine Bir Bakış.** Yüksek lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı.

Kazancı, Sevim. 1998. 19.yüzyıl Osmanlı Müzeciliği, Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. SBE, Türkiyat Araştırmaları Enst, Türk Sanatı Anabilim Dalı. İstanbul.

Little, Val. 1986. **Resource Guide for the Museum Professional.** United States of America: Museum Association of Arizona.

Macdonald, Robert R. 1985. An Agenda of Opportunity. **Museum News.** 64: 5-12.

MacLeod, Roy (ed). 2006. **İskenderiye Kütüphanesi Antik Dünyanın Öğrenim Merkezi.** 1. bs. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Madran, Emre. 1977. **Cumhuriyet'in İlk Otuz Yılında Koruma Alanının Örgütlenmesi.** Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını.

- Maroévic, Ivo. 2000. "Museology As a Field of Knowledge" **Icom International Comitee For Museology Study Series 8**, Paris: Icom Publication.
- Mensch, Peter van. 2004. "Museology and Management: Enemies or Friends? Current Tendencies in Theoretical Museology and Museum Management in Europe". **Museum Management in the 21st Century**. (ed.) E. Mizushima. Tokyo: Museum Management Academy: 3-19.
- . 1992. "Museology Discourse". **Towards a Methodology of Museology**. Phd Thesis, University of Zagreb. www.emuseum.cz/download/clanky-soubory/177-170-mensch.pdf [15 Nisan 2008].
- McCellan, Andrew. 1994. **Inventing the Louvre: Art, Politics, and The Origin of The Modern Museum in Eighteenth Century Paris**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Newbery, Chris. 2002. "Continous Professional Development: a Case Study from the United Kingdom" **Icom International Comitee For Training Study Series 11**, Paris: Icom Publication.
- Öndin, Nilüfer. 2003. **Cumhuriyet'in Kültür Politikası ve Sanat 1923-1950**. İstanbul: İnsancıl Yayınları.
- Özkasım, Hale. 2008. Türkiye'de Müzecilik Eğitimi. **Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik Sempozyumu Bildirileri. 21-22 Mayıs 2007**. VEKAM.
- Özkasım, Hale, Semra Ögel. 2005. Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi. **İTÜ Dergisi**. c.2. s.1: 96-102.
- Özkasım, Hale. 1995. "T.C. Kültür Bakanlığına Bağlı Müzelerde Finansal Sorunlar ve Yeni Kaynak Önerileri". Yüksek Lisans Tezi. YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. (Aktaran: Özkasım, Hale, Semra Ögel. 2005. Türkiye'de Müzeciliğin Gelişimi. İTÜ Dergisi. c.2. s.1: 96-102.)
- Parr, Albert E. 1964. "A Plurality of Professions" **Curator** 7. 287-295.
- Razgon, A. W. V. 1978. "Research Work in Museums: Its Possibilities and Limits". **Possibilities and Limits in Scientific Research Typical for the Museum**. (ed.) J. Jelinek. Brno: ICOFOM: 20-45. (Aktaran: Mensch 1992. "Museology Discourse". Towards a Methodology of Museology. Phd Thesis, University of Zagreb. www.emuseum.cz/download/clanky-soubory/177-170-mensch.pdf [15 Nisan 2008].)
- Rivière, George Henri. 1969. "The Museum – The Intensification of Sceintific Research and the Growth of Art Production".

UNESCO International Symposium on Museums in the Contemporary World. Paris: 18.

- Rivi re, George Henri. 1981. ICOFOM. [14 Ekim 2009]. 32. Yıllık Sempozyum, 1-5 Temmuz 2009.
www.icom.org.ru/.../N81_museology_back%20to%20the%20bases_eng.doc
- Rohmeder, Jürgen. 1977. **Methoden und Medien der Museumsarbeit.** Köln: DuMont Verlag (Aktaran: Mensch. 1992. "Museology Discourse". Towards a Methodology of Museology. Phd Thesis, University of Zagreb.
www.emuseum.cz/download/clanky-soubory/177-170-mensch.pdf [15 Nisan 2008].
- Ruge, Angelica (ed.). 2008. **Museum Professions – A European Frame of References.**
http://ictop.alfahosting.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=38&Itemid=58. [10 Eylül 2009]
- Schubert, Karsten. 2004. **K rat r n Yumurtası: M ze Kavramının Fransız İhtilalinden Günümüze Kadar Olan Evrimi.** 1.bs. İstanbul: İstanbul Modern Sanat Müzesi Vakfı Yayınları
- Schwarzer, Marjorie. 2001. **What Students Need to Know Graduate Training in Museum Studies.** Washington DC:AAM (Aktaran  zkasım, Hale. 2008. Türkiye’de Müzecilik Eğitimi. GemiŐten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik Sempozyumu Bildirileri. 21-22 Mayıs 2009. VEKAM.
- Shaw, Wendy. 2004. **Osmanlı M zeciliği – Müzeler, Arkeoloji ve Tarihin G rselleŐtirilmesi.** İstanbul: İletişim.
- Singleton, Raymond. 1969. "The Purpose of Museums and Museum Training". **Museums Journal.** s. 69. (Aktaran: The Problem of Museology. [8 Ocak 2009]
<http://www.utoronto.ca/mouseia/course2/museum2/pdf.>)
- Spielbauer, Judith. 1981. "Museology-Science or Just Practical Museum Work?".**Museological Working Papers.** Stockholm (Aktaran: 1992. "Museology Discourse". Towards a Methodology of Museology. Phd Thesis, University of Zagreb.
www.emuseum.cz/download/clanky-soubory/177-170-mensch.pdf [15 Nisan 2008])
- Su, Kamil. 1965. **Osman Hamdi Bey’e Kadar Türk Müzesi.** İstanbul.
- Teather, J. Lynne. 1990. "Professionalism and The Museum". **The Museum A Reference Guide.** (ed.) Michael Steven Shapiro

with the Assistance of Louis Ward Kemp. United States of America: Greenwood Press: 299-329.

Tezcan-Akmehmet, Kadriye, Ayla Ödekan. 2006. Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. **İTÜ Dergisi**. c. 3. s. 1: 47-58.

Türk Tarih Kurumu. 1963. **Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Ögütler**.

Vega, L. E. 2000. **Developing a museum studies certificate program : an analysis of the Florida State University's experience**. Doctoral dissertation, Florida State University. (Aktaran: Chen. 2004. Educating Art Museum Professionals: the Current State of Museum Studies Programs in the United States. Phd Thesis, Florida State University).

Vergo, Peter. 1989. **New Museology**. United States of America: Reaktion Books.

Weil, Stephen E. 2002. "Training for Tomorrow's Museum" ". **Icom International Comitee For Training Study Series 11**, Paris: Icom Publication.

Witlin, Alma. 1949. **The Museum: Its History and Its Task in Education** London, Routledge & Kegan Paul (Aktaran: Hein, George E. 2006. "Museum Education". A Companion to Museum Studies. (ed.) Sharon MacDonald. Oxford.)

Wu, Chin-Tao. 2005. **Kültürün Özelleştirilmesi 1980'ler sonrasında Şirketlerin Sanata Müdahalesi**. İstanbul: İletişim Yayınevi.

Yücel, Erdem. 1999. **Türkiye'de Müzecilik**. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Zeyrek, Şerafettin. 2006. **Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları**. Ankara: Anı Yayınları.

INTERNET KAYNAKLARI

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı. [14 Eylül 2009].

<http://sosbilens.ankara.edu.tr/#>

Başkent Üniversitesi. [13 Eylül 2009].

<http://gsf.baskent.edu.tr/>

Hooper-Greenhill. [3 Eylül 2007]. "Museum Studies in the United Kingdom".

<http://artsmanagement.net/index.php?module=News&func=display&id=861>.

- ICOM. [5 Ekim 2008]. 2. Genel Konferans, Londra, 17-22 Temmuz 1950.
<http://icom.museum/resolutions/eres50.html>.
- ICOM. [10 Ekim 2008]. 3. Genel Konferans, Milano, 11 Temmuz 1953.
<http://icom.museum/resolutions/eres53.html>.
- ICOM. [15 Ekim 2008]. 11. Genel Konferans, Kopenhag, 14 Haziran 1974.
<http://icom.museum/resolutions/eres74.html>.
- ICOM. [20 Ekim 2008]. 13. Genel Konferans, Mexico City, 3-4 Kasım 1980.
<http://ftp.icom.org/resolutions/eres80.html>
- ICOM. [23 Ekim 2008]. 15. Genel Konferans, Buenos Aires, 4 Kasım 1986.
<http://icom.museum/resolutions/eres86.html>
- ICOM [15 Eylül 2009]. Development of the Museum Definition according to ICOM Statutes (2007-1946).
http://icom.museum/hist_def_eng.html
- ICOFOM. [14 Ekim 2009]. 32. Yıllık Sempozyum, 1-5 Temmuz 2009.
www.icom.org.ru/.../N81_museology_back%20to%20the%20bases_eng.doc
- ICTOP. [8 Eylül 2009]. ICOM Profesyonel Müze Eğitimi Temel Müfredat Kılavuzu.
www.ictop.org.
- İstanbul Üniversitesi. [13 Eylül 2009].
http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/tasinabilir_kulturvarliklari_bolumu.htm.
- İstanbul Kültür Üniversitesi. [13 Eylül 2009].
<http://www.iku.edu.tr/TR/1259/138/0-2-2-598-1/Sanat-Yonetimi>
- İstanbul Yeditepe Üniversitesi. [13 Eylül 2009].
<http://artm.yeditepe.edu.tr/t/index.html>
- İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. [13 Eylül 2009].
<http://sbe.istanbul.edu.tr/default.asp?icerik=7&dos=TASINABILIRKULTURVARLIKLUKSEKLISANS.htm>
- İstanbul Yeditepe Üniversitesi
<http://www.yeditepe.edu.tr/YEDITEPE/Yeditepe%20UniverSiteSi/EGitim/LiSanS/Guzel%20Sanatlar%20FakulteSi/Sanat%20Yonetimi/Genel.aspx?cacheid=/Yeditepe%20UniverSiteSi/EGitim/LiSanS/Guzel%20Sanatlar%20FakulteSi/Sanat%20Yonetimi/Genel>. [13 Eylül 2009]
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. Kültür Yönetimi Yüksek Lisans Programı. [14 Eylül 2009]
<http://camma.bilgi.edu.tr/>
- Koç Üniversitesi. [13 Eylül 2009].
<http://www.ku.edu.tr>
- T.C. Sayıştay Başkanlığı. [25 Kasım 2008] Kültür Bakanlığı'na Bağlı Müzelerin İncelenmesine Dair Rapor
<http://www.sayistay.gov.tr/rapor>
- The Problem of Museology. [8 Ocak 2009]
<http://www.utoronto.ca/mouseia/course2/museum2/pdf>.
- UNESCO. [23 Eylül 2009]. Genel Konferans, Paris, 14-15 Aralık 1960. 11. oturum. <http://portal.unesco.org/en/ev.php>

Yıldız Teknik Üniversitesi. [15 Eylül 2009]).
<http://www.sts.yildiz.edu.tr/sb/>

ARŞİVLER

Cevdet Maarif. 1869. **Başbakanlık Osmanlı Arşivi**. (Aktaran: Cezar, Mustafa. 1995. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi I, II. İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.)

Hakayik-ul Vekayi. [30 Rebiüevvel 1288] No. 282. (Aktaran: Cezar, Mustafa. 1995. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi I, II. İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.)

Dâhiliye İradeleri. No. 66053. **Başbakanlık Osmanlı Arşivi**. (Aktaran: Cezar, Mustafa. 1995. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi I, II. İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.)

Dâhiliye İradeleri No. 96569. **Başbakanlık Osmanlı Arşivi**. (Aktaran: Cezar, Mustafa. 1995. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi I, II. İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.)

Mecmua-i Maarif. [16 Recep 1291]. No.48. (Aktaran: Cezar, Mustafa. 1995. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi I, II. İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.)

Servet-i Fünun [Kanun evvel 1308] c. 4 No. 96, 31. (Aktaran: Cezar, Mustafa. 1995. Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi I, II. İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.)

YASALAR

Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği (1990)

Ulusal Müze Başkanlıklarının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yönetmelik Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1983)

Müze ve Rasathane Teşkilat Kanunu (1934)

Uygulama İmkânı Kalmamış Olan Kanunların Yürürlükten Kaldırılması Hakkındaki

Kanun (1988)

Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu (1961)

Ulusal Müze Başkanlıklarının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik (2005)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan
Değişikliği Yönetmeliği (2005)
Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (2003)
657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965)

EKLER

EK 1 Müze Uzmanlık Alanları Avrupa Genel Çerçevesi (ICTOP, 2008)

Direktör (Director): İş tanımı, devlet otoritesi ya da müze müteveli heyeti tarafından çizilen çerçeve içinde müzeden sorumlu kişidir. Direktör, müzenin profilini ve görünürlüğünü artırmak için stratejik seçenekler geliştirip planlar yapar, müzede sunulan hizmetlerin ve faaliyetlerin kalitesinden ve koleksiyonlardan sorumludur.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir uzmanlık alanında yüksek lisans derecesi (master veya daha üstü) ve müzebilim ve müze yönetimi konusunda eğitim ve yetkinlik.

Küratör (Curator): Küratör, direktöre rapor verir ve kendi denetimindeki koleksiyonlardan sorumludur. Müzede koleksiyonların korunması, geliştirilmesi, değerinin artırılması ve yönetilmesi de küratörün görev tanımı içindedir.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir uzmanlık alanında yüksek lisans derecesi (master) ve müzebilim konusunda eğitim veya deneyim.

Envanter Koordinatörü (Inventory co-ordinator): Koleksiyonun envanterinin çıkarılmasından sorumludur.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir konuda lisans derecesi. Kataloqlama ilkeleri ve standartları konusunda bilgi ve envanterle ilgili bilgisayar programlarında yetkinlik.

Kayıt Memuru (Registrar): Küratörle beraber çalışarak, özel ya da kamu ortaklarıyla işbirliği içerisinde binanın içinde veya dışında, müzeye ait eserlerin depodan ya da teşhirden giriş çıkışlarını organize eder ve denetler.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir konuda lisans derecesi.

Konservatör (Conservator): Küratörle birlikte çalışarak müze koleksiyonunun önleyici koruma ve restorasyonu ile ilgili bütün işlemleri yürütür.

Eğitim: Konservasyon veya eşdeğeri bir alanda yüksek lisans derecesi (master).

Küratör Asistanı (Curatorial Assistant): Koleksiyonların depoda ya da teşhirde doğru şekilde korunup yönetilmesini denetler ve kratre ya da konservatre rapor verir.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir konuda lisans derecesi.

Dokümantasyon Merkezi Müdürü (Document Centre Manager): Müzenin içinde ya da dışında, koleksiyonlar, sergiler ve diğer etkinliklere ilişkin her türlü bilgi ve belgenin toplanmasından, hazırlanmasından ve kayıt altına alınmasından sorumludur.

Eğitim: Kütüphanecilik ve enformasyon bilimleri alanında yüksek lisans derecesi (master).

Sergileme ve Teşhir Küratörü (Exhibition and Display Curator): Bir serginin küratörü diğer kratrlerle işbirliği içerisinde ve yönetmenin spervizrlğ altında geçici sergiler için projeler hazırlar ve yürütür. Gerektiği takdirde kalıcı sergilere de yardımcı olur.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir uzmanlık alanında yüksek lisans derecesi (master).

Sergileme Tasarımcısı (Exhibition Designer): Sergi küratörü ve müze ekibiyle işbirliği içerisinde bir serginin tasarımını planlar ve uygular.

Eğitim: Uygun veya eşdeğer bir alanda yüksek lisans derecesi (master).

Eğitim ve Ziyaretçi Hizmetleri Müdürü (Manager of the education and visitor service): Müzenin mevcut ve gelecekteki ziyaretçilerine müzedeki eserlerin tanıtılmasına yönelik her türlü program, aktivite, çalışma ve araştırmadan sorumludur.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir konuda ve müzebilim veya eğitim alanında yüksek lisans derecesi (master).

Eğitim ve Ziyaretçi Hizmetleri Memuru (Education and Visitor Service Officer): Mevcut ve gelecekteki ziyaretçileri hedef alan bütün aktiviteleri uygular.

Eğitim: Müze koleksiyonlarıyla ilgili bir konuda ve/veya eğitim ve/veya iletişim alanlarında lisans derecesi (master).

Ziyaretçi Hizmetleri ve Güvenlik Müdürü (Visitor Care and Security Manager): Ziyaretçilerin karşılanmasını organize eder, müşteri hizmetlerini sunar, ziyaretçilerin ve koleksiyonların güvenliğinden sorumludur.

Eğitim: İlgili konuda lisans derecesi veya bir müze veya eşdeğeri bir kültür kurumunda en az üç yıl profesyonel deneyim

Ziyaretçi Hizmetleri ve Güvenlik Asistanı (Visitor Care and Security Assitant): Ziyaretçilerin karşılanması ve oryantasyonuyla ilgilenir. Müzede ziyaretçilere açık bütün alanlara nezaret eder.

Eğitim: Lise öğrenimi.

Kütüphane ve Medya Merkezi Müdürü (Library and Media Centre Manager): Müzenin koleksiyonları, sergiler ve tarihiyle ilişkili tüm medya yayınlarını toplar ve düzenler.

Eğitim: Kütüphanecilik alanında yüksek lisans derecesi (master).

Web Sitesi Yöneticisi (Web Master): Müzenin web sitesini tasarlamak ve geliştirmek için basın ve medya memuruyla birlikte çalışır.

Eğitim: Web sitesi tasarımı ve geliştirilmesi alanında lisans derecesi veya en az üç yıl deneyim.

İdari Yönetici (Administrator): Direktöre rapor vererek mali ve idari işleri, insan kaynaklarını ve hukuki işlemleri organize eder ve geliştirir. Ayrıca kurumun günlük işleyişini gözden geçirir.

Eğitim: Ekonomi veya yönetimbilimleri alanlarında yüksek lisans derecesi (master).

Hizmet Alanları ve Güvenlik Müdürü (Facilities and Security Manager): Bina yönetiminden, müzenin teknik servisinden, sergilerin yerleştirilmesinden ve uygulanmasından sorumludur.

Eğitim: İlgili bir akademik uzmanlık alanında lisans derecesi.

Bilgi Teknolojileri Müdürü (IT Manager): Dijital medya sistemlerini, *network*'leri, yazılımları ve bilgisayarların yönetilmesini planlar ve işletir.

Eğitim: Enformasyon ve iletişim teknolojileri alanında lisans derecesi.

Satış, Pazarlama, ve Kaynak Geliştirme Müdürü (Manager of Marketing, Promotion and Fundraising): Müzenin görünürlüğünü artırmak için satış ve

pazarlama stratejileri geliştirmekten, ziyaretçi sayısını artırmaktan ve fon bulmaktan sorumludur. Direktöre rapor verir.

Eğitim: Kùltür yönetimi, işletme veya ekonomi alanlarında yüksek lisans derecesi (master).

Basın ve Medya Memuru (Press and Media Officer): Bütün medya kanalları vasıtasıyla kurumun misyonunun, amaçlarının, içeriğinin ve aktivitelerinin bilinmesini sağlamaya yönelik stratejiler geliştirir ve uygular.

Eğitim: Gazetecilik, iletişim veya halkla ilişkiler alanında yüksek lisans derecesi (master).

EK-2 ICOM Müze Profesyoneli Gelişimi Müfredat Kılavuzu (ICTOP, 2008)

1. Genel yeterlilikler: Tüm müze çalışanları aşağıdaki başlıklarda bilgi ve beceri sahibi olmalıdır:

İletişim

Kültürlerarası iletişim
Yazılı, sözlü ve sözsüz
Terminoloji / kelime bilgisi

Çevrecilik ve etkileri

Konservasyon etiği
Çevresel denetim –uygunluk, enerji, faaliyetler, sorunlar
Çevre nezareti
Sürdürülebilir geliştirme uygulamaları

Değerlendirme yöntemleri

Veri analizi
Veri toplama
Proje tasarlama
Amaç
Raporlama yöntemleri

Mali yönetim

Temel muhasebe
Temel analiz, denetim ve raporlama yöntemleri

Bilgi Teknolojileri

E-mail
Web siteleri
Multimedya formatları
Veritabanı yönetimi

Kişilerarası ilişkiler

İşbirliği ve iletişim ağı oluşturma
Müzeler için engelli stratejileri
Politik görüşlere saygı

Müzeler ve toplum

Güvenilirlik
Etnik, ırksal, kültürel ve entelektüel çeşitlilik
Yerel, ulusal, bölgesel, uluslararası meseleler, kaynaklar ve koşullar hakkında bilgi
İnsanlar arasında barış ve karşılıklı anlayışın desteklenmesi
Toplumsal güven

İşin doğası

İdari ve yönetim politika ve uygulamaları
Kurumlar, danışmanlar ve taşeronlarla çalışma
Çok disiplinli çevre
Hizmet ve ürünlerde kalite yönetimi

Uzmanlaşma

Alana katkı
Sürekli eğitim
Etik ve değerler
 Kişisel
 Belirli bir müze ve kültüre özgü
 Disiplin ve meslek dallarıyla ilişkili
Kimlik
Entelektüel merak
İnisiyatif, kişisel motivasyon, kendini değerlendirme, esneklik
Liderlik
Müze kurumlarının organizasyonu –yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası
Kişisel kariyer yönetimi
Standartları belirleme
Çeşitliliğin tanınması ve bütün süreçlere entegre edilmesi
Seçkinliğin tanınması
Bağımsız kurumların müze vizyonları, müzelere yönelik amaçları ve kişisel roller

Proje Yönetimi

Delegasyon ve denetleme
Çok disiplinli çevre
Planlama ve organizasyon
Önceliklerin belirlenmesi
Sorun çözme
Kaynak yönetimi, aktarma ve değerlendirme
Ekiplerin süreçleri

Araştırma

Yeni bilgileri arama, edinme işe uygulama
Eleştirel düşünme
Metodoloji

Bilgi Kaynakları

Bibliyografi, rehber ve endeksler de dahil literatür ve bilgi kaynakları
Mesleki birlikler: Uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel

II. Müzebilimsel yeterlilikler:

Müze uygulamalarında entelektüel altyapıyı kullanma bilgi ve becerisi

Toplum müzeciliği

Topluluğun ihtiyaçlarını sezme / anlama
Topluluk üyelerinin ortak kaynaklarını kullanmasını sağlama aracı olarak sergileme teknikleri
Topluluklar, kültürel miras ve ekonomik kalkınma ilişkileri
Topluluğun çabısından doğan süreçler

Müze uzmanlığının geliştirilmesi

Müzelerin eleştirilmesi

Farklı disiplin ve türlerdeki müzelerin tanımları, ayrımları ve sayıları

Genel olarak, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası bağlamlarda müzelerin, uzmanlık ve koleksiyonların tarihi, felsefesi ve güncel durumu

Müzelerin temel mantığı

Müzelerin rolleri ve işlevleri

Geleneksel temel uygulamalar

Serbest zaman aktiviteleri ve turizm

Kimlik ve ulusallık

Vizyon

İdare

Yönetim kurulunun (ve diğer idari birimlerin) yapısı

Denetim sorumlulukları

Tipleri

Politika geliştirme

Roller ve ilişkiler

Müze uygulamalarına ilişkin konular

Ticari eğilimlere karşı kamu yararı

“Koleksiyonlar” a karşı “yorumlar”

Müze yorumlamalarında baskın görüş

Demokrasi

Entelektüel erişim

Fiziksel erişim

Uzmanlığa karşı memuriyet

Kültürel mirasın, insan kalıntılarının ve defin araçlarının yeniden kazandırılması

Uygulamaların yasal bağlamı

Kültür mirası – yasal konvansiyonları içeren yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası yaklaşımlar

Telifler ve sanatçı hakları – ulusal yasalar ve uluslararası konvansiyonlar

Sanatçının ifade özgürlüğü – yerel, ulusal ve karşılaştırmalı yaklaşımlar

Küreselleşme, çevrecilik, sürdürülebilir kalkınma ve kültürel çeşitliliği de içeren yerel, ulusal ve uluslararası düzlemlerde müzelerin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamı

Müzebilimsel ve disiplin temelli araştırma faaliyetleri

III. İdari yeterlilikler: Müze operasyonları teorisi ve uygulamasında bilgi ve beceriler

B> Akreditasyon

Danışma kurulları

Kamusal, mesleki, disiplin temelli

Mimari

Erişilebilirlik standartları

Uyarlanabilir kullanım

Çevresel kontroller

Tefrişat

Müze mimarları

Biçim ve işlev ilişkisi

Müze mimarisi teori ve uygulamaları:

Disiplin, kültürel ortam ve iklimlendirme dikkate alınması, ziyaretçinin konforu, dinlenme salonları ve tuvaletler

İş ve operasyon yönetimi

Sözleşme yönetimi

Politika geliştirme

Program geliştirme

Amaçların belirlenmesi

Önceliklerin belirlenmesi

Amaçların netleştirilmesi

Stratejik planlama

Kaynak yönetimi

Uygulama

Değerlendirme

Halkla İlişkiler

Taraftarlık

Halka açık etkinliklerde

Koalisyon oluşturma

Mali planlama ve yönetim

Denetim Bütçe Mali Denetim Belgeleme Raporlama Risk Yönetimi

Formel yapı

Müzenin bağlı bulunduğu yönetsel yapı

Müzenin altında kurulduğu yasa

Şirketler kanunu maddeleri, anayasa ve içtüzüklerdeki amaç / niyet / misyon belirleme

Kaynak Geliştirme ve Bağış Toplama (gelir yaratma)

Geliştirme (gelir yaratma) planı

Kayıt tutma ve onaylama

Kaynak tanımlama

Sermaye kampanyası

Hediyeler / vasiyetler

Teknikler / stratejiler

İnsan kaynakları planlaması ve yönetimi

Kaynakların aktarılması

Görevlerin analizi

Otorite

Özlük işleri (ödeme/ücret cetvelleri)
Danışmanlık ve sözleşmeli çalışanlar
Çok kültürlü eğitim
Çeşitlilik
Çalışanların ataması (göreve getirme) / işten çıkarılması (görevden alma)
İşçi ilişkileri
Çok disiplinli, çok kültürlü ekip ve organizasyonların yönetimi
Çalışan kadrosunun moral ve motivasyonu
Performans ölçüm ve değerlendirmeleri
Süpervizörlük
Organizasyon ve çalışanların eğitim ihtiyacının analizi ve tedariki
Gönüllüler

Gelir getirici faaliyetleri

Mümessillik (franchise) perakende giriş ücretleri operasyonları

Bilgi yönetimi

Sigorta / tazminat

Yasa

Yasal Sistem – Ulusal ve uluslararası karşılaştırma

Müzenin yasal durumu
Personel ve yönetimin yasal sorumlulukları
Yasalar ve koleksiyon –elde etme, elden çıkarma ve bağış-
Sözleşme kanunu, nesnelere ödünç verme ve serginin taşınması
Vergi kanunu

Pazarlama

Ziyaretçi araştırmaları
Promosyon malzemeleri
Kamusal imaj
Turizm / iş dünyası ile ilişkiler
İletişim araçları

Üyelik / “dostluk” organizasyonları

Karşılama Hizmetleri Yönetimi

Fiziki tesis ve alan yönetimi

Acil durumlara hazırlık
Yangın, güvenlik ve emniyet
Tesisin bakımı

Halkla ilişkiler

Medya İlişkileri

Organizasyon teorisi

En iyi uygulama örnekleri

Çok kültürlü beceriler Değişim süreçleri

Değişim yönetimi

Organizasyonel değişim modelleri

Esnek uygulama

Yaratıcı düşünce ve eylemi işe uygulama teknikleri

Karmaşık organizasyonlardan yeniliklerin doğduğunu anlama

IV. Halka Açık Etkinlik Hazırlama Yeterliliği: Müze topluluğuna hizmet sunmada gerekli bilgi ve beceri

İletişim

İletişim teorisi

Sembolik deneyimin dinamikleri bilgisi

Fikir alışverişi için iletişim bağlantıları geliştirme, ilgili odak noktaları ve forumlar oluşturma

Yönlendirme – fiziksel ve entelektüel

Göstergebilim – nesnelerin gösterdikleri

İşaretler (markalandırma vb.)

Sergiler

Sergileme teorisi

Grafiklerin tarihi ve felsefesi

Aydınlatma

Planlama, tasarım, üretim, yerleştirme ve değerlendirme

Görsel sunumun ilkeleri

Sergi tipleri/üslupları

Görsel-işitsel araçların, bilgisayarların kullanımı

Sanal sergiler

İnternet sitesi yapma ve yönetme

Eğitim ve yorumlama

Eğitim teorisi, psikolojisi ve sosyolojisi

Tarih ve felsefe

Öğrenme teorisi

Programların planlaması, tasarımı, üretimi ve değerlendirmesi

Uygulama modelleri

Metin, obje, grafik, amaca uygun işlenebilir malzemeler ve medyanın kullanımı

Politikalar

Yayımlar ve ürünler

Ziyaretçi hizmeti ve halkla ilişkiler

Dolaşım

Yerel, ulusal, uluslararası ve bölgesel durumlar, sorunlar

Ziyaret yönetimi
Ziyaretçi profilinin dışında kalan kesimlerin özellikleri
Sayılar ve tipler
Koleksiyon ve yapının korunması için gerekenler
Ziyaretçi özellikleri

V. Bilgi ve koleksiyon yönetimi ve bakımı yeterliliği: Müze kaynaklarının yaratılması, korunması ve paylaşımına açılması için gerekli bilgi ve beceriler

Arşivler

Kayıt yönetimi

Koleksiyonlar

Erişim: kültürel, fiziki ve entelektüel
Ziyaret, turizm
Bozulmaya yol açan etkenler
Fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörler
Otomasyon
Bilgisayar donanım ve yazılımlarının belirlenmesi
Kataloglama
Koleksiyon konuları
Koleksiyon yönetimi
• Önleyici bakım
Kopyalar / reproduksiyonlar / dijital ortama aktarma
• Telif Kalite Kontrolü
Geliştirme
Belgeleme / veri yönetimi ve üretimi, organizasyonu ve bakımı
Elektronik / www boyutu
Çevresel denetim ve kontrol
Isı, bağıl nem, ışık ve havadaki partiküller
Bakım
Tarih ve felsefe
Koleksiyon çeşitleri

- Görsel-işitseller, slaytlar ve negatifleri içeren tali koleksiyonlar
- Siteler, araziler ve yapıları da içeren çevresel yapı
- Sözlü tarih, folklorik yaşam ve dili içeren kültürel miras
- Belge, elyazması ve arşivler
- Obje, sanat eseri, heykel, tür örnekleri, baskılar

Ambalajlama ve nakliye
Haşarelere karşı önlem alma
Politikalar
Koruma / restorasyon ilkeleri
Malzemelerin özellikleri, koruma uygulamaları
Kayıt

- Erişim
- Erişimi engelleme
- Ödünç verme

Kaynaklar

Standartlar

Saklama

Hırsızlık

Aşağıdakilerin kullanımı:

- Doğal ve kültürel bağlamlar
- Sergiler
- Kamu hizmetinin işlevi
- Araştırma

Kütüphane ve bilgi servisleri

Bilimsel faaliyetler

- Veri toplama, hazırlama ve analizi
- Araştırma tasarımı
- Araştırma sürecinin evreleri
- Örnekleme prosedürleri / anket araçları / prosedürler

EK-3

Müzebilim Yüksek Lisans Programları Ders İçerikleri

Washington Üniversitesi (University of Washington)

Müzebilim Yüksek Lisans Programı (Master of Arts in Museology)
(<http://www.museum.washington.edu/museum/>)

Zorunlu Dersler:

- . Müzebilime giriş
- . Koleksiyon Koruma ve Yönetimi
- . Müze İşlemleri Uygulaması
- . Müze kürasyonları uygulaması: Arkeoloji
- . Müze kürasyonları pratikleri: Genel koleksiyon

Seminerler (Zorunlu ders kapsamında)

- . Müze teorisi ve yönetimi
- . Müze sergilemesi
- . Müze Eğitimi
- . Müze mevzuatı ve etik

Bitirme tezi ya da proje

Bazı Seçmeli Dersler:

- Müzeler ve Toplumsal Meseleler
- Araştırma Yöntemleri
- Ziyaretçi Merkezli Sergiler Tasarlama
- Koleksiyon Koruma II

Teknik Üniversitesi (Texas Tech)

Müze Bilimi Yüksek Lisans Programı (Master of Arts in Museum Science)
(<http://www.depts.ttu.edu/officialpublications/catalog/GradMuseum.php>)

- Müzebilim
- Müze Alan Yöntemleri
- Müze İdareciliği.
- Müze Koleksiyonu Yöneticiliği
- Müze Uygulamaları
- Maddi Kültür
- Müze: Mevzuatı, Etiği ve Standartları
- Müze: Yorumlama ve İletişim
- Müze: Önleyici Koruma
- Müze Eğitimi
- Kuratörlük Yöntembilimi
- Müze Koleksiyonlarını Belgeleme
- Tez

- Staj
- Araştırma

John F. Kennedy Üniversitesi (John F. Kennedy University)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Museum Studies - MA)

http://www.jfku.edu/programs/programs/museum_stud/ma/

Ders Programı: (Dersler, aksi belirtilmedikçe 4,5 kredi değerindedir.)

- Müzecilik Konuları I: Tarih ve Teori
- Müzecilik Konuları II: Muhasebe ve İdare
- Müzeler ve Topluluklar
- Müzeler, İnteraktif Teknolojiler ve Elektronik Erişim.
- Sergi Geliştirme
- Koleksiyon Yönetimi I: Temel Yapılandırma
- Ziyaretçi Tecrübeleri : Eğitim Teorileri ve Dinleyici Topluluğunu Anlamak
- Staj
- Tez

Uzmanlık Dersleri

Koleksiyon Yönetimi:

- Uygulama
- Koleksiyon Yönetimi II: Koruma ve Uygulama

Eğitim ve Yorumlama:

- Ziyaretçi Tecrübeleri: Yorumlama Yöntemleri ve Uygulama

George Washington Üniversitesi (George Washington University)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Museum Studies MA)

(<http://www.gwu.edu/learn/graduateprofessionalprograms/findgraduateprogram/bro-wsebyacademicarea/humanities/museumstudies>)

- Müzecilik Araştırmalarına Giriş: Yönetim ve İdare
- İnsan Yönetimi – Proje Yönetim
- Müzecilik Koleksiyonları: Teori ve Uygulama
- Önleyici/Engelleyici Koruma I
- Müzecilik Sunum ve Sergileri: Küratörlük Araştırması ve yönetimi
- Müze Sunum ve Sergileri: Dizayn Süreci
- Müze İnşası
- Staj
- Yönlendirilmiş ve Yönetilen Araştırmalar
- Özel Konular: Tarihsel Ev Uyarlaması
- Müzecilik Araştırmalarına Giriş: Yönetim ve İdare
- Kâr amacı gütmeyen kuruluşların Mali Yönetimi
- Müzecilik Yönetimi ve İdaresi: Müzelerde Değişiklerin ve yeniliklerin yönetimi
- Koleksiyon Yönetimi II: Uygulanabilir yöntemler
- Sunum ve Sergi Açılışlarında ve Gerçekleştirmelerinde Ziyaretçi Perspektifi
- Engelleyici ve Önleyici Koruma II
- Müzecilik Sunum ve Sergileri: İleri Dizayn süreci
- Sunum Geliştirme: Senaryo ve çerçeve geliştirme
- Müzecilik Stajı
- Yönlendirilmiş Araştırma
- Özel Konular: Kültürel Miras konusunda Seminerler
- Özel Konular: Sunum Gücü: Müzecilik Teorisine eleştirel yaklaşımlar

- Koleksiyon Yönetimi: Arşiv Uygulamaları
- Özel Konular: Müzeler ve Teknoloji (gelecek yıllarda sunulacak)

Yaz Dönemi:

- Önleyici Koruma I
- Müzecilik Stajı
- Yönlendirilmiş Araştırma
- Müzeler ve Kamuoyu: Kültürü Sergileme
- Özel Konular: Müzelerde Dijital görüntüleme
- Müzecilik pazarlaması
- Koleksiyon Yönetimi: Arşivde Uygulamalar
- Materyal Kültür, Nesnelere Sunumu ve Keşifleri
- Müze Bütçe Artırımı

San Francisco State Üniversitesi (San Francisco State University)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Master of Arts in Museum Studies)

(<http://www.sfsu.edu/~bulletin/current/programs/museum.htm#1011>)

Zorunlu Dersler:

- Müzelerde Tarih ve Organizasyon
- Müzecilik Bütçe Artırımı
- Müzecilik Stajı

Alan Seçmeli Dersler:

Her gruptan tek bir ders seçilmektedir.

Koleksiyonların Korunması ve Bakımı:

- Müzecilik Koruması ve Restorasyonu
- Doğal Tarih Koleksiyonlarında Koruma ve Muhafaza
- Müze Koleksiyonlarında Yönetim ve Kayıt

Müze Yönetimi:

- Müze Yönetimi, Hukuk ve Etik Kurallar
- Müzecilik Yönetimi, 3 Kredi
- Kâr Amacı Gütmeyen Organizasyonlarda Yönetim Şekilleri

Sergileme Tasarımı

- Sergileme Tasarımı
- Müzecilik Sergileme Tasarımı ve Küratörlük

Seçmeli dersler:

- Küratörlük
- Sunum Tazarımları
- Müzecilik Eğitimi
- Müzecilik Bütçelerinin Artırımı ve Yönetim
- Müzecilik Yönetimi
- Belgeleme ve Koleksiyon Yönetimi

Proje veya Tez
Staj

Johns Hopkins Üniversitesi (The John Hopkins University)
Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Master of Arts in Museum Studies)
(<http://advanced.jhu.edu/academic/museum/index.cfm>)

Temel Dersler: (en az üç)

- Müzecilik Eğitime Giriş
- Sunum Stratejileri
- Müzelerin Yönetimi
- Küresel bakışla müzeler

Seçmeli Dersler: (en az 5)

- Amerikan Müzelerinde Tarih ve Felsefe
- Müzelerde Teknoloji Yönetimi
- Müzecilik Çelişkileri: Müzelerde Etik Konular
- Müzeler İçin İnternet Stratejileri
- Küratörlük: İlkeler ve Uygulamalar
- Müzeler için Online Eğitim Çevreleri Oluşturmak
- Müze Ziyaretçileri için eğitimsel programlama
- Müzeler için Teori ve Tekniklerin Değerlendirilmesi
- Yeni Teknolojiler, Eski Çelişkiler : Etik Kurallar ve Müze Profesyonelleri
- Etnik olarak düzenlenmiş Müzeler
- Koleksiyon Yönetimi
- Koleksiyon Bilgi Yönetimi Sistemleri
- Müzecilik Koleksiyonları Belgeleme ve katalog oluşturma: Tarih, Trendler ve Konular
- Müzecilik Pazarlamasının rolü ve İletişimini Geliştirmek
- Müzecilik Bütçe Artırımında Prensipler
- İletişim Gelişimi: Dijital Dünyada, Kâr Amacı Gütmeyen Organizasyonlar
- Müzelerin Mimarisi
- Tedarik, Proje Yönetimi ve Yardımlaşma
- Müzeler ve Ekonomi
- Müze Tanıtımlarında Yöntemler

Indiana Üniversitesi (Indiana University)
Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Master of Arts in Museum Studies)
<http://liberalarts.iupui.edu/mstd/index.php/graduate/requirements>

Temel Dersler:

Müzeciliğe giriş
Müze eğitimi
Sergi planlama ve tasarımı
Koleksiyon bakım ve yönetimi
Müze kolokyumu
Müze idareciliği

Staj

Seçmeli Dersler:

- Müzeler ve teknoloji
Müzeler ve izleyiciler
- Müzecilikte özel konular:
Müttefikler ve Düşmanlar: Yerli Nesnelerin Bakımı
Küratöryal Uygulamalar
Tasarım Atölyesi
Müze Etiği
Müze Tiyatrosu
Amerikan Yerlileri ve Müzeler
Nesne-temelli öğrenim: Eiteljorg projeleri
Müzecilikte Öğrenim

Diğer bölümlerden alınabilecek seçmeli dersler:

- Modern Maddi Kültür
- Kuzey Amerika Kızılderilileri
- Kültürel Kaynaklar Yönetimi

Kâr Amaçsız Ekonomi ve Kamu Politikası

- Eğitim ve Sosyal Meseleler
- Eğitim Felsefesi
- Görsel Kültür
- Tasarım I
- Tasarım II
- Kamusal Tarihe Giriş
- Kamusal Tarihte Özel Konular: Arşiv Uygulamaları
- Kamusal Tarihte Özel Konular: Tarihsel Alan Yorumları
- Kamusal Tarihte Özel Konular: Tarihsel Koruma
- Hayırseverliğin İnsani ve Mali Kaynakları
- Kâr Amacı Gütmeyen ve Gönüllü Sektörler
- Hayırseverlik Etiği ve Değerleri
- Koleksiyon Geliştirme ve Yönetim
- Dijital Kütüphaneler
- Kâr Amacı Gütmeyen Kurumlarda İnsan Kaynakları Yönetimi
- Kâr Amacı Gütmeyen Kurumlarda Yönetim
- Kâr Amacı Gütmeyen Kurumlarda Finans Yönetimi
- Proje Geliştirme ve Fon Başvurusu

Kansas Üniversitesi (The University of Kansas)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Master of Arts in Museum Studies)

<http://museumstudies.ku.edu/>

Zorunlu Dersler:

- Müze yönetimi
- Müzelerin doğası

Müze sergilerine giriş
Müze koleksiyon yönetimi ilkeleri ve uygulamaları
Müze kamusal eğitimine giriş
Konservasyon ilkeleri ve uygulamaları

Seçmeli Dersler:

Uygulamalı arşiv ilkeleri
Küratörlük ve koleksiyon yönetimindeki çağdaş konular
Özel konular
Çağdaş müze konularında seminer dersi
İleri çalışmalar
Metin okuma
Müze çıraklığı

Bu dersler dışında öğrenciler Antropoloji, Jeoloji, Tarih veya Tabiat Bilimleri bölümlerinin birinden zorunlu dersler almaktadırlar.

New Orleans Southern University (Southern University at New Orleans - SUNO)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Master of Arts in Museum Studies)
<http://www.suno.edu/Colleges/Museum/>

Müzebilime Giriş
Koleksiyon Yönetimi
Müzeler ve Topluluklar
Müzelerde Araştırma Metinleri
Mesleki Konferans ve Atölyeler
Müze Eğitimi
Müze Küratörlüğü
Sergi Tasarımı
Staj
Dünya Sanatı Tarihi
Afrika Diaspora Sanatı
Müze İdareciliği
Bağımsız Çalışma
Master Projesi
Master Tezi

Michigan Üniversitesi (University of Michigan)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Graduate Program in Museum Studies)
<http://www.umich.edu/~ummsp/requirements.htm>

Güz Dönemi

Müze Nedir?
Nesne ve Otantiklik
Nesne ve İzleyici

Kış Dönemi

Müze Mekânını Tanımlamak / Tasarlamak
Müzeler ve Aracılık
Müzeyi Rasyonalleştirmek

Ödevler:

Haftalık okumalara ek olarak:

- Profesyonel bir müze örgütlenmesine katılmak.
- Bir elektronik tartışma listesine üye olmak (örneğin H-Museum, Museum-L).
- Müze dünyasıyla ilgili olarak basında çıkan haberleri takip etmek.
- Her sömstre, müzecilik yüksek lisans programının sponsorluğunda düzenlenen en az üç kamusal etkinliğe katılmak.
- Yıl içinde yerel müzelere düzenlenecek altı tam günlük müze ziyaretine katılmak.

Sergi Projesi Önerisi

Sydney Üniversitesi (University of Sydney)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Master of Museum Studies)

http://www.arts.usyd.edu.au/departs/museum/postgraduate/2009/pgcw_museum_museum_dc047.htm

Temel Dersler

- Staj/Yerleştirme I (Bir müze veya galeride 20 günlük staj ve ardından rapor sunumu)
- Staj/Uygulama II (Bir müze veya galeride tekrar 20 günlük staj ve ardından rapor sunumu)
- Müze Bağlamı

Seçmeli dersler

- Sanat Yazımı
- Kültürler arası Sanat ve Sinema
- Sanat İşletmeciliği
- Rönesans Sanatında Ölüm ve Hastalık
- Sanat ve Küratörlük
- Matisse ve Picasso – Söylem ve Sergi
- Sanat Müzesi: Dün, Bugün, Yarın
- Yüksek Lisans Öğrencileri için Akademik İletişim
- Tarihsel Formların Keşfi
- Tez I
- Tez II
- Kültür Nesneleri İncelemeleri
- İletişim ve Eğitim
- Sergi Geliştirme
- Enformasyon ve Koleksiyon Yönetimi
- Müze ve Galeri İdareciliği
- Müze Araştırma Yöntemleri

Toronto Üniversitesi (University of Toronto)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Master of Museum Studies)

<http://www.ischool.utoronto.ca/programs-courses/master-of-museum-studies/program-of-study>

- Müzeler ve Kamusal Tarih
- Müzebilim ve Kuram
- Koleksiyon Yönetimi
- Müze Planlaması ve Yönetiminin Temelleri
- Etik, Liderlik, Yönetim
- Çağdaş Sanat ve Kültür Kuramları
- Müzeler ve Kamuları
- Küratöryal Uygulama
- Kürasyon Bilimi
- Müze Ortamı
- Kanada Müzeleri Tarihi
- Mimari ve Müzeler: Binalar, Türler ve Dönüşümler
- Fotoğrafik Kayıt
- Kanada'da Müzeler ve Toplum
- Müze ve Yeni Medya Uygulamaları
- Kültür Kurumlarında Yorumlama ve Anlam Üretimi
- Sergi, Yroum, İletişim
- Kamusal Programlar ve Eğitim
- Kültür Politikaları ve Çağdaş Sanat
- Müze Planlaması ve Yönetimi: Projeler, Kaynak Geliştirme ve İnsan Kaynakları
- Müzeler ve Kültürel Miras I: Bağlam ve Eleştiri
- Müzeler ve Kültürel Miras II: Toplum, Sorumluluk ve Kültürel Değişim
- Müzeler ve Enformasyon
- Staj
- Sergi Projesi
- Araştırma Yöntemleri
- Özel Çalışmalar

İNGİLTERE

UCL Arkeoloji Enstitüsü (UCL Institute of Archeology)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (MA in Museum Studies)

http://www.ucl.ac.uk/silva/museumstudies/museum_studies_ma

Zorunlu Dersler:

Müze: Eleştirel Düşünceler

Koleksiyon Yönetimi ve Bakımı

Müze İletişimi

Müzelerde Yönetim

Seçmeli Dersler:

Sergi Projesi

Antik Eserler ve Hukuk

Arkeoloji ve Eğitim

Uygulamada Konservasyon: Önleyici Koruma

Kültürel Miras ve Gelişme

Konservasyon Sorunları: Konservasyonun Bağlamı

Konservasyon Sorunları: Nesnelere Anlamak

Tez

Leicester Üniversitesi (University of Leicester)

Müzecilik Yüksek Lisans Programı (Graduate Program in Museum Studies)
<http://www.le.ac.uk/museumstudies/study/museumstudies%28cb%29.html>

Kampus içi Eğitim:

Temel modül 1: Müzeler, Toplular ve Kültürel Değişim
Temel modül 2: Stratejik Kaynak Geliştirme
Temel modül 3: İletişim, Medya ve Müzeler
Temel modül 4: Müzeler ve Yenileme

Uzmanlık seçenekleri:

- Arkeolojik Küratörlük
- Doğa Bilimi Küratörlüğü
- Müze ve Galerilerde İletişim ve Eğitim
- Müzeler ve Tarihler
- Müze ve Galerilerde Pazarlama
- Dijital Medya ve Küratörlük
- Kültürün Temsili ve Yorumlanması: Dünya Sanatları/Müze Etnografisi
- Müze Yönetimi: Politikalar ve Politika

Müze/Galeri Deneyimi

LUMeN'e (Leicester Üniversitesi Müze Ağı) bağlı yüzü aşkın müzeden birinde sekiz haftalık staj. Yaz dönemi.

Uzaktan Eğitim

Modül 1: Müze Toplulukları ve Bağlılar
Modül 2: Müzede Kaynak Yönetimi
Modül 3: Müze İletişimi ve Ziyaretçiler

Kapsanan Alanlar:

- Yorumlama süreçleri ve toplulukları
- Müzelerde Öğrenme
- Değerlendirme ve Ziyaretçi İncelemeleri
- Uyarlanma Araçları Olarak Müzeler
- Etkili Metin Yazma
- Çevrimiçi ve İnteraktif Medya ile Çalışma
- Yorumlama Araçları Olarak İnsanlar: Hikâye Anlatımı ve Müze Tiyatrosu

Modül 4: Müze Projeleri: Sergi Örneği ve Yorumlayıcı Planlama

Seçilecek Alanlar:

- Bir serginin tasarlanması ve planlanması
- Mekân Analizi
- Tasarım Raporu
- Sergi ve Diğer Projelerin Yönetimi
- Nesne Seçimi
- Medya Seçimi
- Etkinlik ve eğitim programı planlama
- Disipliner bağları ve konular

HOLLANDA

Müzebilim Yüksek Lisans Programı (Master of Museology)

<http://www.english.reinwardtacademie.nl/en/master-of-museology/>

Giriş:

Müzebilime ve Müzebilim İşlevlerine Giriş (dersin sonunda proje yönetimi üzerine bir atölye çalışması yapılır)

Temel dersler:

Mesleki Gelişim

Koleksiyon Geliştirme

Ziyaretçi Geliştirme

Ürün Geliştirme

Sürdürülebilir Gelişme

Staj

Tez

EK-4

Kültür ve Turizm Bakanlığı Müze Müdürlükleri Kadroları (2007)

KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MÜZE MÜDÜRLÜKLERİ KADRO DURUMU

UNVAN	
MÜZE MÜDÜRÜ	60
MÜZE MÜDÜR YARDIMCISI	7
UZMAN	0
UZMAN (ÖZELLEŞTİRME)	4
KÜTÜPHANECİ	4
ARAŞTIRMACI (ÖZELLEŞTİRME)	2
MÜZE ARAŞTIRMACISI	116
RESTORATÖR	1
ARKEOLOG	265
FOTOĞRAFÇI	1
ŞEF	34
ŞEF (ÖZELLEŞTİRME)	12
AYNIYAT SAYMANI	1
MEMUR	169
AMBAR MEMURU	28
KORUMA VE GÜVENLİK GÖREVLİSİ	290
DAKTİLOĞRAF	12
BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	7
VERİ HAZIRLAMA VE KONTROL İŞLETMENİ	2
ŞOFÖR	18
MÜHENDİS	2
JEOMORFOLOG	1
KİMYAGER	0
TEKNİKER (ÖZELLEŞTİRME)	2
TEKNİSYEN	14
TEKNİSYEN (ÖZELLEŞTİRME)	26
TEKNİSYEN YARDIMCISI	4

HİZMETLİ	45
KALORİFERCİ	8
İTFAİYECİ	8
BEKÇİ	633
TOPLAM	1770

**KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MÜZE MÜDÜRLÜKLERİ
SÖZLEŞMELİ PERSONEL KADRO DURUMU**

UNVAN	DOLU
ARŞİV UZMANI	3
HEYKELTRAŞ	1
KONSERVATÖR	4
MİMAR	1
FRESK RESSAMI	1
SEDEFKAR	1
KALEMKAR	1
SERAMİKÇİ	2
TOPLAM	14

**MÜZE MÜDÜRLÜKLERİN DE ÇALIŞAN DİĞER TEKNİK HİZMETLER
VE İŞÇİ KADRO DURUMU**

UNVAN	DOLU
ARKEOLOG	146
MÜZE ARAŞTIRMACISI	65
BÜRO PERSONELİ	31
DÖŞİMM İŞÇİ	706
VİZELİ İŞÇİLER	92
TOPLAM	1040

EK-5

Müzecilik Okulu “İzzediniye Okulu” Yönetmeliği

- 1. Madde :** İstanbul’da eski eserlerin tahsiline mahsus olmak üzere, Maarif Nezareti idaresinde bir okul açılacaktır.
- 2. Madde:** Açılacak olan bu okula şimdilik 12 öğrenci alınacak, sonra icab ederse bu sayı çoğaltılabilecektir.
- 3. Madde:** Bu okula alınacak öğrencilerin Fransızca, Eski Yunanca, Latince, Türkçe Lisanlarını tercümeler yapabilecek şekilde bilmeleri, ayrıca umumi tarih ve coğrafyaya da vakıf olmaları lazımdır.
- 4. Madde:** Bu okul şimdilik Milli Eğitim Bakanlığında tedrisata başlayacak, ileride müze grubuna dahil binalardan birinde açılacaktır.
- 5. Madde:** Okulun tedris süresi iki yıldır. Bu zaöman zarfında öğrencilere eski eserler ve madeni paralar hakkında ders verilecek, diğer taraftan da resim tahsili, tasvirlerin alçıdan örneğini çıkartmak ve fotoğraflarının alınması öğretilenektir.
- 6. Madde:** Bu okula öğrencilere ders vermek ve okul müdürüne her hususta yardım etmek üzere, üç öğretmen alınacaktır.
- 7. Madde:** Tayin oluna öğretmenlere şimdilik okul, senelik 48000 ve diğer aylık masraflar için de 2000 kuruş ayırmıştır.
- 8. Madde:** Okula alınacak öğrencilerin tahsil hayatları süresince, bazı masraflarını karşılamak üzere, aylık ikişer yüz kuruş maaş verilecektir.
- 9. Madde:** Okulun tatil günleri Cuma ve Pazar günleri olacak, diğer 5 günde talebeler dersleriyle meşgul olacaklardır. Dersler hergün saat 10’dan 16’ya kadar devam edecek, 16’dan 18’e kadar müzede bulunan eski eserler üzerinde incelemeler yapılacaktır.
- 10. Madde:** Sene sonunda öğrenciler İstanbul’a yakın ve eski eserler olduğu tahmin edilen yerlerde, kazılar yapacaklar ve bizzat eski eser çıkaracaklardır.
- 11. Madde:** Okulda bulunan öğrenciler sayılarına göre bölünüp, hafriyat yapılacak yerlere gönderileceklerdir. Bu çalışma esnasında bulacakları değerli eserlerin kıymetine göre, öğrencilere nakdi mükafat verilecektir.

12. Madde: Öğrenciler okulu bitirdikten sonra gerek devletçe yapılacak kazılarda, gerek müze adına yapılan kazılarda çalıştırılacaklar ve hafriyatlardan elde edilen eserler de müzeye alınacaktır.

13. Madde: Tahsil süresi tamamlanmadan okulu terk eden öğrencilere, o zamana kadar kendileri için yapılan masraflar ödetilir.

14. Madde: Okula parasız devam etmek isteyen öğrenci olursa, 20 kişiye geçmemek üzere kabul edilecek, fakat bunlara maaş verilmeyecektir.

15. Madde: Okula parasız devam eden öğrenciler mezun olduktan sonra, diğer öğrencilerin sahip oldukları bütün haklara sahiptirler. Hükümetten asar-i atika aramak için izin alanlar ancak bu okul mezunlarının nezaretinde çalışabilirler.

16. Madde: Esas talebeye birşey olduğu takdirde, parasız okuyan öğrencilerden en ehliyetlisi bunların yerini alacaktır.

EK-6

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI HİZMET İÇİ EĞİTİM YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1-(1) Bu Yönetmelik, Kültür ve Turizm Bakanlığında görevli personelin günün koşullarına uygun olarak yetişmelerini sağlamak, görevinin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışlara sahip tutum kazanmalarını sağlamak, etkinlik ve tutumluluk bilinci ile yetiştirilerek verimliliğini artırmak ve daha ileriki görevlere hazırlanmaları için uygulanacak hizmet içi eğitimin hedeflerini, ilkelerini, planlama esaslarını ve değerlendirme usulleri ile diğer hususları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2-(1) Bu Yönetmelik, Kültür ve Turizm Bakanlığında 23/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olarak görev yapan personeli kapsar.

Dayanak

MADDE 3-(1) Bu Yönetmelik 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 214 üncü maddesi ile 29/4/2003 tarihli ve 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 13 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4-(1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Kültür ve Turizm Bakanlığını,
- b) Başarı Belgesi: Eğitim sonunda yapılacak sınavlar sonucunda başarılı olan kursiyerlere verilen belgeyi,
- c) Eğitim Birimi: Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünü,
- ç) Eğitim Görevlisi: Hizmet içi eğitim faaliyetlerinde eğitici ve öğretici olarak görevlendirilenleri,
- d) Eğitim Programı: Yıllık eğitim planına göre, süresi içerisinde branş veya alanda nasıl eğitim yapılacağını düzenleyen programı,
- e) Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri: Personelin eğitimi amacıyla yapılan kurs, seminer, konferans, panel, sempozyum, forum, tartışma, sergi, staj, araştırma, inceleme ve uygulama gezileri gibi her türlü çalışmayı,
- f) Katılma Belgesi: Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünce, eğitime katılan kursiyerlere verilmesi uygun görülen belgeyi,
- g) Kursiyer: Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılan personeli,
- ğ) Merkez Teşkilatı: Bakanlık Merkez Teşkilatını,
- h) Program Yöneticisi: Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin Yönetmelikteki hükümlere göre yürütülmesinden sorumlu olan personeli,
- ı) Taşra Teşkilatı: Bakanlığa bağlı il ve ilçe teşkilatlarını,

i) Yıllık Eğitim Planı: Kurumun yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere Devlet Memurları Eğitimi Genel Planına uygun olarak bir yıl için hazırlanan planı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Eğitim Esasları

Hizmet içi eğitimin hedefleri

MADDE 5-(1) Hizmet içi eğitimin hedefi; Devlet Memurları Eğitim Genel Planında ve kalkınma planlarında eğitim için öngörülen amaçlar doğrultusunda;

- a) Personelin bilgisini ve verimliliğini artırarak hizmet içinde yetişmesini sağlamak, daha üst seviyedeki görevlere hazırlamak, hizmete ilgisini en yüksek düzeye çıkarmak,
- b) Personeli ödevleri, görevleri, yetki ve sorumlulukları konusunda yetiştirmek,
- c) Yurt dışına gidecek personeli, yeni bilgilerin hızla arttığı Kurumun ve personelin gelişmesini sağlayacak alanlara yönlendirmek,
- ç) Yönetimde ve uygulamada verimlilik, tutumluluk ve etkinliğin artırılmasını sağlamak,
- d) Personelin değerlendirilmesinde hizmet içi eğitim ihtiyacını belirlemek,
- e) Bakanlığın bilimsel ve teknolojik olarak üst seviyeye taşımak,
- f) Bakanlık personelinin, bilimsel ve teknolojik alandaki yeni gelişmeler hakkında bilgilendirilmelerini sağlamak,
- g) Personel planlamasının uygulanmasında hizmet içi eğitimden en etkin biçimde yararlanmak,

Hizmet içi eğitimin ilkeleri

MADDE 6-(1) Hizmet içi eğitimde belirtilen hedeflere ulaşabilmek için uygulanacak ilkeler;

- a) Bu Yönetmelik hükümlerine göre eğitim görevi verilecek eğitim görevlilerinin ve eğitime tabi tutulacak personelin eğitime katılmaktan sorumlu olması,
- b) Hizmet içi eğitimden yararlanmada öncelikler esas alınarak tüm personelin belirlenen hizmet içi eğitim ihtiyacına göre eğitim etkinliklerine katılması,
- c) Gerektiğinde ilgili tüm kuruluşlarla eğitimde işbirliği yapılması, bilgi, belge, araç gereç ve eğitici değişiminin sağlanması,
- ç) Eğitimin, milli kalkınma hedeflerine uygun plan ve programlarına dayalı olarak, Bakanlığın amaçları, görevleri, yetkileri ve sorumlulukları ve ihtiyaçları doğrultusunda ve bir plan dahilinde düzenlenmesi,
- d) Eğitimin, etkinlik, tutumluluk ve verimlilik ilkelerine uygun olarak yürütülmesi ve sürekli olması,
- e) Eğitim yapılacak ortamların, eğitimin gereklerine göre düzenlenmesi ve donatılması,
- f) Her amirin birimindeki personelin eğitiminden ve yetiştirilmesinden sorumlu olmasının sağlanması,
- g) Hizmet içi eğitim planı ve programı ile eğitim faaliyetlerinin Bakanlık birimlerinin asli görevlerini aksatmayacak biçimde düzenlenmesi,
- h) Eğitime tabi tutulan Bakanlık personelinin eğitimde kazandırılan niteliklere ve eğitime gönderilme amacına uygun görevlerde istihdam edilmeleri,

1) Eğitimden beklenen sonuçlara ulaşip ulaşmadığının belirlenmesi için eğitim çalışmaları sırasında ve bitiminde değerlendirme yapılmasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim Birimleri ve Görevleri

Eğitim birimleri

MADDE 7-(1) Bakanlığın hizmet içi eğitim faaliyetleri;

- a) Eğitim Kurulu,
- b) Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Eğitim kurulu

MADDE 8-(1) Bakanlığın hizmet içi eğitim faaliyetlerine ilişkin genel politikasını tespit etmek ve izlemek amacıyla kurulan Eğitim Kurulu, Bakanlık Müsteşarının veya görevlendireceği Müsteşar Yardımcısının başkanlığında; Bakanlığın ana, danışma ve denetim ile yardımcı hizmet birimlerinin en üst amirlerinden oluşur. Kurul üyelerinin özürleri halinde yardımcıları veya vekilleri toplantılara katılırlar.

(2) Eğitim Kurulu her yıl Mart ve Haziran ayında, Bakanlığın bütçe çalışmaları tamamlanmadan önce toplanır. Gerekli görülen hallerde de Başkanın çağrısı üzerine olağanüstü toplanır.

(3) Eğitim Kurulunun kararları öneri niteliğinde olup, kararlar Bakan onayı ile kesinleşir.

Eğitim kurulunun görevleri

MADDE 9-(1) Eğitim Kurulu, hizmet içi eğitim konularına ilişkin olarak;

- a) Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi için izlenecek yol, yöntem ve eğitim politikasını saptamak,
- b) Hazırlanan yıllık eğitim plan ve programlarını değerlendirip son şeklini vererek, yıllık eğitim plan ve programlarının uygulanmasında idari, mali, hukuki ve teknik konularda ortaya çıkan aksaklıkları gidermek,
- c) Hizmet içi eğitim planı ve programları kapsamı içinde, yetiştirilmek amacıyla yurt içi ve yurt dışına gönderilecek personelin sayısını, sınıfını, yaptırılacak eğitim veya öğretimin konu ve süresini gönderilecek ülkenin adını saptamak,
- ç) Eğitim ile ilgili yönetmelikleri ve bunlarda yapılacak değişiklikleri saptamak,
- d) Bir önceki yılda uygulanan hizmet içi eğitim faaliyetlerinin sonuçlarını değerlendirerek yeni programda aksayan hususları göz önünde bulundurmak,
- e) Hizmet içi eğitim çalışmaları ve uygulamaya ilişkin öneri ve başvurular ile program yöneticilerinin getireceği önerileri incelemek ve karara bağlamak,
- f) Eğitim plan ve programlarının verimli, etkin ve tutumlu bir şekilde gerçekleşmesi amacıyla diğer kuruluşlarla, ayrıca yabancı ülkelerdeki benzer ve faydalı kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak, eğitim ve öğretim bakımından Bakanlığa yararlı olabilecek imkân ve kaynakları saptamak,
- g) Yurt içinde ve yurt dışında eğitim çalışmalarına katılanların verecekleri raporların değerlendirmesini yapmak,

h) Her yıl yapılacak hizmet içi eğitim etkinliklerinin türü, süresi, konusu, katılacak personel sayısı ve eğitim görevlilerini saptamak,

1) Yıllık olarak tüm personele uygulanacak hizmet içi eğitim ihtiyacını saptamak,

i) Gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirmek ile görevlidir.

Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü

MADDE 10-(1) Bu Yönetmeliğin ve diğer mevzuat hükümlerinin öngördüğü hizmet içi eğitim çalışmaları ile bu konuda gerekli koordinasyonun sağlanmasına ilişkin hizmetler, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür.

(2) Personel Dairesi Başkanlığı, hizmet içi eğitim çalışmalarına esas olmak üzere, personelin özlük durumu hakkındaki bilgiyi Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne vermekle yükümlüdür.

(3) Bakanlık birimleri, yerli ve yabancı diğer kurum ve kuruluşlarca Bakanlığa gönderilen ve herhangi bir şekilde kendilerine iletilen hizmet içi eğitime ilişkin her türlü yazı ve belgeyi Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne vermekle yükümlüdürler.

Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünün eğitimle ilgili görevleri;

a) Bakanlığın hizmet içi eğitim faaliyetlerine ilişkin hizmetleri yürütmek,

b) Devlet Memurları Eğitimi Genel Planı, Kalkınma Planı tedbirleri ile birimlerden alınan önerilerin ışığı altında; Bakanlığın eğitim politikası ve amaçlarına uygun olarak, yıllık eğitim planı taslağını hazırlamak ve bu taslak ile eğitim faaliyetleri için gerekli harcamaları Eğitim Kuruluna sunmak,

c) Eğitim Kurulunun sekreteryaya hizmetlerini yürütmek,

ç) Eğitim Kurulunun görüşü ve Bakanın onayı alındıktan sonra kesinleşen yıllık eğitim planına göre; uygulanacak hizmet içi eğitimin konuları, eğitilecek Bakanlık personeli, eğitim görevlileri, eğitim yerleri, eğitim tarihleri ve süreleri, başlangıç ve bitiş tarihleri eğitim araç ve gereçleri, eğitim ve metotları ile gerekli görülecek diğer konuları içeren eğitim programını hazırlamak,

d) Hizmet içi eğitim plan ve programlarını, onayladıktan sonra ilgililere iletmek üzere birimlere duyurmak,

e) Eğitim programlarının amaca uygun yürütülebilmesi için, içerik oluşturulması, öğretim görevlilerinin belirlenmesi ve diğer konularla ilgili yazıları hazırlamak, gerektiğinde onaya sunmak,

f) Eğitim Kurulunca saptanan; eğitimin konusu, seçilecek eğitim görevlileri ve ders programları ile ilgili yazıları Bakanın onayına sunmak,

g) Eğitim görevlileri ile eğitim programına katılanların devam durumlarını kontrol edip bunlarla ilgili ders ücreti ve eğitim programına katılanların gündeliklerini ve puantajlarını tutmak,

h) Hizmet içi eğitime katılanların başarı belgesi veya katılma belgesi listelerinin Personel Dairesi Başkanlığına, puantajların ve disiplin belgelerinin ilgili birimlere bildirilmesi,

1) Eğitim programı ile ilgili araç, gereç ve sarf malzemelerini temin etmek,

i) Hizmet içi eğitim programına ve tespit edilecek prensiplere göre yapılan etkinliklerin başarısı ve verimi ile ilgili izleme ve değerlendirme çalışmaları yapmak. Hazırlanan raporları değerlendirmek,

j) Görevde Yükselme Eğitimi sonunda yapılacak sınav ile ilgili hazırlıkları yapmak veya yaptırmak,

k) Her yıl hazırlanan yıllık eğitim planının iki örneğini mali yılbaşından önce, Ocak ve Temmuz aylarının sonunda da gerçekleştirilen hizmet içi eğitim çalışmalarını rapor halinde Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığına göndermek,

l) Eğitim ve öğretim için mevcut ve gerekli bina, araç ve gereçleri saptayarak eksikliklerin giderilmesi için plan ve program hazırlamak,

m) Eğitimle ilgili plan, program, etüt, proje ve araştırmaların zamanında gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirleri alarak, karşılaşılan güçlükleri yetkililerle koordinasyon sağlayarak gidermek,

n) Göreve yeni başlayan personelin eğitim ihtiyaçlarını tespit ederek, gerekli eğitim uygulamalarının yapılmasını sağlamak,

o) Her yılsonunda hizmet içi eğitim çalışmalarından alınan sonuçları rapor halinde Bakanlara sunmak,

ö) Hizmet içi eğitim sonuçlarını Eğitim Kuruluna sunmak,

p) Kurumun hizmet içi eğitim faaliyetleri ile ilgili olarak araştırmalar yapmak, yerli ve yabancı yayınları izlemek,

r) Her eğitim programı için Bakanın onayı ile program yöneticisini tespit etmektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim Görevlileri ve Program Yöneticisi

Eğitim görevlilerinin seçimi

MADDE 11-(1) Her düzeydeki hizmet içi eğitim programlarının uygulanmasında öncelikle Bakanlık bünyesindeki personel görevlendirilir. İlgili program konusunda Bakanlık bünyesinde görevlendirilecek personel bulunmaması veya konunun Bakanlık dışında uzman kişiler tarafından işlenmesinde fayda görülmesi halinde, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünün önerisi ve Bakanlık makamının onayı ile Bakanlık dışından eğitim görevlisi sağlanır.

(2) Görevlendirilen eğitim görevlilerinin mazeretleri nedeniyle katılamayacakları da dikkate alınarak yedek eğitim görevlileri de görevlendirilebilir.

Eğitim görevlilerinin nitelikleri

MADDE 12-(1) Hizmet içi eğitim faaliyetlerinde görevlendirilecek eğitim görevlileri, 3/1/2005 tarihli ve 25689 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, "Kültür ve Turizm Bakanlığınca Düzenlenen Hizmet İçi Eğitim, Kurs ve Seminerlerde Ücretle Okutulacak Ders Saatlerinin Sayısı, Ders Görevi Alacakların Nitelikleri ve Diğer Hususların Tespitine İlişkin Esaslar" çerçevesinde belirlenir.

Eğitim görevlilerinin yetki ve sorumlulukları

MADDE 13-(1) Hizmet içi eğitimde görev verilenler;

- a) Üstlendiği eğitim konuları ile ilgili bir plan yapmakla,
 - b) Yaptıkları planla ilgili doküman bulunmaması halinde, eğitim notlarını hazırlayıp programın başlamasından en az beş gün önce program yöneticisine vermekle,
 - c) Programda belirlenen konuları öğretmek ve konuların personel tarafından dikkatle izlenmesini sağlayacak tedbirleri almakla,
 - ç) Eğitim konularını işlerken modern eğitim tekniklerini uygulamakla,
 - d) Eğitim süresi içinde gerekli görüldüğü takdirde, sözlü veya yazılı sınav yapmak ve değerlendirmekle,
 - e) Eğitim süresince program yöneticisi ile işbirliği yapmakla, eğitim faaliyetinin etkinliğini değerlendirmekle,
 - f) Zorunlu sebeplerle görevlerine devam edememeleri halinde durumu derhal program yöneticisine bildirmekle,
- yükümlüdürler.
- (2) Eğitim görevlileri, hizmet içi eğitim süresince yıllık izin kullanamazlar.

Program yöneticisinin görevleri

MADDE 14-(1) Program yöneticisi;

- a) Eğitim programının gerçekleştirilmesi için gereken hazırlığı yapmakla,
 - b) Eğitim görevlileri tarafından kendisine teslim edilen ders notlarının çoğaltılarak eğitime katılanlara dağıtılmasını sağlamakla,
 - c) Gerekli araç ve gereçleri eğitim ortamında hazır bulundurmakla,
 - ç) Eğitim görevlileri ile işbirliği yapmak ve eğitime katılanların devam durumlarını, varsa disipline aykırı davranışlarını tespit etmekle,
 - d) Gerekli görüldüğünde çalışmaların değerlendirilmesi ile ilgili anketlerin uygulanmasını sağlamakla,
 - e) Hizmet içi eğitimi olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörler ve alınması gereken tedbirlere ilişkin teklifleri kapsayan bir rapor hazırlamakla,
 - f) Bu Yönetmelik hükümlerine göre, personelin eğitime katılımından sorumlu olmak ve verilen diğer görevleri yapmakla,
- görevlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hizmet İçi Eğitimin Planlanması ve Uygulanması

Yıllık plan ve programlar

MADDE 15-(1) Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü diğer birimler ile işbirliği yaparak, en geç Mayıs ayı sonuna kadar bir sonraki yılın hizmet içi eğitim programı önerisini hazırlar. Bu programlar Haziran ayında Eğitim Kurulunda görüşüldükten sonra, Bakan onayı ile kesinleşerek uygulamaya konulur. Yıllık eğitim programları, Bakanın onayından sonra, eğitim çalışmalarının başlamasından en az bir ay önce bütün birimlere duyurulur.

(2) Eğitim programlarında, hizmet içi eğitimin konusu, süresi, yeri, yöntemi, eğitim görevlileri ve gerekli diğer hususlar belirtilir.

Hizmet içi eğitim

MADDE 16-(1) Hizmet içi eğitim;

a) Adaylık süresi içinde; temel eğitim, hazırlayıcı eğitim ve staj şeklinde 27/6/1983 tarihli ve 18090 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, “Aday Memurların Yetiştirilmelerine İlişkin Genel Yönetmelik” ve “Kültür ve Turizm Bakanlığı Aday Memurları Yetiştirme Yönetmeliği”,

b) Memurluk süresi içinde; bilgi tazeleme eğitimi, değişikliklere intibak eğitimi “Kültür ve Turizm Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği”, üst görev kadrolarına hazırlama eğitimi ise 22/8/2005 tarihli ve 25914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Kültür ve Turizm Bakanlığı Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği” hükümleri çerçevesinde yapılır.

Eğitim programları

MADDE 17-(1) Hizmet içi eğitim programları;

- a) Adaylık Eğitimi (Temel Eğitim, Hazırlayıcı Eğitim ve Staj),
- b) Değişikliklere İntibak Eğitimi,
- c) Bilgi Tazeleme Eğitimi,
- ç) Üst Görev Kadrolarına Hazırlama Eğitimi,
- d) Eğitimcilerin Eğitimi,

(2) Olmak üzere; kurs, seminer, konferans, panel, sempozyum, forum, tartışma, sergi, staj, araştırma, inceleme gibi metotlardan bir veya birkaçı birlikte uygulanmak suretiyle düzenlenir.

Eğitim konuları ve süresi

MADDE 18-(1) İlgili mevzuatındaki hükümler saklı kalmak üzere;

a) Bu Yönetmeliğe göre yapılacak hizmet içi eğitimde yer alacak konular, personelin hizmet ve çalışma alanına göre ihtiyaç duyulan nitelikte olanlardan seçilir.

b) Programların süreleri, varılmak istenen amaca uygun olarak; programın yeri, tahsis olunacak ödenek, eğitim görevlileri, eğitime katılanlar gibi programı oluşturacak unsurların her biri dikkate alınarak tespit edilir.

Eğitim yeri ve yönetimi

MADDE 19-(1) Hizmet içi eğitimin Bakanlık merkezinde uygulanması esastır. Eğitimin amacına ulaşabilmesi için Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarına ait dersane, salon, misafirhane gibi fiziki kapasite ile diğer araç ve gereçlerden yararlanılır. Gerekteğinde diğer kurum ve kuruluşların tesislerinden de yararlanılır.

(2) Programların uygulanması, sonuçlandırılması ve değerlendirilmesine ilişkin görevler programın türüne göre program yöneticisi tarafından yürütülür.

Yurtdışında eğitim

MADDE 20-(1) Personelin yurt dışında yetiştirilmesi 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümleri ile 1/2/1974 tarihli ve 14786 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Yetiştirilmek Amacıyla Yurt Dışına Gönderilecek Devlet Memurları Hakkında Yönetmelik” hükümleri çerçevesinde yapılır.

ALTINCI BÖLÜM

Eğitime Katılma, Sınavlar, Değerlendirme, İzinler ve Disiplin

Eğitime katılma

MADDE 21-(1) Personelin düzenlenecek hizmet içi eğitime katılması zorunludur. Eğitime katılacakların sayı ve nitelikleri programlarda belirlenir. Buna göre Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünce tespit edilen kontenjana uygun olarak; merkezde birim amirleri, taşrada ise İl Kültür ve Turizm Müdürleri eğitime katılacakları ismen tespit ederek, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bildirir.

(2) Merkezde birim amirleri ve taşrada İl Kültür ve Turizm Müdürleri tarafından özürleri uygun görülenler o programa katılmazlar, katılmayanların daha sonra düzenlenecek aynı veya benzer düzeydeki diğer eğitim programlarına katılmaları sağlanır.

(3) Kanuni mazeretleri dışında eğitim faaliyetlerine katılmayanlar hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun disiplin ile ilgili hükümleri uygulanır.

(4) Eğitim süresi içinde hastalık veya diğer geçerli bir zre dayansa bile eğitim süresinin 1/8 oranında devamsızlığı olanların, programla ilgileri kesilir ve aynı düzeydeki diğer programlara katılmaları sağlanır.

(5) Bakanlığı ilgilendiren ve Bakanlıkta düzenlenmeyen, ancak diğer kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen eğitimlere, Araştırma ve Eğitim Genel Mdrlğnin teklifi ve Bakan onayı ile uygun vasıftaki personelin katılımı sağlanır.

(6) Başka kurum ve kuruluşlarda eğitim faaliyetlerine katılan personel, o kurum ve kuruluşun eğitimle ilgili mevzuat hükümlerine tabidir. Ancak, bu Yönetmeliğin disiplinle ilgili hükümleri saklıdır.

(7) Haklarında adli ve idari kovuşturma yapılanlar, kovuşturma sonuçlanıncaya kadar eğitime katılmamazlar.

Sınav komisyonu

MADDE 22-(1) Sınav yapılması gerekli görülen eğitim programlarının sonunda yapılacak sınavlarda, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nin hizmet içi eğitimden sorumlu daire başkanının veya gvendlireceği personelin başkanlığında, program yöneticisi ile eğitim görevlisinden oluşan bir sınav komisyonu kurulur.

Sınavlar

MADDE 23-(1) Eğitime katılan personelin başarısı, eğitimin özelliğine göre eğitim süresi içinde veya sonunda, yazılı, sözlü veya uygulamalı olarak ayrı ayrı veya birlikte olmak üzere yapılacak sınavlarla tespit olunur.

a) Sınavlarda köşesi kapalı sınav kağıdı kullanmak zorunludur.

b) Sınavın şekli eğitim programlarında belirtilir. Eğitim sırasında, sınavları, eğitim görevlisi yapar. İstedikleri takdirde program yöneticisi tarafından kendilerine yeteri kadar gözlemci verilir.

c) Yazılı sınavların süresi, sorular ve cevap anahtarları sınavdan önce sınav komisyonunca belirlenir.

) Sınav komisyonu tarafından sınavın başladığı saat, sınav girenlerin sayısı, teslim alınan kâğit sayısı ve sınavın bitiş saatini belgeleyen tutanak düzenlenir.

Sınav sonuçlarının ilanı

MADDE 24-(1) Yazılı sınav kâğıtları sınav komisyonu tarafından değerlendirildikten sonra, her sınav için bir liste düzenlenerek, on gün içerisinde

ilgililere duyurulur. Sınav komisyonunca hazırlanan başarı listesi, bir tutanakla program yöneticisine teslim edilir.

Sınav sonuçlarına itiraz

MADDE 25-(1) İtirazlar sınav sonuçlarının ilgililere duyurulmasından başlayarak, on gün içinde bir dilekçe ile sınav komisyonu başkanına yapılır. İtirazlar komisyonca incelenir, sonuç en geç on gün içinde ilgiliye bildirilir. Bu incelemeden sonra verilen puan kesindir.

(2) Sınav kâğıtları Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından üç yıl süre ile saklanır. Bu sürenin sonunda bir tutanakla, 11.7.2004 tarihli ve 25519 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşiv Yönetmeliği” hükümlerine göre imha edilir.

Değerlendirme

MADDE 26-(1) Sınavlarda değerlendirme 100 tam puan üzerinden yapılır. Eğitim programlarında özel bir sınav ve değerlendirme şeklinin öngörülmediği hallerde, her sınav için başarı notu 60 puandır.

a) Sınavlarda;

0 - 59 Başarısız

60 - 69 Orta

70 - 89 İyi

90 -100 Pekiyi

olarak değerlendirilir. Buçuklu puanlar tam puana tamamlanır.

b) Yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav şekillerinin birlikte uygulanması halinde, sınav öncesinde sınav komisyonu tarafından belirlenerek ilan edilmiş ölçütlere göre değerlendirme yapılır.

c) Sınav sonunda gerekli başarı puanını almamış olan personel, aynı düzeydeki eğitim programına bir kere daha çağrılabilir. Başarılı olanlara Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünce “Başarı Belgesi” veya “Katılma Belgesi” verilir.

Disiplin

MADDE 27-(1) Hizmet içi eğitim faaliyetine katılması kararlaştırılmış olan personel hastalık izni ve kanuni mazeretleri dışında eğitim faaliyetini düzenli bir şekilde izlemek zorundadır.

(2) Bu konuda özürsüz olarak ihmali görülen veya eğitim faaliyetinin düzenli bir şekilde yürütülmesini engelleyici davranışlarda bulunanlar hakkında disiplin cezalarına ilişkin hükümler uygulanır.

(3) Sınavlarda kopya çeken veya sınav disiplinini bozanlar, düzenlenecek bir tutanaktan sonra sınav yerinden çıkarılır ve bunlar o eğitim programında başarısız sayılır. Haklarında ayrıca idari işlem yapılır.

(4) Eğitim sonunda sınavlardan herhangi birine, mazeretsiz olarak katılmayanlar “Başarısız” sayılır, ayrıca haklarında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun disiplinle ilgili hükümleri uygulanır.

İzinler

MADDE 28-(1) Hizmet içi eğitime katılanlar, eğitim süresince 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 104 üncü maddesinin A, B, C fıkraları dışında izin kullanamazlar. Başka kurum ve kuruluşlarda eğitime katılanlar, o kuruluşun izinle ilgili mevzuat hükümlerine tabi olurlar.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Eğitim giderleri

MADDE 29-(1) Hizmet içi eğitim çalışmalarının yürütülmesi ile ilgili bütün giderler Bakanlık bütçesinden karşılanır.

Eğitim görevlilerinin ve eğitime katılanların giderleri

MADDE 30-(1) Eğitim görevlilerine eğitime katıldıkları süreler dikkate alınarak, 18/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu ve Bütçe Kanununun ilgili hükümlerine göre ödeme yapılır.

(2) Hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılanlara da 6245 sayılı Harcırah Kanunu ve Bütçe Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(3) Eğitimin görev mahallinde yapılması halinde harcırah ödenmez.

Saklı hükümler

MADDE 31-(1) Bu yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, Devlet Memurları Eğitimi Genel Planı, Yetiştirilmek Amacıyla Yurtdışına Gönderilecek Devlet Memurları Hakkında Yönetmelik, Aday Memurların Yetiştirilmesine İlişkin Genel Yönetmelik ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Genel Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırma

MADDE 32-(1) Kültür Bakanlığının 19/7/1995 tarih ve 2156 sayılı onayı ile yürürlüğe giren “Kültür Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği” yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 33-(1) Bu Yönetmelik Sayıştay, Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığı'nın görüşü alındıktan sonra Makam Onay tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 34-(1) Bu Yönetmelik hükümlerini Kültür ve Turizm Bakanı yürütür.

EK 7

Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın 2008 yılındaki Hizmet İçi Eğitim Programı

- . Yazışma Kuralları
- . Uluslararası Kurum ve Fonlar Hakkında Proje Hazırlama Esasları (Atölye Çalışmaları) / Turizmde Uluslararası Gelişmeler ve Eğilimler / Kültür ve Turizm Uzman Yardımcıları Meslek Memurluğu Programı
- . Mevzuat ve Uygulama Esasları
- . Bilgisayar Kursu
- . Kütüphane ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Eğitimi
- . Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Eğitimi
 1. Mevzuat ve Uygulama Esasları
 2. Mesleki Eğitim
 - 2.1 Müzecilik
 - 2.2 Restorasyon ve Konservasyon
- . Kurum Kültürü ve Kurumsallaşma
- . Halkla İlişkiler ve Kurumsal İletişim
- . Temel İlk Yardım Eğitimi
- . İletişim
- . İl Kültür ve Turizm Müdürleri Eğitim Semineri
- . Müze Pedagojisi ve Müzede Drama
 - Kavramsal Eğitim
 - Müzelere Yeni Ziyaretçiler Çekebilme Yöntemleri
 - Atölye Çalışmaları
- . Kurumsal Yönetim ve Başarı
- . Koruma ve Güvenlik Görevlilerinin Eğitimi
- . İş Yaşamında Başarı ve Kariyer
- . Sergi Hazırlama
- . Yönetme ve Verimlilik Metotları
- . Sanatsal Ürün Tanıtım Stratejileri ve Basın İlişkileri
- . Kayıt Kontrol Memurları ve Denetleme Memurları Eğitimi
- . Enformasyon Memurları Eğitimi
- . Bilgi Yönetimi Sistemi

ÖZGEÇMİŞ

Yeşim Kartaler Çınar 1974'te İstanbul doğmuştur. 1995 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nden mezun olmuştur. 2005 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Müzecilik Yüksek Lisans Programı'na başlamıştır. Halen bu bölümde tez aşamasındadır. 2008 yılından bu yana İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü'nde Kültürel Miras ve Müze Uzmanı olarak görev yapmaktadır.